

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

GRUNDTVIGS HØJSKOLE

FREDERIKSBORG

1954

GRUNDTVIGS HØJSKOLE

FREDERIKSBORG

1954

UDGIVET AF ELEVFORENINGEN

v. ERNST J. BORUP

REDIGERET AF S. HAUGSTRUP JENSEN

Færo-kutter på vej fra Grønland.

NORDEN OG VERDEN

Den opfattelse af nationernes livsspørgsmål, som med årene har gennemsyret de nordiske folk, finder vi baggrunden for bl. a. i vor nyere og nyeste historie. Det er de nordeuropæiske folks store lykke, at de er blevet fri af hinanden, uden at de derfor har mistet hinanden. Udviklingen er gået fra folkebefrielse og selvstændiggørelse til fred og samvirke mellem nationerne. Det har været en lang proces, som i grunden strækker sig helt fra Gustav Vasas flugt fra Kalø slot i 1522 og Sveriges løsrivelse fra Danmark—Norge og op til vore dage, hvor den islandske håndskriftssag, de sproglige og kulturelle brydninger i Finland og Norge, udfoldelsen af Ålands og Færøernes hjemmestyre og Syd-slesvigs danske folkebevægelse er de aktuelle udslag.

Skønt hele denne folkebefrielseshistorie udgør selve fundamentet under et samarbejde, som det, der nu tænkes sat i værk gennem Det Nordiske Råd, har vi i referaterne fra rådets møder hidtil savnet en tydelig erkendelse heraf. Og den skepsis, man navnlig i Norge lægger for dagen over for Nordisk Råd, skyldes ikke mindst ængstelse for, at det nordiske folkesyn ikke vil blive tilstrækkeligt respekteret, men at nye enhedsbestræbelser i slægt med gammel skandinavisme igen kan dukke op og true bl. a. den folkelige udvikling, der tog fart for godt hundrede år siden, men som endnu midt i det 20. århundrede ikke alle vegne er fuldt befæstet.

Nordisk Råd har hidtil holdt to møder og stillet en række forslag. Men selv om der kan ventes nok så meget af praktisk betydning fra

disse rådgivende forsamlinger af ministre og politikere, så ville det virke befriende, om vi ved mødernes åbning eller slutning hørte nogle røster om Nordens gamle vej: gennem national frihed og folkelig selvstændighed til ny forbundethed, og i den sammenhæng også nogle ord, hvor man vedkendte sig de ovenfor nævnte problemer som Nordens folkelige hovedspørgsmål i dag — selv om det naturligvis ikke er rådets opgave at varetage deres løsning. Men det er ikke sket! Når man imidlertid har oplevet, at to nordiske stater har kunnet gå ind for planen om Vesttysklands bevæbning og deltagelse i NATO, og at alle de skandinaviske lande er enedes om at anbefale Kinas optagelse i FN, må man undre sig over tavsheden i Nordisk Råd med hensyn til mere nærliggende problemer. Hvorfor lød der ved åbningen af det andet rådsmøde i Oslo i sommer ikke eet ord om den tyske underminering af sydslesvigernes politiske rettigheder? Her var dog tale om nordiske menneskers kamp mod uretten. Når Tyskland ikke har villet tage hensyn til henstillinger fra København angående de valgeregler, som nu har lukket mindretallet ude fra landdagen i Kiel, havde det måske gjort indtryk, om sagen var draget frem i Oslo. Ikke at Nordisk Råd kunne og skulle påtage sig nogen opgave i den anledning. Men man kunne have kippet med flagene for sydslesvigernes kamp for menneskerettighederne, sådan som det jo dog skete med henblik på nogle fiskerettigheder, hvor England gik Island for nær.

Folkehøjskolen i alle Nordens lande er imidlertid gået ind for det nordiske folkesyn. På højskolerne har man i øvrigt ofte brugt navnet „det nynordiske syn“ for at markere, at man tog afstand fra en ældre tankegang, som var båret af skandinavistiske enhedsideer. Det nynordiske syn er blevet hævdet på folkehøjskolerne og hævdes ikke blot med henblik på de aktuelle problemer, som findes for Nordens egne folk fra Reykjavik til Rendsborg. Også over for omverdenen er synet blevet fastholdt. Dette skete efter 1933, da nazismen tog magten i Tyskland. Dengang blev den nordiske opfattelse af den enkeltes frihed og folkets ret til en fælles frontlinie for os alle.

I dag skal vi vogte os for at slippe dette syn. Der er således grund til at være opmærksom på, at en del af de europæiske bestræbelser, som har været fremme efter krigen har indeholdt tendenser, så opsat på at etablere og organisere Europas enhed, at man undertiden helt har set bort fra den folkefrihed (bl. a. fra de nationale mindretals rettigheder), som i hvert fald i Norden har vist sig at være selve vejen, farbar til forståelse og nyt fællesskab. Men også når vi tager stilling til andre og fjernere problemer må synet fastholdes. Vi ved, at det altid først er vore egne og dernæst de nordiske spørgsmål, som lægger arbejdsopga-

verne foran os. Men de mennesker må alligevel leve i en besynderlig afsondring, som ikke i dag kan se, både at den store verden er rykket klods ind på vor tilværelse, og at spørgsmålene derude i grunden kun er nye sider af vor egen sag. For mange har dette imidlertid været en overmægtig, en rystende oplevelse. Men da har der midt i rådløsheden været fodfæste at finde i Norden. Den, som har lært de nordiske landes historie at kende, har ikke kunnet undgå at blive grebet af den tanke, at det er den nationale frihed, som har skabt fred og tilløb til lykkeligt samvirke mellem vore folk. Nordens egen udvikling tvinger os ligefrem midt i efterkrigstidens forstumlede verden til at tro, at vi i fællesskab ejer noget, som kan bære, og som også er værd at bære ud i verden, og at det med tiden kan komme til at spille sin rolle i nationernes store samfund.

Det forekommer mig, at vi blandt alle nutidens begivenheder må beskæftige os meget med det frihedsrøre, som er brudt frem i de farvedes verden. Det er sikkert rigtigt, hvad Indiens statsminister, Pandit Nehru, sagde ved kroningsfestlighederne i London, at de farvede folkeslags problemer i øjeblikket er dem, som har krav på størst interesse, større end spændingen mellem øst og vest. Vi véd, at vore tanker om folkenes frihed og ret ikke mindst er formet under indtryk af de europæiske nationers frihedshistorie i forrige århundrede. I vort århundrede og navnlig efter freden i 1945 er en på mange måder tilsvarende frihedsudvikling nu i gang hos de farvede i de teknisk tilbagestående lande. Og der kan ikke være tvivl om, at vort folkesyn også skal stå sin prøve igennem den holdning, vi indtager overfor disse fjerne bevægelser i Asien og Afrika. For 125 år siden skrev Henrik Wergeland et stort digt om det frihedsrøre, som da var på fremmarch i Europa. Men samtidig lod han tankerne gå længere ud. Han skriver om Java, hvorfra der vil komme „genlyd af kampen mod de hollandske voldsherrer“. Midt i sin glæde over, hvad der allerede var sket i Norge og nu gærede i andre europæiske lande, profeterer Wergeland om den befrielse, som i vore dage så mange år senere er på vej overalt. Og hvis vort folkesyn er andet end tomme idealforestillinger, må det glæde os, at englænderne er rykket ud af deres gamle magtstillinger i Indien og Ægypten, at marokkanere og indokinesere rejser sig mod Frankrig, at Wergelands fremtidssyn på Indonesien er gået i opfyldelse, og det må harme os, hvad der sker med de farvede i Sydafrika, Kenya, Malaja... Det må navnlig mane til eftertanke, at alle disse og andre tilbagestående områder har været og til dels endnu er under tvangsherredømme af den vestlige verden, som vi er allieret med til nødvendigt forsvar for menneskeret og folkefrihed.

Ser vi på disse underudviklede lande viser det sig, at mere end 66

procent af verdens befolkning bor i dem, og de fleste i Asien. I den verdensdel lever over halvdelen af jordens 2300 millioner. Og da kun en tiendedel af Asiens overflade er opdyrket land, hersker der en ufattelig nød. En amerikansk forfatter, Stringfellow Barr, har gjort forsøg på at få os til at begribe situationen. Han har skrevet en pjese derom, som er udkommet på dansk og hedder „Lad os stå sammen med menneskeheden“. Han beder hver tænke sig, at man endnu ikke er født, men skal komme til verden i morgen. Der bliver i år født mere end 200,000 børn hver dag. Men det vil sige, at chancen for, at du i morgen ser lyset som hvid, ikke engang er 50 procent. At du skulle komme til verden i Danmark eller Norden er næsten utænkeligt; der er ikke engang een procents chance. Du undgår nok ikke at blive farvet — gul eller sort eller brun. Hvis det mod forventning går sådan, at du bliver født i Vesteuropa, er der al sandsynlighed for, at du bliver mere end eet år gammel. Men kommer du til verden f. eks. i Indien, ser det ikke så godt ud for dig. 60—70 procent af Indiens børn dør i deres første leveår. Og nogle steder er forholdene endnu værre. Hvis du har det vældige held at blive hvid, kan du naturligvis blive syg, men straks står alting rede, læger og sygeplejersker, hospitaler og sygeforsikringer. Men bliver du farvet, hvad der som sagt er al grund til at vente, er det mest tænkeligt, ikke at du bliver syg en gang imellem, men at du vil være kronisk syg hele dit korte liv af malaria, tuberkulose, underernæring eller andet, og lejligheden til at få virkelig hjælp vil være yderst ringe. Med andre ord, du vil komme til at leve i en stor menneskelig elendighed. Men også på andre områder vil det være galt fat. Dine chancer for at lære at læse vil kun være som 1 til 4. Og det er så godt som givet, at du aldrig kommer til at eje f. eks. en radio. Derimod vil det være næsten helt sikkert, at du kommer til at bo ude på landet i en ussel hytte, og at hovedparten af alt, hvad du tjener ved dit arbejde, skal afleveres i en godsejers lomme. Så stor er menneskers nød endnu midt i det 20. århundrede. Forskellig vel fra sted til sted, men dog en hel, stor menneskelig elendighed. Stringfellow Barr siger, at man ikke mere ustraffet kan isolere sig fra de problemer, når man lever i den privilegerede vestlige verden. Og vi kan tilføje, at den, som blot een gang, måske i sin højskoletid, har hørt om Nordens historie og er blevet grebet af den tanke, at folkebefrielse er vejen til samvirke og forbundethed mellem nationerne, kan ikke undgå at være dybt berørt af det, som er på færde i de farvedes verden.

To hovedpunkter træder tydeligt frem i de underudviklede lande: kampen imod godsejerne og kampen imod de fremmede, kolonimagten.

I Sydkorea f. eks. er det godsejerpartiet, som regerer, og FN og dermed også de nordiske stater samarbejder med dette parti, skønt der

findes talstærke, ikke-kommunistiske grupper, der vil en demokratisk jordlovgivning, og som man lige så godt kunne støtte sig til. Den kendsgerning har stort set været undertrykt i dansk presse. Men som i Sydkorea er det alle vegne; der findes i de tilbagestående lande en ret fåtallig række indfødte godsejere, som udnytter den almindelige befolkning og lever i overdådig rigdom. Det er denne godsejerklasse, hvis indflydelse skal grundigt beskæres, som det skete i Danmark med bondereformerne og gennem den påfølgende folkelige og demokratiske udvikling i sidste århundrede.

Med hensyn til fremmedherredømmet er der mange eksempler, bl. a. Tunis i Nordafrika. Allerede i 1950 gav Frankrig kolonien løfte om mere selvstyre, men mente vel ikke meget dermed. Da tunesernes folkefører, Bourgiba, forrige år havde talt sit folks sag i FN's plenarforsamling i Paris, blev han i hvert fald arresteret af franskmændene og har siden været holdt isoleret. Derpå steg uroen i Tunis, og i marts 1952 erklærede Frankrig landet i krigstilstand og fængslede statsministeren. Og indtil for få måneder siden har der været ført gammeldags kolonipolitik, fransk undertrykkelse med hård hånd, i stedet for at man, som England har gjort nogle steder, kunne have valgt den mulighed for et foreløbigt samarbejde, som vel altid forefindes under en eller anden form. Frankrig valgte vold og undertrykkelse, som Prøjsen over for sønderjyderne i sin tid. Men der er grund til at spørge, hvad Danmark og de andre nordiske lande siger til det, der sker af den art rundt om i verden. Skal vi prøve på at sige noget? Har vi i det hele taget replikker i den slags situationer?

Sovjetunionen støtter de farvede mod godsejervældet. Det er verdenskommunismens bedste kort i dag. De vestlige kolonimagter indtager en selvmodsigende holdning, hvor det endnu lader sig gøre: demokrati i hjemlandet, men afpresningspolitik i kolonien. Der er intet som helst at sige til, at de farvede har fået øje på kommunisternes triumf, en fremskridtsvenlig jordreform. Ikke alle steder har de en Nehru, som kan gennemskue Sovjets eventuelle bihensigter. Vi har nemlig på baggrund af den ufrihed, der råder i Sovjet og dets vasalstater, ingen anledning til at tro, at Sovjet handler af særlig interesse for de farvedes velfærd. Hvad det drejer sig om er at svække Vesten. Men for os i Norden er det uforståeligt, at de vestlige kolonimagter ikke lægger det samme kort på bordet: en bedre jordfordeling.

Fra folkefrihed til fællesskab, det har været Nordens vej — og det bør også blive vort udenrigspolitiske budskab til verden i dag. Det er klart, at de farvede har krav på at få vejen banet til medansvar og selvstyre. De har iøvrigt så store praktiske opgaver foran sig, at de slet ikke

selv kan klare dem, men ønsket om samarbejde, ja, venskab med de hvide vil melde sig af sig selv, om blot ikke den hvide mand i disse skæbnesvangre år forspilder sine sidste chancer. Og der vil være opgaver nok derude, både for USA, Sovjet og alle stater. Det er muligt, at en enkelt magtgruppe kan tilrive sig det militære herredømme over alle de områder. Men det vil være umuligt for den alene, at mestre de opgaver, der ligger for. Ingen enkelt stormagt eller magtgruppe kan løse problemerne. Der er netop brug for alle forenede nationers indsats.

Men hvordan står det til med det nordiske folkesyns bærekraft? Selv om der i Danmark er blevet talt og skrevet om det nordiske oftere end i de andre lande, ser det ud til, at folkesynet er mere levende i Sverige og Norge end hos os. Særlig i Norge. Der kan man endnu møde noget af Wergelands og Bjørnsøns gamle frihedsbegejstring. Ofte træffer man i norske aviser en stærk interesse for andre folks frihed og ret. Men også i Sverige. Svensk presse er optaget af Randstaterne, af Finland, af de østeuropæiske nationer, som er gledet bag ved jerntæppet og ensrettet til folkedemokratier efter sovjetisk mønster. Om de undertrykte folk i kolonierne bringer svenske aviser både fyldigere og hyppigere underretning end de danske. Norge tog efter krigen stilling til det spanske diktatur, så det kom til at koste flere hundrede millioner kroner i tabt eksportfortjeneste. Og flere betydelige norske aviser tog øjeblikkelig til orde, da Frankrig erklærede krigstilstand i Tunis i marts 1952. „Det, der sker i Tunis,“ skrev det norske regeringsblad, „minder påfaldende om april-dagene i Norge 1940 og om den nazistiske general Falkenhorsts erklæring: Skudt bliver enhver nordmand, hvis o. s. v.“ Og „Verdens Gang“ skrev, at i øjeblikket har de det i Tunis, som både Norge og Danmark havde det fra 1940—45. Den danske presse bragte telegrammerne om det, som skete, men var ellers, måske med en enkelt undtagelse, tavs.

I Danmark er man i det hele taget mere tilbageholdende. Det kan skyldes flere forhold, bl. a. en næsten selvudslettende holdning til det forsvarsfællesskab, vi ved vor tilslutning til NATO er gået ind i. Men det skal alligevel siges og siges skarpt, at atlantfællesskabet ikke blot er en forpligtelse til at opruste. Det er også en forpligtelse til at føre en demokratisk politik — i hvert fald en politik, der ikke strider mod de mest grundlæggende menneskerettigheder. Hvis der rundt om mellem Asiens og Afrikas mennesker efterhånden fæstner sig den opfattelse, at Atlantpagtens stater går imod national selvstændighed, imod frihed og ret, da er det lige meget, hvor stærkt vi ruster — da vil slaget være tabt på forhånd.

Jeg tror, det er nødvendigt, at vi netop nu fastholder vort nordiske folkesyn. Skal atlantpagten blive andet og mere end en militær magt-

blok, vi af kærlighed til freden villigt arbejder med på at opbygge, må viljen til menneskeret og folkefrihed holdes i live. Derfor må vi vende os fra vore største allierede, når de krænker andre folks frihed. Hvad er der ved alt, hvad vi i den henseende glæder os over i Danmark, og ved vor tale og sang om ret og frihed, om ikke der tones rent flag, hvor spørgsmålene nu brænder, ikke blot i Norden og Europa, men også fjernere ude. Ved at træde ind i de forskellige internationale organisationer har vi påtaget os medansvar. Og de tilbagestående folk venter sig meget af Nordens lande, fordi vi ikke er kompromitterede som kolonistater. Det har besøgende derudefra ofte givet udtryk for i disse år. Derfor skal vore udsendinge i FN og NATO, og hvor de ellers færdes, repræsentere os i overensstemmelse med den opfattelse, vor egen nationale og politiske udvikling har grundfæstet i os.

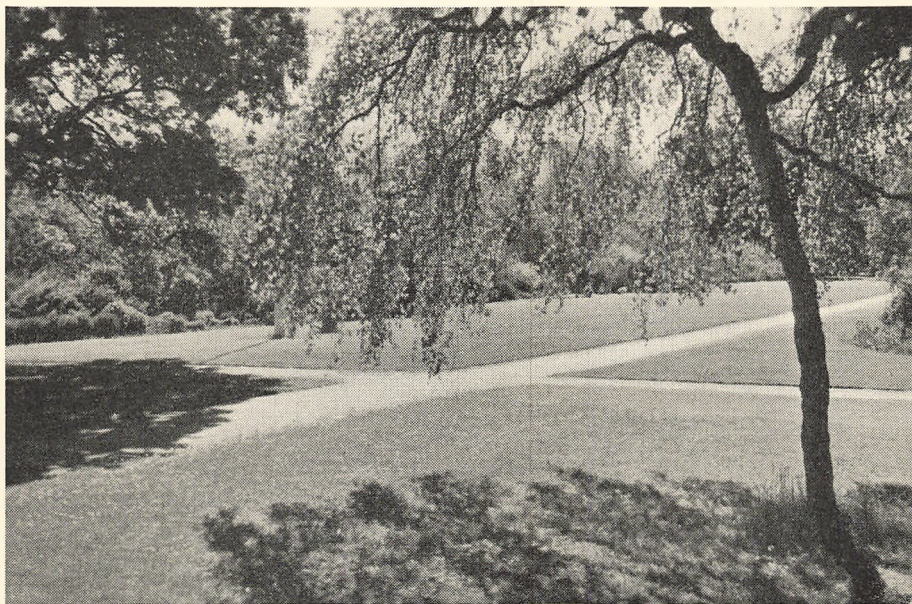
Magt ejer vi ikke i disse forhold, men vore egne replikker skal vi alligevel sige. Det er sket før, f. eks. i Folkeforbundets dage, da både Branting, Frithiof Nansen o. fl. gav udtryk for nordiske synspunkter, så det fik indflydelse. To gange, siden den anden verdenskrig sluttede, er der blevet „talt dansk“, så det kunne høres over store dele af Europa. Første gang, da vi afstod fra at drive de tyske flygtninge som kvæg over vor grænse, som det skete andre steder. Anden gang, da vi sagde nej til Englands tilbud om en ordning ved magt af det sydslesvigske spørgsmål. At man samtidig gik udenom en positiv mulighed i den engelske note fortjener mindre påskønnelse. I FN og NATO kan der også „tales dansk“, ja, nordisk, hvis vore delegerede enigt går ind for, at hjælpen bliver øget til de lande, som er i nød, og i hvert fald ikke medvirker til, at deres ønsker om større uafhængighed blokeres. FN og NATO — begge organisationer er åbenbart skridt frem mod afskaffelse af det internationale anarki. Det er ganske vist endnu de store lande, som må tage de egentlige afgørelser, men de nordiske småstater har alligevel dér fået mulighed for at udbrede deres synspunkter. Og vi svigter vor egen sag, om det ikke sker. Vi kan tillidsfuldt bære vore folketanker ud i verden. Det er jo en kendsgerning, at de nordiske lande, takket være den vej de selv har fulgt, er bedre forberedt end de fleste til at deltage i mellemfolkeligt arbejde, også i det arbejde, som stiler mod andre folks befrielse og oprejsning. Vi må se til, at vore folketanker ikke kun får gyldighed indadtil i Norden, men at de står deres prøve længere ude, hvor „folkeånderne“ nu vågner og sætter alting på spil for frihedens skyld. Den prøve vil utvivlsomt vise, at nutiden har brug for, at der føres en international nationalitetspolitik, og at det her er de små landes hverv at gå i spidsen. International nationalitetspolitik — udtrykket er tilsyneladende selvmodsigende, men

betyder, at alt, hvad vi vil, andre nationer skal gøre imod vort folk — f. eks. det nye Tyskland imod sydslesvigerne — det må vi selv ved vore sendemænd i NATO og FN være med til at fremme for andre, for de folkeslag, som nu stræber mod selvstændighed. Bliver hvert pusterum i tidens spændinger udnyttet i den retning af verdensorganisationernes små medlemslande, vil det betyde skridt frem mod forståelse og samvirke mellem folkene.

Det er klart, at for de statsmænd, der kommer de store afgørelser på nært hold, vil en sådan forenkling af tingene, som her er foretaget, blive opfattet som et følelsesudbrud eller en trylleformular, ubrugelig i praktiske forhold. Et lands udenrigspolitik må ledes af forstanden, ikke af følelser, som det for Danmarks vedkommende i de sidste hundrede år er sket i et par perioder, der begge endte med chok og frygtelige konsekvenser. Det er indlysende, at der må finde mere kritiske vurderinger sted på hvert enkelt punkt, end her kan foretages. Slagord er naturligvis det ringeste, man kan bevæbne sig med over for tidens kriseagtige problemer. Men det er lige så indlysende, at uden syner forvildes et folk og dets ledere. Og i den forbindelse er der grund til at fremhæve, at den nordiske opfattelse af folkenes livsspørgsmål ikke er en tilfældig tågedannelse. Vor indstilling er forankret i erfaringerne om, hvad der har betinget den folkelige udfoldelse hos os. Det nordiske folkesyn er ikke et kompleks af sentimental idealisme, men det rummer en reel baggrund for at tænke sandt og handle ret i de spørgsmål, som her er omtalt. Den sprængning, der er sket i Norden af gamle, urimelige og ufolkelige unioner, den befrielse af de enkelte lande, som har fundet sted, og den folkelige selvstændiggørelse, der er foregået, og som endnu fortsætter og efterhånden trænger helt ind i de folkelag, som sidst vandt medborgerlig agtelse og økonomisk lige vilkår med andre — alt dette er vor baggrund for at møde og vurdere nutidens verdenshistoriske begivenheder.

S. Haugstrup Jensen.

KALEJDOSKOPET

I min barndom havde vi i mange hjem et kalejdoskop. Det var et rør, og man kikkede ind i den ene ende. Og der så man en stjerne. Blå, gule, røde, grønne farveflader dannede det fineste mønster. Men kom man til at dreje røret en smule, faldt stjernen sammen, men dannede i samme øjeblik en ny stjerne. Det var de samme farveflader, — men hver gang blev det en ny figur, aldrig kunne man få den gamle frem igen. Det var et af barndommens store undere!

Sådan er det med så mange ting: de samme enkeltheder rystes af tidens hjul i nye stillinger. Og når man holdt af den gamle stjerne, spejder man efter, om noget af det, som man holdt af dér, endnu er at finde i det ny mønster. Det gør man også, når man før har været med til at lægge „højskolestjerner“ og nu står på afstand med røret for øjet og ser på nye mønstre.

Som lærer oplever man en daglig genkendelse. Vi havde ikke som børn nutidens hurtighed i reaktionen, men ellers — grundelementerne er de samme. Sådan også med ungdommen. Den har sit tidspræg. Men omkring de 18 år og derefter vil den altid få de år, da livets største spørgsmål vågner, og de unge spejder efter, hvor de kan vende sig for at arbejde med deres nyvågnede interesser. Og de vil finde højskolen, så sandt den bliver ved med at svare til sit gamle indhold: en skole,

ikke blot for kundskaber, men hvor kundskaber hører sammen med en oplysning om det personlige liv.

I disse ungdomsår er de store drivkræfter i menneskelivet, håb og frygt, stærkest. Det lå nær at tro, at håbet hører ungdommen til og frygten alderdommen. Og hvis vi skal fremstille et billede af et menneske, som er fuldt af håb, er det også naturligt at skildre den unge. Nu tænker jeg på et finsk billede, malet efter verdenskrigen. Den unge mor løfter sit barn højt op mod lyset, vender ryg til alt det, hun har måttet gennemgå, vender ryg til den selvoptagethed, som let kunne komme, når hun står der alene med sit barn. Hun lader håbet strømme gennem sig, ser frem, går frem, håbet bærer hende ind i en ny tid med nye muligheder.

Men straks melder der sig et andet billede, hvor det er de gamle, som udtrykker håbet. Maleren Konstantin Hansens sidste billede, hvor man ser ham selv og hans kone, som banker på himlens port. Hendes unge ansigt, som er vendt mod porten, lyser af forventning og håb. Han er meget ældre. Og hos ham er der noget andet sammen med håbet: det er, som om håbet er blevet eet med troen.

Håbet er for ung og gammel den store livsbetingelse. Men jo mere man har levet, jo rigere livsindhold, jo fyldigere bliver håbet.

Men frygten, den er da de gamles! Å, nej, den er netop de unges. Når man er ung og føler alle sine kræfter, der bryder på og vil tages i brug. næsten ikke kan vente, — da føler man selve livet stærkere end nogensinde. Sjæl og krop er i den grad eet, fordi kroppen er stærk og tjener sjælen næsten umærkeligt. — Men jo voldsommere livsførelse, jo større frygt. Jeg vil bruge dette liv, jeg har så meget, jeg vil have gjort, — jeg vil ikke miste det. Jeg frygter alt, hvad der vil ødelægge livet.

Den unges sind er en valplads for håb og frygt, og sådan kommer han til højskolen gennem de skiftende tider.

Men læreren? Er han ikke et helt andet menneske nu end før? Mon dog! Den rigtige lærer har det arbejde, fordi han ikke kan lade være. Man er højskolelærer, fordi man ikke kan slippe netop denne form for undervisning.

Man kan ikke lade være, fordi det giver en selv så meget. Al undervisning er en vekselvirkning — under alle former, også når læreren tilsyneladende står og holder enetale, — derfor kan man ikke slippe det. Tidens svøbe, den ensomhed, som den moderne kultur driver mennesket ud i, ophæves for lærer og elev. Så længe vi er sammen om at trænge stadig dybere ind i et stof, i et spørgsmål, som brænder på, — så længe er vi inde i et lykkeligt fællesskab, og ensomheden er glemt. Og i højskolen er det særlig stærkt, fordi man er sammen dagen igennem.

Derfor træffer man mange lykkelige mennesker i højskolen. „I ser kun søndagssiden af tilværelsen“, siger man om os. Ja, men andre har kun øje for vrangsidens — og livet har begge sider. Søndagssiden — det vil ikke sige „en let side“, men „en rig side“ af tilværelsen. Der, hvor vi altid er sammen med dem, som lever stærkest i håb og frygt.

Forbindelsesvejen mellem lærer og elev er også stadig den samme. Undervisningsformer må komme og gå efter tidens præg og behov. Men selv om de ændres — det bliver stadig arbejdsformer for „ordet“. „Ordet“ er blevet en frase for mange, fordi man synes, at man er led og ked af ordet fra talerstolen. Det gælder ikke blot skolen. Når vi ser drøftelserne om kirkens vanskeligheder, fremhæves det, at det er ikke de store vækkelsesmøder, som får mennesker til at slutte sig til kirken, men personlig kontakt med et menneske, som hører kirken til, men som man træffer i sit daglige arbejde.

„Kontakt“ er blevet et hovedord. Er højskolen ikke gået foran her? Lige fra begyndelsen har man været klar over, at den personlige kontakt var en betingelse for „at give oplysning om livet“ så direkte, som højskolen gør det, fordi eleverne ikke blot spørger indirekte, men direkte. At have kontakt betyder, at man både hører de direkte og de indirekte, udtalte spørgsmål. Det er netop dette, som har udviklet højskolens arbejdsformer.

„Ordet“ rummer både det at lytte og det at *føre* ordet. Det er en vekselvirkning mellem mennesker. Man siger om Th. Hejle, som skabte det store Ungdomshus på Nørrevold, at hans hovedevne var at lytte. Derved fandt han vej frem, han hørte de udtalte spørgsmål hos ungdommen. Men det er ganske det samme med foredraget. Enhver foredragsholder ved, hvilken pine det er at skulle tale et fremmed sted for første gang. Man har arbejdet og lagt til rette, man har søgt efter det emne, man allermost har tag i nu — og dog ved man, at det kan blive forfejlet: for man har ikke lyttet til de mennesker. Man aner intet om deres udtalte spørgsmål. Man kan gribe et emne, som er uden interesse dér, eller man kan tale på en måde, så tilhørerne ikke får fat på, hvad man ville sige dem. Men opdager man nogle gamle elever — så hjælper det. Selv om de har forandret sig i årenes løb — vi har en kontakt med hinanden, dem har man lyttet til, vi har „talt sammen“, selv om man stod på katedret. Det er rigtigt, når man siger, at eleverne er med til at forme foredraget, for kontakten med dem er det, som befrugter, forløser, sætter i gang.

Deres lytten er også dommen over ens arbejde. De er måske lynende uenige med en, — men man mærker alligevel, at „det gik“. Eller — de sad pænt og stille og lyttede — men det gik *ikke*. Selv om man måske

får et opmuntrende ord af en og anden, som har ondt af en — man ved det selv: man har fået sin dom.

Ligesom tiden skaber sig former, er det også sådan, at hvert menneske bedst kan bruge en eller flere former. Der er noget, som *kun* kan siges i foredragsform, og der er mennesker, som underviser langt bedst i foredragsform. Der er andet, som kun kommer frem i en samtaletime, og der er dem, som er ildnende lærere i en samtaletime, men ret almindelige under et foredrag. Der er noget, som kaldes frem af studiekredsformen, hvor det oven i købet er moderne, at man skal sidde omkring et *rundt* bord, så der slet ikke er nogen bordende — for det er den heltud demokratiske arbejdsform, ligemænd, der samtaler om det, de har læst. Og der er det, som kun kommer frem bag efter på tomandshånd på elevværelset — eller i lærerens værelse. Lykkelig den unge lærer, som „bor på gangen“, han har sin store chance for at lytte og derigennem få den nærmeste kontakt med eleverne. Det har jeg personlig erfaret! For C. P. O. syntes, det var et uerstatteligt tab, da han blev gift og flyttede bort fra elevgangen, han blev først rigtig glad igen, da vi fik os en privat elevgang, da vores hjem næsten blev een stor elevgang. Det var liv! Det var lærergerning! Altid at lytte!

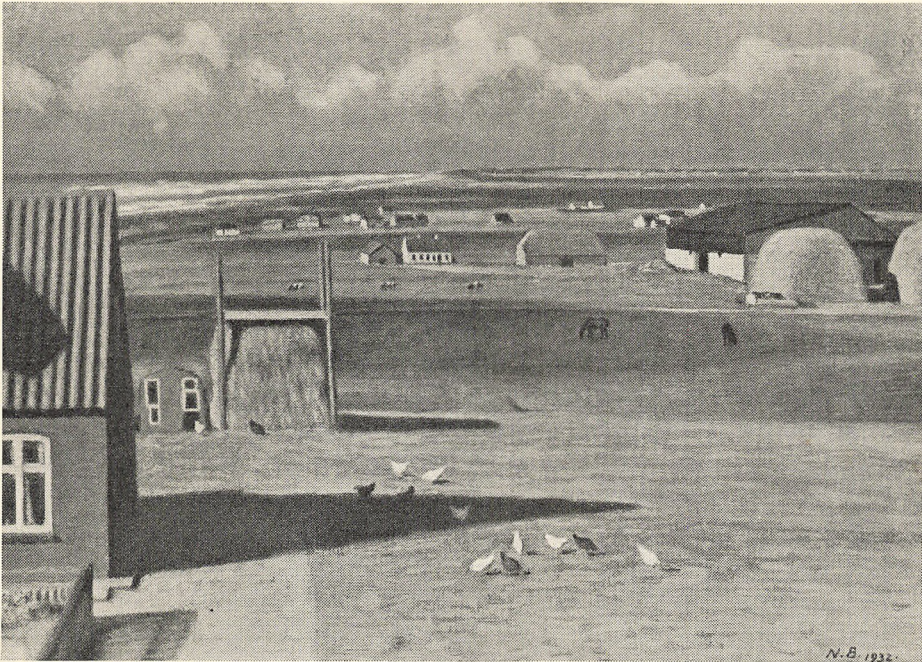
Og så vover man at være lærer — at føre ordet. Hvad det kan betyde for en, har Begtrup engang skrevet til min far, som havde været meget syg, men nu skulle prøve at tale til eleverne igen. „Det glæder mig meget, at du igen er kommet på talerstolen. — Mon du ikke erfarer det samme som jeg i svaghedstider, at „ordets støttstav“ er en kraftig hjælp, — også når det er os selv, der fører ordet“.

Hvor er den lærer, som ikke stadig ydmyges? Men så kan man opleve, at elevens trang mødes med ens evne — at der er vekselvirkning, så ordet imellem os bliver en støttstav, både for den, som lytter, og for den, som fører ordet. Det føles som en stor gave, ikke som noget, man selv har præsteret.

Slægtleddene skifter hastigt også i højskolen, kalejdoskopet drejes ofte. Men med taknemmelighed ser vi, at de lysende farver fra vor ungdom også skinner i de ny stjerner.

Pip Christiansen.

Niels Bjerre: Esterår. Drivende skyer.

OM KUNST OG SMAG

En vinterdag for snart mange år siden kom jeg på besøg i en vestjysk stationsby af den slags, hvis bebyggelse består af enkelte gamle indeklemte huse med grønt stråtag og ellers for det meste af røde og hvide småvillaer, der skiftevis hedder „Pax“ og „Home“. De fleste af dem er tydeligt nok opført af folk, der ikke har været så nøjeregnende med stilen, men har hugget lidt fra alle tidligere tiders bygningskunst. Er man ung og begejstret for ærlighed i alle forhold, kan man ikke lade være med at se den slags som udtryk for noget forlorent og upersonligt og derfor absolut grimt. Men i sit stille sind måtte man jo indrømme, at heller ikke de nyere firkantede gulgrå funkishuse virkede særlig spændende. Kom man fra et gammelt hus med stuerne fulde af kønne møbler og tegninger og puder med Skovgaardmønstre i den sorte sofa, virkede virkelig intet af det, der her omgav én (og som man i caféen hos bageren også så indefra) smagfuldt og harmonisk — kort sagt, tiltalende. Stedet var heller ikke hverken barsk eller storslået eller vemodigt gråt. Ingen af de stemninger, man går parat med øverst i sindet, kunne fremkaldes i disse omgivelser. Utroligt kedeligt kun virkede det hele på den, der skulle være her en eneste søn-

dag, og det så oven i købet regnede, ikke stille og mildt, men plaskende og koldt. Det gav ingen anden oplevelse end surhed. Man var ikke langt fra at gå og citere Johs. V. Jensens ofte anvendelige linjer om, at det, som hånden former, er åndens spor. Her passede de da uden tvivl også. Efter al sandsynlighed levede stationsbyen et jævnt kedsommeligt liv i jævn velstand, og der gives øjeblikke, da intet synes mindre tillokkende.

På en sådan plet havde da vist aldrig en kunstner set så forelsket, at der var kommet et billede ud af det. — Men så løb man alligevel en dag på en række malerier, der såmænd godt kunne have været fra denne by og oven i købet være blevet undfanget i sådan et vejr, som det var hin dag. De var ikke spændende og dramatiske. Der lurede ingen tragedier bag de hvide gardiner, og ingen tungsindige øjne stirrede ud fra urmagerens kvistvindue. Nej, der blev ikke af kunstneren budt på andre effekter, end der var tilstede. Men alligevel lignede det ikke rigtigt det indtryk, man selv havde fået. I billederne oplevede man jo, at den gule farve på hjørnehuset var køn, at hustagene slog nogle morsomme knæk, at cyklen opad det grå plankeværk dannede et mærkeligt mønster, og at de sorte tagpaptage slet ikke var sorte, men blanke i regnen, så at farverne omkring dem gav genskin deri. Egentlig var det *smukt*, skønt ordet ramte ikke rigtigt. Noget hang sammen på en anden måde, end man i farten var kommet til at tro. Farver og linjer var trukket frem eller skubbet i baggrunden. Der var kommet *et hele* ud af det, som uden at ligne led for led netop *lignede*, netop var virkelighed, følte man. Og havde den oplevelse noget med det skønhedsmæssige at bestille? Havde den ikke snarere noget at gøre med en erkendelse af virkeligheden? Og er den *smuk*? Ja, her kunne man måske nok opnå en rask strid om ord, hvis man gav sig tid til det. Men det gør man jo ikke. Man afviser i mange tilfælde netop uden videre kunsten ved at sige: „Skal det nu også kaldes kønt?“

Historien er fuld af eksempler på, at man har reageret sådan over for kunstnere, som man siden endte med at sætte meget højt. Sådan sagde man herhjemme, da Fritz Syberg og de andre „Fynboere“ i sin tid udstillede deres billeder. De skulle ikke komme og belære folk om, at der kunne være noget kønt ved et maleri, der forestillede en svingård. Eller nogle sorte marker med lidt sne langs piletræerne. Eller et stykke vand uden skibe for indgående og vejrbitte fiskere i forgrunden. For at det sidste var „malerisk“, det vidste man. Skagensmalerne bl. a. havde lært folk det! „Fynboerne“s billeder var derimod eksempler på „den kunst, der ensomt blandt bønder bygger fjernt fra kulturen, en kunst, som kan være god, ja, ypperlig, men som kun forholder sig til den skønne kunst som en male-risk bondehytte til Propylæerne ved Athen“. Sådan udtrykte en af tidens

førende kritikere sig. „Fynboerne“s billeder er heller ikke verdenskunst. Men det vigtigste i denne forbindelse er, at man bemærker modviljen og så den betydning, de dog fik. For nu véd da enhver, at takket være dem er det billede af vort land, vi går rundt med, blevet frodigere, mere nuanceret, sandere. — Andre før dem havde føjet havet og Himmelbjerget og den brune lyng ind deri. Og andre, endnu tidligere, de sjællandske skove og Sundet med Kronborg. Det skete, da man begyndte at interessere sig for at skildre, hvordan fædrelandet så ud. Og det første, man dengang lagde mærke til, kan nu en moderne turist nå at opfatte på en udflugt en lys sommerdag. Men maleren må have frosset grundigt derude, før han kan male novembers gråvej og de forårsvåde enge, hvorover de evindelige byer trækker op.

Der kan let findes mange andre eksempler, der bekræfter, at et kunstværk ikke blot er til at se på, men også til at se ved hjælp af. — Mest berømt er vel den skæbne, de franske impressionister fik. Det var dem, der i forrige århundrede begyndte at male ganske simple motiver: nogle både på floden, en mark med høje træer, en plads i Paris. De fortalte ikke historier i deres billeder. Der var intet, som satte fantasien i gang med at digte videre eller med at udlægge. Farverne var sat på i hurtige, lette strøg, og de stod rene og klare op mod hverandre. Set på afstand lyste lærredet som et stykke natur. Også i skyggen myldrede farverne, ikke en plet lå død og uvirksom hen. Man vidste, at maleren kom direkte ude fra naturen med billederne, og at de var gjort færdige derude. Men på folk virkede de som rå slag i ansigtet. En anmelder skrev da også bl. a. følgende om en af deres udstillinger: „Jeg gik ind, og mine rædselsslagne øjne så frygtelige ting. Jeg har set folk segne af latter foran billederne; men mit hjerte blødte. Disse såkaldte kunstnere betegner sig som revolutionære „impressionister“. De tager en stump lærred, farver og pensler, smører et par kulørte klatter på lærredet, hvor de tilfældigt rammer, og signerer hele historien med deres navn. Det er et stakkels selvbedrag, der ville svare til, om beboerne i et galehus samlede brosten op og kaldte dem diamanter“. Det var ikke blot malemåden, men også deres motivvalg, der chokerede. For de kaldte jo virkelig brosten diamanter, og den slags ønskede man ikke. Man ville kun se det, man gerne ville se. Sådan var man vant til at blive betjent af de velanskrevne malere. Skulle der igennem billedets fortælling forkyndes noget, og det ønskede man, måtte det ligge på linie med ens egen forkyndelse. Sådan et billede er det, pastor Grabow i Jacob Knudsens „Gjæring“ har hængende på sin væg i det allerhelligste. Han har netop anskaffet det, fordi han får hele sin livsanskuelse fremstillet deri, og hans unge elev, Karl Wintrup, betragter det også som en slags nøgle til atmosfæren omkring manden. Det er kun

tilsyneladende, at billedet en dag overrumpler pastoren. Der er noget deri, som gør ham urolig, siger han til Karl. Det er nok imidlertid ikke billedets skyld. Det, som foruroliger Grabow, er jo noget, han selv bringer med, og det må sidde et sted i billedet, hvis han i det skal genkende den sandhed, han går og hæger om. — Men den nye kunst, impressionismen, den kom virkelig bag på folk. — Nu — bagefter — ved vi godt, at når vi uden videre føler os tiltalt af det enkle motiv, der ikke trænger sig på med en historie, og af de rene farver, så har impressionisterne deres del af æren derfor. Og dog var det navn, de fik — indtryksmalere — oprindeligt ment som et øgenavn.

I impressionisternes indsats ser vi nu spiren til meget værdifuldt i den moderne kunst. Men der lå i deres naturopfattelse og i deres blændende teknik også en fare, som nogle af dem allerede selv var klar over, nemlig at maleriet slet og ret kunne blive en raffineret, udspekuleret leg med kønne farver. Der måtte andre malere til for igen at vise, at tingene ikke blot er udstrålingscentre for farver, men at huse og bjerge har form og dybde — og først og fremmest, at mennesker ikke bare er en slags blomster i et landskab.

Man kunne blive ved sådan, finde det ene eksempel efter det andet på, at revolutionerne i kunstens historie har haft som mål at føre os nærmere naturen. Men opfattelsen af, hvad natur er, har rigtignok været forskellig. — Hvor underligt det end lyder, er dette dog underordnet her. De eksempler, som er nævnt, skal jo kun tjene til at få slået fast, at kunsten — og det gælder ikke blot den nyere — ikke har sin opgave i at tilfredsstille et skønhedsbehov, men — det må også med — rigtignok heller ikke i at støde an mod, hvad folk anser for kønt. At skabe kunst er noget meget mere centralt end at give udtryk for en ny smag eller for reaktionen mod den, der hersker. Impressionisterne malede sandelig ikke på deres måde, fordi de syntes, det pæne borgerskab trængte til en rystelse, og som franske kunstnere var de fulde af beundring for den gamle kunst.

Europæisk kunst gennem mange år og smagen har i det hele taget ikke mere med hinanden at gøre, end det simple, at kunsten altid har fået det sidste ord, hvis de er stødt sammen. Men det har de jo slet ikke altid gjort. En interessant beretning er den om den allerede af sin samtid højt beundrede Michelangelo. En af hans sidste bedrifter var konstruktionen af Peterskirkens kuppel. Senere har man af dens opbygning kunnet aflæse love for bæreevne og harmoni, som han aldrig selv har kendt — Et kunstværk er en så sjælden ting som *en helhed*, en syntese, noget færdigt, og derfor er det altid *givende*; det afslører stadig nyt. Men det gør det aldrig gratis. De mest spændende mennesker er jo heller ikke dem, der udleverer sig i løbet af de første fem minutter, man er i stue med dem.

Kunsten udleverer sig ikke til den uforberedte. Men på den anden side kan man ikke — selv efter nok så grundig forberedelse — vente at finde frem til „opskriften“. Maleren kendte den jo heller ikke. Han har sikkert malet adskillige billeder af motivet før det, der nu hænger på væggen, han har som håndværker tumlet med sit stof. Han ved bedre end de fleste, at ingen nok så stærk og oprindelig følelse er i stand til i sig selv at frembringe kunst. I billedet, skulpturen, musikken, verset, skuespillet og filmen er de materialer, vi alle betjener os af, støbt sammen i en ganske bestemt form. Derfor duer en gengivelse i en anden form ikke. Man kan ikke genfortælle et billede eller et stykke musik og derved opnå den virkning, kunstværket selv giver. Kunstværket er bundet af sin form, og den må man respektere. — — —

Men den gode smag er også udtryk for stræben efter form og helhed. Hver ting skal være på sin plads, skal passe dér. Til det brune sæt tøj gør det godt med den anelse grønt, der er i slipset. Men der kan være andre farver, der slet ikke klæder hinanden. — Man har afluret naturen og kunsten enkelte hemmeligheder angående en orden over al forstand; men havens stauedebed gemmer endnu nogle... Derude står de forskellige grønne og blå i lys og skygge og „klæder“ hinanden fortræffeligt, men i sofa-puden kan vi ikke lokke dem til det.

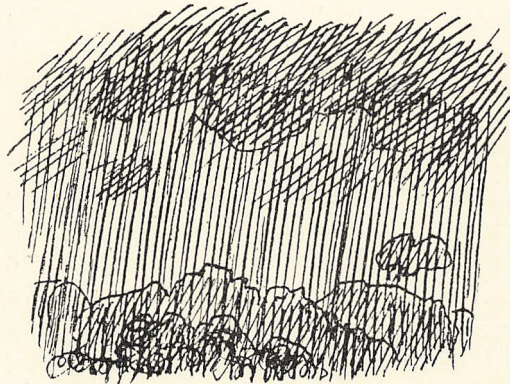
Alt dette siger dog ingenting om, hvorfor kunsten, som har med erkendelsen at gøre, kan ramle mod det, som er resultatet af vor stræben mod en harmonisk dagligtilværelse. Det er dog to helt forskellige gebeter.

Mon ikke sagen er den, at den smagfulde ofte går videre, end det tilkommer ham? Følsom er han af væsen. Derfor skyr han f. eks. det trivielle, det, hvis form kan virke uoriginal, upersonlig, forslidt. Og dog må man, hvis man er ærlig, indrømme, at der i livet gives situationer, som vi ikke er med til at arrangere, og i hvilke vi ikke kan optræde anderledes og udtrykke os anderledes, end alle andre har gjort. Der er intet valg. Man siger noget „banalt“ og ter sig yderst formløst. Lad så kun vittighedstegnerne bagefter afsløre det unge par i sofaen eller den vordende fader uden for klinikdøren; vi vedkender os dog gerne situationen. *Kønne* var vi måske ikke dengang. Men skidt med det. Det var dog nogle af vore største oplevelser.

Virkeligheden kan ikke bedømmes skønhedsmæssigt. Man har ingen ret til at vente, at den vil vise sig for os i en form, der er umiddelbar taltalende for vor kræsne opfattelse af, hvad der går an. Derfor er det også forkert, om man af skønhedsbegreberne hos folk mener at kunne se, hvad der er sandheden om dem. Møbler og prydenstande siger sandsynligvis ikke noget nævneværdigt om ejerens karakter og indstilling til tilværelsen. Det er en kendsgerning, at mange af de fornuftigste mennesker

bor i omgivelser, der slet ikke er smukke. Smag i den forstand, at man klæder sig kønt og bor kønt, har en hel del at gøre med, hvor megen tid og hvor megen råd, man har til at give sig af med den slags, og fra hvilket miljø, man har arvet — om ikke andet — så dog visse forestillinger om, hvad der er gedigent og pænt. Endelig vel også af, hvor meget man mener, den slags i det hele taget betyder. — Men pænt eller ikke pænt, det siger intet væsentligt om naturen og mennesket og derfor heller ikke noget om et kunstværk. Det er i hvert fald et stykke broget og uregerlig virkelighed. Virkeligheden bundet af en kunstner og givet os andre i form af noget, der kun tilsyneladende er så håndterligt som et stykke pynt til stuen. Men denne form for erkendelse, som man tilegner sig med *øjnene*, aktiviserer bagefter mere end dem. Kunstværket, maleriet f. eks., siger én klart og tydeligt, så man skammer sig, at livet i funkis-huset og klunkestuen i stationsbyen er ligeså kønt og ligeså grimt som ethvert andet sted på jorden. I billedet ligger ingen vurdering, men noget, man tager til efterretning. Om så dette sandhedsglimt aktiviserer mere i én, er en anden sag, som ikke kommer kunsten ved.

Emil Petersen.

Danneskiold-Samsøe: Sydslesvig og Danmark-modes.

NATIONALE MINDRETAL

og europæisk samarbejde

Georg Brandes gjorde engang nar ad den nationale selvbestemmelsesret taget i sin yderste konsekvens. Han fremsatte forslag om et selvstændigt Amager, der i sit våbenskjold skulle have den åbnede Knippelsbro. En sådan udartning kan man vel vanskeligt tænke sig i praktisk politik, selv om man også i vore dage kan høre spøgefulde argumenter af lignende art.

Vi foretrækker at se selvbestemmelsesretten i den belysning, hvori A. D. Jørgensen så den, når han før genforeningen indskærpede, at nordslesvigernes kamp var af almen-europæisk betydning. Førte de deres kamp for national selvstændighed og frihed igennem til sejr, ville det blive et eksempel og en inspiration for andre undertrykte folkegrupper.

Mindretalsret

I 1800-tallet bragte både den nationale opvågningen og den demokratiske udvikling folket i forgrunden. Nu skulle folkets selvbestemmelse være afgørende, også for dragnings af statsgrænserne. Da § 5 blev givet sønderjyderne i 1866, var det ud fra dette forholdsvis nye princip; men paragraffen blev slettet igen i 1878. En lignende skæbne har selvbestemmelsesretten ofte fået, når den skulle bruges i praksis.

Efter den første verdenskrig var præsident Wilson den store talsmand for national selvbestemmelsesret. I Europa øgedes staternes antal fra 22 til 29, og samtidig faldt antallet af medlemmer af de nationale mindretal fra 60 til 20 millioner. Fuld tilfredshed blev der ikke. I visse egne medførte de nye grænse-

dragninger nye mindretal. Og Versaillesfreden var foruden af nationalitetstanken også i høj grad præget af magtpolitiske hensyn.

Men i en række fredstraktater blev indføjet bestemmelser om mindretalsrettigheder, som Folkeforbundet skulle overvåge. Danmark kom ikke ind under denne kontrol, da vi kunne godtgøre, at grundloven og vor øvrige lovgivning gav det tyske mindretal større frihed end disse bestemmelser.

Efter den anden verdenskrig har man ikke talt så meget om mindretalsret. Det er Hitlers udnyttelse af mindretal som femte kolonne, der skræmmer. Nu støtter man sig i de fleste tilfælde til de menneskelige grundrettigheder, som FN's pakt og staternes grundlove indeholder. F. eks. indeholdt Weimarforfatningen bestemmelser om særlige mindretalsrettigheder, men sådanne rettigheder er ikke nævnt i den nye vesttyske grundlov; de findes dog i grundloven for Slesvig-Holsten.

I 1950 trådte en europæisk overenskomst om menneskerettigheder i kraft. Her blev på dansk initiativ indføjet, at de forskellige rettigheder også skal gælde, selv om man hører til et nationalt mindretal. Men det blev ikke fastslået, at et nationalt mindretal skal have særrettigheder, og det er nødvendigt, hvis det skal have en reel ligestilling. En fælleseuropæisk domstol skal dømme i stridigheder vedrørende overenskomsten. Endnu har kun regeringerne påtaleret, men de er bundne af mange udenrigspolitiske hensyn, og småovergreb vil få lov at gå upåtalte hen. Bliver den personlige ret til klage gennemført, ligger her en sikring også for medlemmer af de nationale mindretal.

Og det er godt, hvis de får denne mulighed for at klage. Men *virkelig godt bliver det først, når der ikke mere bliver anledning til klager.*

Sydtyrol og Sydslesvig vil her blive taget som eksempler på de nationale mindretals stilling inden for det europæiske samarbejde i dag.

Skal Sydtyrol have national selvbestemmelsesret?

Tag et atlas og find Sydtyrol! Det er på størrelse med Sjælland og er i dag Italiens nordligste provins. Det skal være et yndigt sted at holde vinterferie — og hvem ville ikke gerne bestige Dolomiternes spidse tinder? Men turisten bliver hurtigt klar over, at der er noget galt i dette land. Hvorfor kan politibetjenten ikke forstå tysk, når det er det sprog, som næsten hele befolkningen taler?

Betjenten er sammen med mange andre embedsmænd indvandret sydfra efter første verdenskrig, da Sydtyrol kom under Italien. Men Sydtyrol hørte tidligere under Østrig fra 1363 til 1919 — og roser sig iøvrigt af at være et gammelt bondedemokrati i lighed med det schweiziske.

Italien gik ind i den første verdenskrig bl. a. for at erobre Trento, Sydtyrols naboområde, der også hørte under Østrig. Det var i sin orden, for befolkningen i Trento var og er italienere.

På trods af Østrigs og Sydtyrols kraftige modstand annekterede Italien også Sydtyrol. Italien kunne begrunde sit krav ud fra en hemmelig aftale fra kort før det indtrådte i krigen, en politisk studehandel, hvor England, Frankrig og Rusland havde givet Italien løfte om at få Brenner-linien som nordgrænse. Desuden begrundedes annektionen med strategiske hensyn: Brennergrænsen var den naturlige, fordi den dannede vandskel — som om dette skulle være et argument i en tid, hvor man talte om folkenes selvbestemmelsesret.

Man forstår Wilson, når han senere kaldte det en »tung fejltagelse«, for i 1910

var der i Sydtyrol kun 7000 italienerere (3 %), men 235,000 tysk- og rhætisktalende indbyggere (rhætisk er et gammelt romansk sprog, som vi også kender fra en egn i Schweiz). I 1951 var der 334,000 indbyggere i Sydtyrol. Heraf var 62 % tysk-, 4 % rhætisk- og 34 % italiensktalende. Bag forøgelsen af det italienske befolkningselement ligger en undertrykkelsespolitik, som i mangt og meget svarer til tyskernes forsyndelser mod de dansksindede i Nord- og Sydslesvig.

Indtil fascisternes march mod Rom var forholdene tålelige for mindretallet (som udgjorde 92 % af befolkningen!). Men med Mussolini indledtes en kraftig og bevidst italianisering. Tyske sted- og personnavne blev italianiserede, østrigske skoler og østrigsk hjemundervisning blev forbudt, det tyske sprog og de østrigskindede blev fortrængt fra den offentlige administration. Da der fra 1928 blev anlagt storindustri i bl. a. Sydtyrols hovedstad Bozen (på italiensk Bolzano), blev det forbudt at beskæftige østrigskindede arbejdere, og mange italienerere indvandrede. De sydtyrolske bjergbønder har bedst kunnet holde stillingen. På landet er der kun 14 % italienerere, mens den tilsvarende procent for de tre største byer er 72.

Af hensyn til Tyskland mildnedes fascisternes undertrykkelsespolitik i midten af 30'erne, f. eks. genindførtes tyskundervisning i skolerne. Og da Hitler i 1938 annekterede Østrig, foretog Mussolini sig intet — selv om et uafhængigt Østrig selvfølgelig var at foretrække fra et italiensk synspunkt. Til gengæld afstod Hitler fra at føre de tysktalende og østrigskindede sydtyrolere »hjem til riget«.

For at skaffe ro om grænsen krævede Mussolini, at det østrigske »mindretal« blev fjernet. Dette blev vedtaget i 1939. Der blev dog givet sydtyrolerne mulighed for at vælge mellem Tyskland og Italien. Ca. 70 % valgte tysk statsborgerskab, ca. 16 % italiensk, mens resten ikke afgav nogen erklæring. Italiens sammenbrud i 1943 standsede omflytningen. Indtil da var kun 70,000 blevet omflyttet. De allerfleste af disse er nu forlængst vendt tilbage. Efter sidste verdenskrig stod kun det politisk svage Østrig bag sydtyrolernes krav om genforening med moderlandet. Og heller ikke denne gang faldt sydtyrolernes berettigede krav sammen med de sejrende stormagters politik. Man måtte nøjes med en overenskomst med Italien, der lovede Sydtyrol selvstyre under italiensk overhøjhed. Overenskomsten er indføjjet i den italienske fredstraktat af 1947, uden at de underskrivende stormagter dog har noget ansvar for dens overholdelse. Den sikrer efter sin ordlyd sydtyrolerne fuldstændig ligeberettigelse med italienerne, ligesom den indeholder bestemmelser om at lette en forøget trafik over den østrigsk-italienske grænse, gensidig anerkendelse af visse eksaminer m. v.

Men overenskomsten blev beklippet i selve loven, som skulle føre den ud i livet. F. eks. er der i denne lov ikke tale om ligestilling af sprogene, italiensk er embedssprog, tysk kun hjælpesprog. Ifølge loven udgør provinserne Bozen (Sydtyrol) og Trento een region, hvis lokale lovgivning varetages af et regionalråd. Dettes præsident skal skiftevis være tysk- og italiensktalende. Regionalregeringens chef skal derimod altid være en italiener.

Hver af de to provinser har også nogen lokal lovgivning. I Sydtyrols lokalråd sidder i dag 7 italienerere og 15 sydtyrolere. En regeringskommissær fra Rom fører dog kontrol med al lokallovgivning.

Den italienske politik er mere nationalistisk end lovens paragraffer tillader, og viser tydeligt, at den tosidede aftale mellem Østrig og Italien ikke er tilstrækkelig. I perioden 1948—52 blev f. eks. 6 af 8 sydtyrolske provinslove forkastet af regeringen i Rom. Tre sydtyrolere er medlemmer af det italienske parlament,

men deres indlæg saboteres. Næsten alle embedsmænd er stadig italienske. Tysksprogede kommuneskoler findes i et passende omfang, dog må hovedparten af undervisningsmaterialet betales af forældrene selv. Derimod er den tysksprogede højere undervisning holdt nede. I de tyske og rhætisksprogede kommuneskoler undervises 34.000 børn, i de italienske 12.400, men for mellemskolen er tallene 2200 og 4400.

Spørgsmålet: skal Sydtyrol have national selvbestemmelsesret? kan uden vaklen besvares med et ja. Sydtyrolerne ser frem til en forening med Østrig og ikke mindst med det østrigske Nordtyrol, for frem for noget andet er de tyrolere. — Deres kamp følges med stor opmærksomhed af Tyskland, og Tyskland har selv uløste problemer både ved dets vestlige og østlige grænse. Det er en nærliggende, men desværre ikke holdbar slutning, at Tysklands egne problemer og dets interesse for Sydtyrol burde føre til forståelse for andre folks problemer — — —.

Folkelig frihed i Sydslesvig

Sydslesvig, der er lidt mindre end Sjælland, danner sammen med Holsten det nordligste af de 11 lande, der i dag er Den vesttyske forbundsrepublik. Ligesom i Sydtyrol er her en gammel grænse, der er blevet ændret.

Videnskabsmænd er enige om, at der er et ældgammelt kulturskel ved Danevirke, og at området herfra og til Ejderen er et blandingsområde for dansk og tysk kultur. Ejderen har været statsgrænse 811—1864. Professor Aage Friis skriver: »Medens den folkelige livsrytme syd for Ejderen trods alt holder befolkningen stærkt knyttet til syden, så gør naboskabet med Danmark og andre i forbindelse dermed stående momenter, at en tilsvarende livsrytme i Sydslesvig naturligt drager Sydslesvig nordpå«.

Vi har lov til at sige, at det er en forfejlet politik fra dansk side, der har ført til danskhedens vigen i dette område. Og det har selv i nutiden kunnet få en skoledrengs kinder til at blusse af sorg og harme. Men vort eneste ansvarlige udgangspunkt i Sydslesvigsspørgsmålet er, at mens zone 1 den 10. februar 1920 stemte sig hjem til Danmark med 75 pct., gav afstemningen den 23. marts i zone 2 et tysk flertal på 80 pct.

Det er svært at afgøre, hvor stort det danske mindretal har været i mellemkrigstiden, men det har givetvis været langt større, end de officielle tal fortæller. Efter det tyske sammenbrud i 1945 kom der naturligt en bevægelse bort fra de kaotiske forhold i Tyskland, men der var også en stærk bevægelse med en oprigtig bekendelse til dansk kultur og folkeliv. Og disse bevægelser var så stærke, at befrielsesregeringen mente sig nødsaget til at erklære: »Regeringen, som står på den nationale selvbestemmelsesrets grund, er af den opfattelse, at grænsen ligger fast«.

For at få ro om den stadig voksende danske bevægelse, tilstillede den britiske regering i september 1946 Danmark en note, der anviste tre løsninger: 1. en folkeforflytning, 2. en øjeblikkelig folkeafstemning, fulgt af en grænseregulering, 3. en simpel grænseregulering uden folkeafstemning.

Disse forslag er typiske for en stormagt, der har andre og for den selv alvorligere problemer at tænke på. De britiske besættelsesmyndigheder søgte i det hele taget at undgå enhver form for »vrøvl«. Det bevirkede, at mindretallet i den første tid under britisk styre på flere måder havde trangere kår end under Hitler.

Det danske svar blev oktobernoten, der på det skarpeste afviste de britiske tilbud, som ingen ansvarlige danske havde givet de britiske myndigheder grund til at fremsætte. Noten indeholdt grundlaget for den danske sydslesvigpolitik: 1. fjernelse af flygtningene fra Sydslesvig, 2. administrativ adskillelse af Sydslesvig og Holsten, 3. sikring af folkelig og kulturel frihed for det danske mindretal.

Oktobernoten er aldrig blevet direkte besvaret af briterne. Men i 1949 holdt danske og britiske politikere en rundbordskonference i London, hvor den administrative adskillelse blev afvist. Derimod lovede briterne at hjælpe til at sikre de kulturelle rettigheder. Resultatet heraf blev Kiel-aftalen af 1949.

På tysk politik har de danske ønsker ikke hidtil haft nogen gunstig virkning. Alligevel er flygtningepresset lettet noget, idet der nu er 190,000 flygtninge mod en hjemmehørende befolkning på 360,000, mens der i 1949 var næsten lige så mange flygtninge som hjemmehørende. Vi kan ikke være interesseret i et for stærkt pres mod Nordslesvig, der er forholdsvis tyndt befolket, og det er helt urimeligt, at danske sydslesvigere må udvandre, fordi flygtningene tager deres plads inden for arbejdslivet. Punkt 1 i oktobernoten er stadig aktuelt! På den anden side har de østtyske flygtninge bosat sig inden for tysk statsområde — men mange af dem ville sikkert flytte, hvis de kunne vende tilbage til deres hjemstavn. For de flygtninge, der har giftet sig med hjemmehørende, vil det i mange tilfælde være en naturlig sag at blive boende. En retfærdig løsning må blive præget af kompromiser.

Opfyldelsen af oktobernotens krav om en administrativ adskillelse af Sydslesvig og Holsten ville have bragt mange fordele. Det ville f. eks. have betydet, at de knap 43,000 danske stemmer ved valget i oktober i år havde fået indflydelse på deres egen landsdels forhold. Nu er de spærret helt ude ved en udemokratisk valgordning. Dette taktiske træk mod det danske mindretal har ikke været forstandig politik fra tysk side. Og det har vakt megen opsigt, ikke mindst på baggrund af, at knap 10,000 hjemmetyske stemmer i Nordslesvig har givet et folketingsmandat. Men de fordele som en administrativ adskillelse ville indebære, og det samme gælder opfyldelsen af notens punkt 3 om sikring af den folkelige og kulturelle frihed, er dog mere afhængig af *god vilje* fra tysk side end af lovparagraffer. Mange af de overgreb, som vitterligt finder sted mod det danske mindretal, er også vanskelige at forfølge ad rettens vej.

Sydslesvigerne fik nogle gode paragraffer i Kiel-overenskomsten af 1949. Den tilsikrer bl. a. medlemmer af det danske mindretal lige adgang til enhver offentlig stilling. Bekendelsen til dansk kultur er også fri, og den må ikke bestrides eller efterprøves af myndighederne. Derfor er det en direkte ulovlig tendens fra tysk side at ville skelne mellem »ægte« og »uægte« mindretal.

Afgørende er det uklare begreb »god vilje« fra tysk side. Heraf afhænger også de resultater, der måtte blive opnået, hvis Danmark for alvor bringer Sydslesvigsspørgsmålet frem, inden Tyskland opnår fuld selvstændighed. Og Danmark har ikke afskrevet Sydslesvig. Vi må selvfølgelig afvise enhver »tendens til eventyr- og magtpolitik«. Men *enten* er man tilhænger af national selvbestemmelse — *eller* også er man det ikke! Adenauer kan ikke være det, når han har udtalt, at de kulturelle rettigheder for mindretallet ikke må indebære et arbejde for at realisere selvbestemmelsesretten. — Nogle danske demokrater er måske også overdrevent forsigtige for ikke at virke »imperialistiske«, når det gælder sydslesvigerne, som står dem så nær, mens de samme folk er uhyre varmhjertede,

når fjerntboende folks menneskerettigheder er truede. Sydslesvigsk udvalg har dog kunnet indsamle godt 793,000 underskrifter her i landet til støtte for kravet om at sikre den sydslesvigske befolknings nationale selvbestemmelsesret.

En vesttysk udtalelse, der leder tanken hen på forholdet mellem Sydslesvig og europæisk samarbejde, skal anføres. »Den kendsgerning, at over 40,000 mennesker har afgivet deres stemmer til Sydslesvigsk vælgerforening uden at blive parlamentarisk repræsenteret, er simpelthen beskæmmende. Måske burde man i vort land (Tyskland), for fremtiden tale lidt mindre om Europa og i stedet for gennem handlinger søge at vinde den tillid, foruden hvilken en europæisk politik er utænkelig.«

En prøve på europæisk samarbejde

Vi skulle have udmærkede forudsætninger for at forstå forholdet mellem de nationale mindretal og det europæiske samarbejde. For sådanne kår, som vi ønsker for de dansksindede sydslesvigere, må vi ønske for alle mindretal.

Nogle har udtrykt ængstelse for, at den store tyske interesse for europæisk samarbejde skulle være en ny form for tysk militarisme — for hvem skal være de ledende i det ny Europa? Thomas Mann har talt om, at nogle tyskere i stedet for et europæisk Tyskland stræbte efter et tysk Europa. Jørgen Bukdahl skriver i sit lille skrift om Sydslesvig, at mange tyskere sikkert ikke forstod, at der ikke efter genforeningen kom en Køller-tid i Nordslesvig med undertrykkelse af hjemmetyskerne. Det kniber i hvert fald med tysk forståelse for den tankegang, at det nationale liv er grobund for mellemlfolkeligt samarbejde, og at det nationale arbejde i en grænseegn derfor kan være både front og bro.

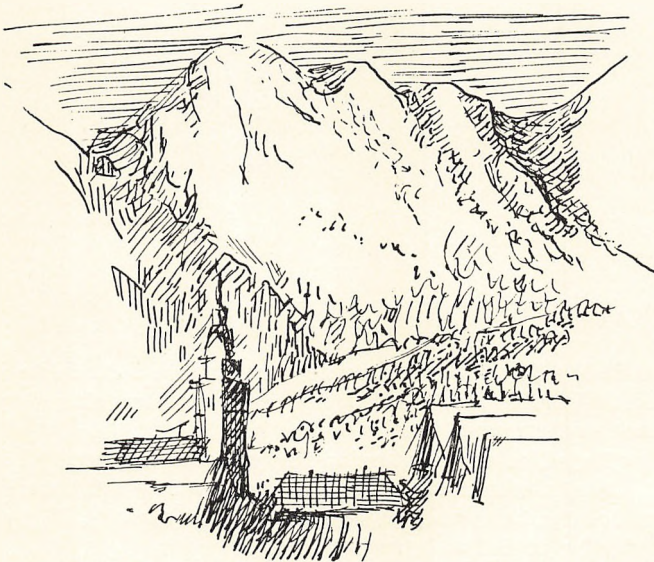
Ligesom det i Norden har været nødvendigt med et ny-nordisk syn for at de tidligere stridende broderfolk kunne finde hinanden i et samarbejde på lige fod, sådan er det også nødvendigt med en ny-europæisk tankegang, skal det europæiske samarbejde lykkes.

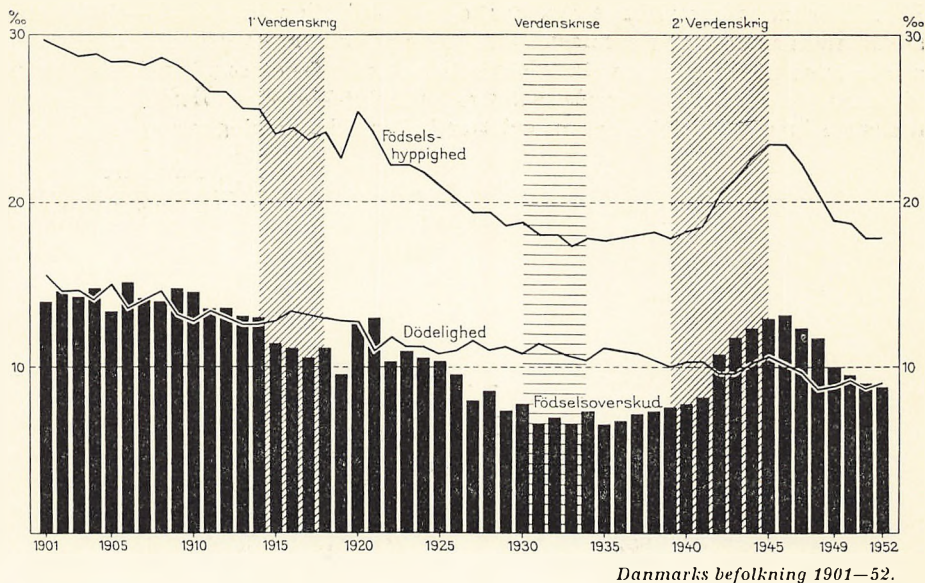
Det er på sin plads med et ny-europæisk argument over for den evindelige, letkøbte påstand fra tysk side, at den danske bevægelse i Sydslesvig er en hindring for europæisk samarbejde. Hvorfor skal tingene stilles på hovedet? Da det fundamentale i europæisk samarbejde er menneskerettighederne, er det vigtigt, at ethvert menneske og ethvert folk får ret til at leve sit kulturelle liv, som de selv vil. Sydslesvigerne må have ret til i frihed at finde deres eget folkelige udtryk og at arbejde for det statslige tilhørsforhold, de ønsker. Hvis tyskerne ikke vil tillade dette, er den nævnte mistænksomhed mod den tyske iver for europæisk samarbejde berettiget. Det vil heller ikke gavne et eventuelt militært samarbejde, hvis der ikke er tålelige forhold i forbindelsesleddet mellem Norden og Tyskland. — Den bedste mulighed, vi har for at hjælpe sydslesvigerne, er utvivlsomt den at forelægge deres problemer i de europæiske samarbejdsorganer, og her køre hårdt frem — eventuelt være villige til at sætte samarbejdet på spil, hvis mindretallets menneskerettigheder ikke respekteres. En mindretals-traktat indgået mellem Danmark og Vesttyskland vil sikkert have lige så ringe en virkning som den sydtyske.

Der er grund til at være på vagt over for stater, der taler meget om europæisk samarbejde, men fører en hårdhændet nationalistisk grænsepolitik. For den nuværende udvikling i Sydslesvig gælder, hvad A. D. Jørgensen sagde om nordslesvigernes kamp, at det danske mindretal ikke alene kæmper for sig selv.

Men deres kamp kan blive et eksempel og en inspiration for andre. — Nationalistisk grænsepolitik hører fortiden til. Den nævnte ny-europæiske tankegang skulle have til følge, at de stridende nationaliteter fandt sammen i et brobygningsarbejde i gensidig forståelse og respekt for hinanden. Derfor hører den nationale kappestrid ikke op, men det er heller ikke meningen.

Svend Erik Bjerre.

LAD EN NY SLÆGT VOKSE OP

Det er kendt af alle, at børneskolerne her i landet i de sidste år har været meget stærkt belastede, idet der i årene under og lige efter den anden krig blev født usædvanlig mange børn i Danmark.

De fleste ved også, at denne situation i nogen grad kom bag på skolemyndighederne, således at skolen mødte den store tilgang af børn uforberedt. Mangel på lærere og lokaler har været og er stadig meget alvorlig, idet skolerne ikke har kunnet skubbe en del af børnene fra sig.

Hvad sker der nu, når de unge fra disse talstærke årgange i løbet af et par år begynder at melde sig i de arbejdssøgendes rækker? Kan de alle få uddannelse og beskæftigelse? Det er beklageligt, hvis de er blevet forsømte i skoletiden, men mon ikke det er endnu mere uheldigt, hvis der ikke kan sikres dem faguddannelse og arbejde? Naturligvis kan man ikke regne med, at erhvervene frivilligt tager dem til sig, på samme måde som skolen har gjort det.

Indledningsvis vil det være rimeligt at danne sig et indtryk af, hvor mange mennesker disse problemer direkte kommer til at berøre. I perioden 1936—41 lå antallet af levendefødte i Danmark omkring 66—71,000, hvorefter tallet er steget betydeligt:

1942	79,500
1943	84,300
1944	90,600
1945	95,100
1946	96,100
1947	91,700
1948	84,900

Efter 1948 fødtes der igen færre, nemlig 78—80,000. Hvis man regner en mindre tilvækst i folketallet som det naturlige, kan dette sidste tal betragtes som normalt for nutiden, således at de børnerige årgange omfatter de 7 anførte; 4 af disse har altså over 90,000 børn, og i kulminationsåret 1946 fødtes der næsten 50 pct. flere end 10 år tidligere (1936: 66,400) og henimod 33 pct. flere end det for året »normale«.

Da disse store årgange følger lige efter en periode med unormalt lave fødselstal (minimum 1933: 62,800), får man let et overdrevet indtryk af deres antal: et bjerg virker altid højest, når det ses fra en dal. Betragter man imidlertid 78—80,000 levendefødte pr. år som det normale nu, må man på den anden side gøre sig klart, at vi aldrig mere kommer tilbage til fødselstal af førkrigstids størrelse. Det er vanskeligt at spå — især om fremtiden, siger Storm P.; men tænker man sig, at det nuværende overskud forbliver konstant, vil de kommende årtiers børnetal være af flg. størrelse pr. år: 1950—59: 80,000, 1960—69: 85,000, 1970—79: 95,000, 1980—89: 100,000, 1990—99: 105,000.

Det må være vigtigt for de myndigheder, der nu og i de kommende år skal tage stilling til, hvad der kan gøres for at afhjælpe de foreliggende skole- og beskæftigelsesproblemer at gøre sig klart, at de årgange, der hidtil har været kaldt store, ikke er meget større end dem, der kommer lige efter. Den antagelse, at alle vanskeligheder, f. eks. med at skaffe lokaler og lærere i børneskolen, falder bort om få år, er fejlagtig.

Det er altså alene den meget pludselige stigning i fødselstallet fra 1942, der giver problemer af særlig art nu, og man spørger uvilkårligt, hvorfor der er kommet sådanne store årgange.

Se på diagrammet! Den øverste linie viser en ret stor fødselshyppighed omkring 1920, og da de kvinder, der er født på dette tidspunkt, ca. 25 år senere er i den alder, da de sætter hovedparten af deres børn i verden, giver befolkningsfølgelsen lige efter den første krig noget af forklaringen på de store årgange i 1940'erne. Det spiller nok også en rolle, at mange følte, at de havde bedre råd til at have børn i disse år. Der var jo en vis pengeregighed, samtidig med at mange luksusvarer ikke kunne fås, lige så lidt som det i hvert fald i nogle af årene lod sig gøre at bruge penge til udenlandsrejser. Den gennemsnitlige giftealder sank en del i krigsårene, så der blev nogle år med forholdsvis mange giftermål, hvilket igen påvirker fødselstallet i positiv retning.

Endelig er den stadig faldende dødelighed med til at forøge forskellen på 1930'ernes og 40'ernes folketal. I det førstnævnte årti var fødselshyppigheden lav, samtidig med at dødeligheden endnu ikke var helt så lav som i 1940'erne. Dette giver for 30'erne et mindre overskud end i det efterfølgende årti, da den stærkt forøgede fødselshyppighed falder sammen med landets hidtil laveste dødelighed.

De lave fødselstal i verdenskrisens tid efter 1930 pegede, som man kan tænke det, hen mod befolkningsproblemer, der var vidt forskellige fra de nu aktuelle. Man forudså, at Danmarks folketal ville kulminere omkring 1970. I lighed med lande som Sverige, Frankrig og England ventede man en periode med forholdsvis mange mennesker i de høje aldersklasser, og derefter ville der være fare for »folkeødd«, som man så drastisk udtrykte sig. Set på denne baggrund har man naturligvis ikke lov til at betragte den nuværende situation som en ulykke. Det er trods alt et aktiv for landet at have en stor reserve af unge til at

træde ind i et samfund, hvor de ældre årgange er ved at komme i overtal — denne heldige stilling forpligter til at gøre den rigtige indsats nu.

Regnes den gennemsnitlige alder for skolegangens ophør til 15 år, vil den første store årgang af unge vise sig på arbejdsmarkedet i 1957, og derefter vil kampen om de ledige pladser skærpes år for år, hvis der ikke træffes særlige foranstaltninger.

Mindst bliver uden tvivl disse problemer for landbruget. Den egentlige landbrugsbefolknings andel i fødselsstigningen er nemlig forbavsende ringe. I tiden 1940—50 er antallet af børn under 10 år, hvis forældre er landbrugere, kun steget med 6 pct., mens det for de andre befolkningsgrupper er vokset med over 50 pct. Forklaringen herpå er tildels, at børnetallet på landet allerede i forvejen var temmelig stort, og det medfører, at landbrugets ungdom i de kommende år ikke vil forårsage en nævneværdig ændring i antallet af landbrugere. Som hidtil må der regnes med, at nogle af dem, der er opvokset i landbruget, vil forlade dette i ret ung alder.

De sidste 10—15 års store fald i tallet af mandlige medhjælpere (1939—52 fra 203,000 til 145,000, hvilket omfatter både de på landet opvoksede og dem, der er rekruteret fra andre erhverv), synes for tiden at pege hen mod, at det om ca. 10 år bliver vanskeligt at skaffe driftsledere til alle ejendomme. Bliver der nu samtidig betydelige beskæftigelsesvanskeligheder i byerhvervene, vil mange unge herfra sandsynligvis, ligesom i 1930'erne, søge arbejde i landbruget. Hvis disse tilvandrede ad åre skal blive egnede som driftsledere, må de naturligvis begynde som medhjælpere på landet i den helt unge alder, og da der jo netop nu er et behov for medhjælpere, vil landbruget måske kunne komme til at yde sit bidrag til løsningen af de store årganges beskæftigelsesproblemer. Man må imidlertid ikke glemme, at jo videre man når med mekaniseringen af landbruget, desto færre unge vil dette erhverv være tilbøjelig til at aftage. En opgivelse af mekaniseringen til fordel for mellemkrigsårenes teknik kan ikke forventes. — Een ting kan i hvert fald siges om landboudommens fremtidsudsigter: de, der i disse år uddannes som landbrugere, har særdeles store chancer for at blive selvstændige, tilmed i en ret ung alder — også uden at man fortsætter med udstykningen.

1939—52 faldt antallet af kvindelige medhjælpere i landbruget fra 104,000 til 57,000, og nutidens store mangel på huslig hjælp i landbohjemmene rejser det spørgsmål, om ikke også landbruget kan tage en del af de kommende års overskud af byernes unge piger. Selv om husmødrene på landet i nogen grad også nyder godt af den gennemførte mekanisering, vil man sikkert fortsat gerne have pighjælp, der trods alt ikke overflødiggøres af røremaskine, støvsuger og elektrisk vaskemaskine. Fra landbосide vil man imidlertid ganske givet hævde, at man ikke kan tillade sig at have større hushjælp end nu, uden at der kommer en følelig lønnedgang.

Ligesom for mændene gælder det, at de piger, der for tiden er husassistenter på landbrugsejendomme, har særdeles gode muligheder for at få eget hjem på landet. Skal alle danske landbohjem i fremtiden have en husmoder, må om få år ikke mindre end en trediedel hentes fra byerne.

De uddannelses- og beskæftigelsesproblemer, der opstår i de kommende år, angår således i første omgang alene byungdommen og dem, der bor på landet uden at være beskæftiget i landbruget. Nu har man erfaret næsten overalt, hvor et befolkningsoverskud skal opsuges i et moderne samfund, at det er industrien, der må tage hovedparten af de ledige. Den del, håndværket, handelen, transportvæsenet m. v. tager, får ikke større betydning. Dette gælder også for Danmarks vedkommende, omend man som allerede nævnt ikke kan regne med, at industrien frivilligt tager flere, end det betaler sig at uddanne og beskæftige. Skal en ungdomskrise undgås, må der derfor sikkert gribes ind fra det offentlige, i første omgang for at sikre tilstrækkelig mange nye lærlingepladser. De nugældende regler for, hvor mange lærlinge en mester må tage, kan f. eks. tænkes helt eller delvis ophævet. Der kan blive tale om at give tilskud til de mestre, der tager forholdsvis mange lærlinge. Eller man kan oprette værkstedsskoler, hvilket vil give en uddannelsesform, der afviger meget fra den traditionelle, idet hovedvægten her lægges på en værkstedsundervisning, som derefter i videst muligt omfang suppleres med praktisk arbejde. En sådan form for tillæring har man iøvrigt allerede indført i visse fag. Endelig kan der skaffes flere lærepladser ved at afkorte lærlingetiden. I mange fag burde dette måske gøres, hvad enten der bliver forøget behov for det eller ej. Spørger man lærlingene selv, møder man som venteligt ofte stor »forståelse« her. Måske har de ret, når de hævder, at de med en læretid på 4—5 år i de sidste af disse kun bliver en af læremestrene skattet billig arbejdskraft. Lærlingene mener ikke, det kan være deres opgave at hente øl til mester, som vittigheden lyder imellem dem.

Imidlertid må det huskes, at læretiden ikke alene skal give den egentlige oplæring i fagene, men at lærlingene også skal have en almindelig opdragelse og opnå en vis modenhed. Kommer det til en afkorting af læretiden i en række fag, vil en indførelse af et 8. skoleår derfor få aktualitet — eller, hvad der oftest ville være af langt større værdi: adgang til at få et skoleophold i et delvis fremmed milieu nogen tid efter børneskolens afslutning, således som det f. eks. kendes fra efterskolerne. Man kunne også tænke sig presset på lærepladserne lettet, ved at det offentlige satte de unge i et af de sidste halve læreår i stand til økonomisk at klare et højskoleophold eller en anden tilsvarende ufaglig forberedelse til den voksne medborgers liv.

For samfundet som helhed er det af betydning, at en stor del af alle de i industrien beskæftigede får faguddannelse. Landets relative velstand og konkurrenceevne udadtil kan næppe opretholdes, hvis hovedparten forbliver ufaglærte. Og for den enkelte gælder det, at arbejdsløsheden, hvis deprimerende tilstande huskes af mange fra 1930'erne, altid først truer den ikke-uddannede.

Det nævnes ofte, at de store årganges problemer især vil komme til at angå de unge piger: en periode med overskud af arbejdskraft rammer hårdest blandt de arbejdssøgende kvinder, fordi mændene tager deres pladser i mange erhverv. Baggrunden herfor er i nogen grad, at næsten 80 pct. af kvinderne forbliver ufaglærte (mod 33 pct. hos mændene), og disse tal regnes at ville vokse til hhv. lidt over 85 pct. (og ca. 50 pct.).

En af virkningerne af at kvinderne fortrænges fra de egentlige arbejdspladser bliver, at forholdsvis mange i nogle år må søge husassistentstillinger. Heri kan man naturligvis ikke se nogen ulykke, hvis blot en forøget tilgang ikke trykker lønnen urimeligt.

Udsigten til, at mange unge piger må tage arbejde som husassistenter, har

fremkaldt ønske om, at der oprettes skoler, som direkte giver uddannelse til husligt arbejde. Dette kan måske i nogen grad være rimeligt, selvom man fastholder at arbejdspladserne — hjemmene — må være de egentlige læresteder. Men skal de unge kvinders sociale stilling virkelig sikres, er huslig uddannelse alene ikke tilstrækkelig. Ca. 90 pct. af kvinderne bliver gift i nutiden, men som bekendt opløses et stort antal ægteskaber igen, et forhold der næppe bedres under de kommende års store sociale vanskeligheder. For tiden opløses 30 pct. af alle ægteskaber i København, 18 pct. i provinsbyerne og 10 pct. i landkommunerne (for landbrugerne er det ca. 3,5 pct.). Med disse tal for øje indses det, at der for mange kvinder bliver et behov for adgang til faguddannelse udover det huslige.

☆

I forbindelse med de store årganges fremkomst på arbejdsmarkedet rejser der sig en lang række vanskeligheder. Den udvidelse af industrikapaciteten, der vil kræves for at løse byernes kommende arbejdsproblemer, nødvendiggør store investeringer til maskiner og fabriksbygninger samt måske også til fagskoler. Dette fordrer en forudgående opsparing, og det er let at se, at denne burde være påbegyndt for længe siden. Men der er også vanskeligheder udover spørgsmålene om faglig uddannelse og beskæftigelse. Kan samfundet løse det nye store boligproblem, der viser sig, når de, der er født i 1940'erne, selv skal stifte hjem? Kan det magte hele den videregående undervisning? Kan der skaffes ledere til de unges foreninger? Der tales allerede nu om stor mangel. O. s. v.

Betydningen af at løse de store årganges sociale problemer, der utvivlsomt bliver et af de førstkommende års allerstørste, er her navnlig set fra den samfundsmæssige side, men selvsagt er de rent menneskelige problemer af tilsvarende vigtighed. Det vil måske forekomme lettere at lade en større del af de unge gå arbejdsløse og uden muligheder for uddannelse. Men man ser tydeligt, hvilke uhyre store vanskeligheder noget sådant ville fremkalde, og hvilken skyld samfundet af i dag ville pådrage sig. De store årgange af unge må ikke i fremtiden blive til de store årgange af forsømte.

Anton Mariegaard.

NORGE OG DET NORDISKE SAMARBEID

Kanskje enkelte var for snare til å svinge med hatten og rope hurra da de i sommer hørte om vedtaket i det nordiske råd, om utvidet økonomisk samarbeid i Norden. Det var tross alt en henstilling til regjeringene det var tale om og ikke et endelig vedtak. Men selv om en har dette klart for seg, må det visst være tillatt å sette et stort kryss i almanakken. Vedtaket i det nordiske råd er en av disse milesteiner ved veien der det er naturlig å stanse opp og se seg omkring før en iler videre. Det har en også gjort, og det torde være alminnelig kjent at himmelen ikke er så skyfri som en kunne ønske, og enkelte som forstår seg på barometeret, varsler styggevær og mener at vi må være innstilt på, at den videre ferd framover kan bli både dramatisk og strabasiøs.

Man har hevdet at vedtaket i det nordiske råd er en naturlig følge av den sympati og samarbeidsvilje mellom de nordiske land, som ikke minst etter krigen er kommet så sterkt til uttrykk. Jeg tror ikke dette er hele sannheten. Det er så vidt jeg kan forstå, like så meget krefter utenfor Norden som innenfor, som har ført oss fram dit vi står i dag. Det synes som om det skjer, som historikerne nekter kan skje, nemlig at historien gjentar seg og at det er Tyskland som samler Norden liksom i dronning Margrethes tid.

Ikke minst i Norge har en sett med stigende uro på den voksende tyske industri, som allerede nå, så få år etter at Tyskland lå i ruiner, føles irriterende sterk. Og den tyske industri utbygges stadig, og snart kan et så fattig land som Norge når det gjelder konkurransen, befinne seg som »lusen mellom

negler«. Skulle disse dystre utsikter bli virkelighet, ville det i høg grad ramme den industrielle utbygging av landet vårt, og vi ville komme ut i et ganske alvorlig økonomisk uføre, som vi p. g. a. de senere års optimisme vanskelig kan forstå rekkevidden av.

På denne bakgrunn har det norske arbeiderparti funnet at et utvidet økonomisk samarbeid i Norden kunne være et tjenlig alternativ som på lengre sikt ville gi oss fordeler. Mens Sverige og Danmark er mest interessert i felles marked og tollunion, har arbeiderpartiet i Norge ment at en nettopp burde samle seg om fellesnordisk støtte til industrielle tiltak. Norge er industrielt underutviklet, men med muligheter, ikke minst i fossekraften, dersom tilstrekkelig kapital kan bringes til veie.

Men det var med tvil at det norske arbeiderparti gav sin tilslutning til det økonomiske samarbeidet. Saken er nemlig den at Norge i første omgang vil tape på dette samarbeidet. At en hel del bedrifter som har vokset opp og levd i ly av tollgrenser, vil bukke under i konkurransen, er hevet over enhver tvil. En må forutse en del tragedier på dette punkt med arbeidsledighet og omstillingsvansker. Men dette er et offer som må bringes for å kunne oppnå et større gode, mener arbeiderpartiet, nemlig utbygging av den konkurransedyktige del av industrien og dermed sikring af levestandarden og sosialforsorgen.

De borgelige partiene har vært mer eller mindre motstandere av den økonomiske politikken som regjeringspartiet har ført etter krigen med den sterke regulering av erhverslivet og harde skattlegging av industri og skipsfart. Disse partiene mener derfor at den norske industrien i dag ikke er konkurransedyktig og ikke vil bli det på flere år ennå. Av den grunn har disse partiene, det gjelder høyre, venstre og kristelig folkeparti, stilt seg avvisende til den nordiske politikken arbeiderpartiet i det siste har slått inn på. Disse partiene er ikke i prinsippet mot nordisk samarbeid, men maner til forsiktighet. Der i mot har bondepartiet, som nærmest svarer til det danske venstre, erklært seg som en klar og avgjort motstander, særlig fordi partiet ser en alvorlig trussel mot jordbruksinteressene i den nye politikken.

Et økonomisk samlet Norden vil stå meget sterkere overfor utlandet. Dette har en fremhevet som en av de store fordeler ved det nye. Vi kan stille større krav, og makt bak kravene. Men i en slik situasjon må en selvfølgelig også være innstilt på at utlandet kan stille motkrav og makt bak disse. Skulle dette bli tilfelle, har en i visse kretser i Norge ment at det særlig ville komme til å ramme norsk skipsfart som betyr så meget for landets økonomi. Høyre har hevdet dette synspunkt.

Men det er ikke bare politikerne som har drøftet problemene. Helt siden det nordiske råd gjorde sitt vedtak i sommer, har det vært en livlig diskusjon mann og mann i mellom om det nordiske samarbeidet. Noen har slått opp i historieboka for å se etter hvordan det har gått Norge i liknende situasjoner tidligere — og deretter har de med djerpe strøk malt fanden på veggen. Andre har pekt på utviklingen og tidens merkelige omskiftelighet og den lære man bør dra av det. Ofte har synspunktene stått nokså skarpt mot hverandre — som de ofte gjør i norsk debatt. Men jeg tror også en uholdt iakttagelse må vedgå at vanskelighetene er større for Norge enn for de to andre partnere i dette samarbeidet. Norge er fra naturens side fattigere enn Sverige og Danmark, og det faller uhyggelig dyrt i drift, vidstrakt og steinrikt som landet er. Våre erhvervs-geografiske forhold ligger heller ikke helt på linje med Dan-

marks og Sveriges. »Vår industri kan ikke konkurrere med Sveriges, vårt landbruk ikke med det danske — og vår skipsfart ikke med allverden«, var det en som forklarte meg forleden. Jeg skal ikke kunne uttale meg om den absolutte sannhet i disse ordene, men så meget bør en kunne gjøre en dansk leser oppmerksom på, at det er tale om virkelige, reelle problemer og vansker, og ikke bare vrangvilje og nasjonalisme når planene om økonomisk samarbeid ikke har fått ubetinget tilslutning i Norge.

Men det ville visstnok være feilaktig å tro at det er de økonomiske problemene alene, som har vært avgjørende. Det skal villig innrømmes at den nordiske samlingstanken ikke har hatt de beste kår i Norge. Vi er tradisjonelt oppdratt til å se på vidtgående nordiske samlingstanker med skepsis. Vi skal også huske at landets historie som selvstendig stat i moderne tid er kort. Til neste år kan vi feire femtiårs-jubileum. Kampen for landets fulle selvstendighet er ennå ikke glemt selv om de fleste nordmenn er født etter 1905. Fremdeles tror flertallet at det var riktig det som skjedde i 1814 og 1905 og årene der i mellom. Og mange vil si at folket i de siste hundre år har vist at det var riktig, vist det ved sin vilje til å finne seg selv igjen etter uselvstendigheten. Det er et kjent faktum at en på et visst tidspunkt i kampen for selvstendigheten så en fare i skandinavismen og derfor måtte bekjempe den. Dette — man tør trygt si — gigantiske forsøk på å legge grunn under nasjonens nye liv, har en kalt nasjonalisme, og gjør det den dag i dag, men nå mer som skjellsord. Vi skal ikke slåss om ord, men bare understreke at de bærende ideer i denne kampen ikke var norske, men europeiske og universelle. Disse ideene hjalp oss kanskje ikke til å tenke mer nordisk, det er så, men de hjalp oss til å tenke mere europeisk og universelt. Tanker om frihet, sosial rettferdighet og demokratisk styresett slo rot i det norske folk. Her er ikke stedet til å gå nærmere inn på disse forhold, men fremheves skal det likevel at det var tale om en mektig skapelsesprosess, der nasjonale, sosiale og økonomiske faktorer inngikk som vesentlige momenter. Det ideal som oppildnet ikke minst ungdommen, var en kongstanke i likhet med kong Håkons i Ibsens »Kongsemnerne«: »Norge er et rike, det skal bli et folk.«

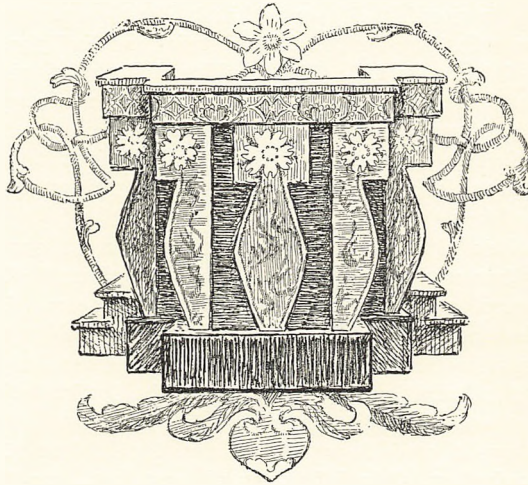
Meget er nådd i de siste hundre år, men kampen er ennå ikke avsluttet. Kulturkampen mellom nynorsk og riksmål er ikke avklaret. Og dette er stadig et problem som smerter og bekymrer tenkende nordmenn, på hvilken side de enn står i denne kampen.

På denne bakgrunn reiser et nytt problem seg: Hvilken betydning vil et utvidet økonomisk og kulturelt samarbeid i Norden ha for kulturkampen i Norge? Ikke minst blant nynorskfolk gjør det seg gjeldende en viss uro og uvisshet på dette punkt. Det er da også dessverre et alvorlig faktum at nynorsken står svakt i nordisk bevissthet. Ofte blir denne bevegelsen, som har vært med til å kjempe fram i folket vår frihet og vårt demokrati, forvansket og forkjættet, enda av personligheter som burde vite at det er tale om noe langt dypere enn en kjenslebetont nasjonalromantikk.

Det har vært en vanlig innstilling i Norge at kulturkampen burde og skulle være et indre norsk oppgjør, som det øvrige Norden ikke skulle dras inn i. Mange nynorsk-folk frykter at denne innstilling ikke kan bevares som følge av den nye nordiske politikken. Det føles som en helt ny situasjon. Teppet er dratt til side, og vi oppfordres til å spille vårt kulturdrama på den nordiske arena — og kanskje med tilrop fra publikum.

Denne tanken er ikke lystig, og det har gjort at mange, og kanskje særlig nynorsk-folk nå holder seg tilbake. Ja, enkelte forsøker å hindre en slik utvikling, og ser seg derfor nødt til å bekjempe den nye nordiske politikken. Mange vil kanskje nettopp derfor mene at en innenfor disse kretsene kan finne en opprinnelig uvilje mot all nordisk samkvem. Det er ikke min erfaring. I virkeligheten finnes det selv hos dem som i dag er tilbakeholdende eller negativt innstilt, en sterk nordisk interesse grunnfestet i et bestemt kultursyn. Det skal innrømmes at denne nordiskhet til tider har løpt ut i en luftig universalisme uten virkelig forpliktende karakter. Men det er ikke her problemet ligger i dag. For mange er det ganske enkelt dette: Hvilket mål har en med den nordiske politikken? Er det unionen? Skal vi alle være ett — eller ens? Noe absolutt svar på disse spørsmålene er det vel ingen som kan gi, fordi vi er underlagt en utvikling som vi ikke kan overskue. Men en har fra dansk og svensk side ment at vi i Norge må forandre tenkemåte. Ja, det er så sant, så sant! Vi tenker ofte både seint og dårlig, og vi har en uhyggelig tendens til å se ensidig på spørsmålene. Dette gjelder også vårt forhold til det nordiske samarbeid. Vi må derfor ønske at en fra dansk og svensk side viser tålmodighet med oss, og kanskje av og til gir tilkjenne at en forstår litt av problemene våre. Skjer det, vil en opdage at det i Norge tross alt finnes en vilje til nordisk samkjensle og samarbeid.

Olav Akerlie.

ØRIGET ÅLANDS VEJ TIL SELVSTYRE

Den 3. april 1954 hejstes det ålandske flag for første gang i hovedstaden Mariehamn. Mere end 30 år har ålændingene måttet vente på at få deres selvstyre udtrykt i et officielt anerkendt flag, som frit kan vaje ved siden af fanerne fra de øvrige nordiske lande (som en frænde til Færøernes flag). Ålands gamle farver, blåt og gult, præger det nye flag. Sveriges flag er taget som grundmønster, men på det rigssvenske gule kors er der lagt et smalt rødt kors som på Islands flag.

Med flaget stiger Åland op i den almindelige nordiske bevidsthed. Den blågulrøde fanes fremtidige plads ved nordiske stævner vil ikke blot minde os om, at vi nu bør tale om vore folk som Nordens syv brødre, den vil også bære vidne om den folkelige friheds styrke og dens naturlige hjemstavnsret i Norden som et billede for andre, men også som en rettesnor for os selv, når vi skal tage stilling til de folkelige frihedsbevægelser ude i verden.

Ved freden i Versailles efter den første verdenskrig fik de nationale mindretal for første gang anerkendt retsbeskyttelse. Forskellige mindretalsordninger blev truffet med Folkeforbundet som tilsynsførende. Dengang Finland blev optaget som medlem i Folkeforbundet, blev det udtrykkeligt fastslået, at allerede Finlands grundlov afgav tilstrækkelige garantier for mindretallene.

Erfaringerne før og under den anden verdenskrig ændrede helt de sejrende magters holdning over for mindretallene. Tyskerne i Polen, Tjekoslovakiet, Østrig og Danmark var åbenlyst eller skjult uloyale og drev 5. kolonne-virksomhed imod deres stater. Mens man i 1919 forsøgte at bevare mindretallene inden for de daværende statsgrænser og sikre deres tilværelse, har man nu ganske simpelt stræbt efter at bringe hele mindretalsspørgsmålet ud af verden. Dette

er sket gennem skånselsløse folkeflytninger. Retsløse millioner, navnlig har det været tyskere, er blevet drevet inden for Tysklands nyeste grænser. Og De Forenede Nationer har da heller ingen mindretalsbeskyttelse på programmet.

Ikke desmindre har Åland været i stand til virkningsfuldt at værne sine mindretalsrettigheder. I året 1809 blev Åland for første gang en brik i stormagternes politik, efter i 1500 år at have hørt til Sverige. Sverige prøvede dengang forgæves at redde Åland ved fredskonferencen i Frederikshamn. Men russerne var urokkelige, og med Napoleons samtykke blev Åland det russiske riges forpost mod vest. Små halvtreds år senere blev Åland for anden gang klemmt imellem skjolde, da sejrherrene i Krimkrigen — tyskere, franskmænd og englændere — gjorde regnskabet op med de slagne russere. Modvilligt forpligtede Rusland sig til at afmilitarisere Åland og til ikke i fremtiden at bygge militære anlæg der. Efter Sveriges henstilling blev denne »Ålandsservitut« taget med i fredstraktaten.

Under den første verdenskrig byggede russerne dog stærke fæstninger på Åland »i forsvarsøjemed«. Sverige protesterede. Sverige havde med uro fulgt udviklingen i det ålandske spørgsmål, og da krigen var forbi, bragte Sverige det ind for Folkeforbunds-rådet. Sverige havde to bevæggrunde, dels ønskede man international garanti for Ålands afmilitarisering, dels henholdt man sig til Folkeforbundets princip om nationernes selvbestemmelsesret og erklærede, at man ikke burde nægte Åland, hvor befolkningen helt og holdent var svensk, ret til selv at afgøre sit statslige tilhørsforhold. Ålands forening med Sverige ville stort set løse problemet. I en uofficiel folkeafstemning år 1919 udtalte ålændingene også så godt som enstemmigt — 96 % af befolkningen — ønske om at blive tilsluttet Sverige.

Men ålændingene var for sent på færde. Nu gjaldt sagen ikke mere Ålands løsrivelse fra Rusland, men fra Finland. Efter revolutionen i Rusland havde kommunisterne den 15. november 1917 udstedt en erklæring om folkenes rettigheder, som gav nationaliteterne i Rusland selvbestemmelsesret, endog ret til at træde ud af det russiske fællesskab. Tre uger efter blev Finlands selvstændighed proklameret. Og Sovjetunionen anerkendte øjeblikkelig.

Hvad skulle vestmagterne gøre? Først havde de anerkendt Finlands selvstændighed, men nu skulle de straks efter fratage landet en del af dets område til bedste for trediepart, såfremt de imødekom ålændingenes ønske. Sådan tænkte man, og det var for en stor del de tanker, som kom til at forme betænkningen fra Folkeforbundets juridiske komité. Folkeforbunds-rådet fulgte også komitéens linie og fraveg sine egne principper.

Forhandlingerne om Ålands selvstyre blev drøje. Fra svensk side hævdede man bestemte, at udfaldet af den folkeafstemning, som Finlands myndigheder havde tolereret i 1919, burde agtes. Fra finsk side betonedes man skarpt, at ingen suverænitetsoverdragelse var forenelig med Finlands livsinteresser. Kampen om Åland var så tilspidset, at de diplomatiske forbindelser blev afbrudt. Krig mellem brødrefolkene syntes ikke mere uden for mulighedernes grænse.

For at fastslå sit ubetingede standpunkt vedtog den finske rigsdag allerede i maj 1920 en selvstyre-lov for Åland, den ålandske grundlov, som kom til at gælde lige til 1952. Allerede denne lov betød afvigelse fra tidligere finske erklæringer: Selvstyre kunne der ikke blive tale om på sagens tidligste stadi. Men flere forhold mildnede den finske holdning: Udfaldet af folkeafstemningen, ålændingenes vedholdende henvendelser til de svenske myndigheder, den franske statsminister Clemenceau, der ved fredsforhandlingerne i Versailles

udtalte håbet om øernes snarlige genforening med Sverige, ålændingenes forbitrelse over at to ledende selvstændighedsmænd, Julius Sundblom og Carl Björkman, blev fængslet »for landsforræderi«, og deres vrede over de finske militærstyrker, som besatte Åland. — Ålændingene afviste konsekvent at have noget at gøre med selvstyre-loven; de ønskede ikke at modtage »gunstbevisninger« fra en »fremmed« regering.

I juni 1921 besluttede Folkeforbunds-rådet sig: Finlands suverænitet over Åland blev fastslået. Den hjemmestyre-lov, som var vedtaget, skulle have tilføjet garantier både fra Finland og fra Folkeforbundet. Det svenske sprog skulle uden indskrænkninger garanteres både i administrationen og i skolerne.

Ålands selvstyre hvilede nu på to grundpiller: Den statsretslige selvstyre-lov, en sag alene mellem Åland og Finland, og den folkeretlige garanti-lov, som i sin § 6 gav det ålandske landsting, Ålands rigsdag, ret til at henvende sig til Folkeforbunds-rådet, hvis man fik den opfattelse, at Finlands myndigheder tolkede de rettigheder, som var fastslået i de ålandske grundlove, alt for småligt.

Det bør nævnes, at det finske syn på Åland på ingen væsentlige punkter afveg fra det finlandssvenske. Finlandssvenskerne var ganske vist overbevist om, at ålændingene burde have udstrakte sproglige garantier, men samtidig var man helt enig med finnerne i, at Åland ikke burde rives fra Finland. Den bevæggrund fremførte finlandssvenskerne, at deres stilling ville blive yderligere svækket, hvis ålændingene skiltes fra. Ålændingene havde kun at føje sig.

Finlandssvenskernes håb, at ålændingene ville styrke den svenske folkestammes stilling i Finland, er næppe i væsentlig grad gået i opfyldelse. Deres politiske indsats i Finlands samfundsliv har været temmelig ringe. I 1920'erne og 30'erne strejkede ålændingene regelmæssigt ved valgene til den finlandske rigsdag.

Udfaldet af Folkeforbundets mægling var et typisk kompromis: Finland fik suveræniteten, skønt det kun var en tom skal. Åland modtog garantier for selvstyre. Og Sverige opnåede øgruppens afmilitarisering og fredeliggørelse. Åland kunne nu jævnføres med Svejts som den evige freds hjemsted; man ikke blot afmilitariserede, men gav endog Åland samme neutrale stilling som Svejts.

Midt i 1930'erne blev Ålandsspørgsmålet påny aktuelt. De forhåbninger, man havde sat til Folkeforbundet, sank i grus. Den finlandske regering erklærede, at Folkeforbundets garantier for ålands neutralitet ikke mere havde reel værdi, og at øerne derfor måtte befæstes. Ålændingene stillede sig i begyndelsen afvisende til alle forandringer. De frygtede, at der derved ville blive lukket op for en gradvis forfinskning af øgruppen. I oktober 1933 foreslog den finlandske rigsdag, at der blev indført værnepligt på Åland. Øernes landsting afviste eenstemmigt. Et bondetog til Mariehamn tilkendegav ydermere ålændingenes urokkelige standpunkt. Den svenske regering bedømte stort set stillingen på samme måde som den finlandske. Folkeforbundets magtesløshed og den voksende storpolitiske spænding nødvendiggjorde et virksomt forsvar for øgruppen.

I januar 1939 blev den såkaldte Stockholmsplan underskrevet af Sveriges og Finlands udenrigsministre. Finland skulle have frie hænder til at opbygge Ålands forsvar. Ålændingene protesterede og så sig om efter andre til at forsvare deres sag. Efter en resultatløs masse-adresse til Folkeforbundet fik de uventet hjælp. Storbritannien, som havde underskrevet afmilitariseringsbestemmelsen i 1919, stillede sig forbeholdent til Stockholmsplanen og ville kun godkende, hvis man kunne få Sovjets bifald.

Sovjetunionen erklærede, at lige så nødvendigt det var for Finlands sikkerhed at befæste Åland, lige så nødvendigt var det for Sovjetunionens sikkerhed at befæste Leningrad. Moskva ville samtykke i befæstningen af Åland, hvis det måtte deltage i leveringen af krigsmateriel og udsende sin egen hemmelige iagt-tager til at følge befæstningsarbejdet og kontrollere anvendelsen deraf. Den svenske regering trak straks sit forslag tilbage.

Den russiske bjørn var vågnet. Sovjetunionen ønskede som modtjeneste ret til at opføre fæstningsværker til sø- og luft-forsvar på den finlandske ø Hogland i Den finske Bugt. Man gav tilmed løfte om at garantere Finlands selvstændighed. Finlands svar var afvisende.

Finland begyndte så på egen hånd at anlægge befæstninger på Åland. Da den anden verdenskrig udbrød, erklærede regeringen, at overenskomsten af 1921 af sig selv var blevet uanvendelig, og Åland blev gjort til en regulær krigsbasis. Ålands landsting afslog at medvirke ved den finlandske oprustning. Der var nu opstået en situation, hvor Åland var bevæbnet, men befolkningen fri for værnepligt.

Da krigens flamme slog ind over Finland kunne ingen mellemfolkelige aftaler hindre, at også Ålands selvstyre og neutralitet led betænkelig skade. Ålændingenes ængstelse fra 1919 bekræftedes: hvis Finland kom i krig, var også Åland i overhængende fare. Den tanke vågnede igen, at samvær med Sverige ville være den bedste garanti for Ålands fremtidige sikkerhed.

Våbenstilstanden 1944 mellem Finland og Sovjetunionen blev for ålændingene signalet til et nyt fremstød over for de finlandske myndigheder: Finland havde ikke holdt sine forpligtelser, men brudt den ålandske grundlov og de mellemfolkelige aftaler. Nu var det ålændingenes tur til at hævde, ikke blot at de gamle aftaler var blevet uanvendelige, men at det var Finland, som havde sat dem ud af kraft! Åland krævede befrielse. Den finlandske stat svarede kort, at Ålands forhold til udlandet (Sverige) faldt uden for landstingets beføjelser. Den svenske regering meddelte, at den var fremmed for den tanke at omstøde Folkeforbundets beslutning, om at suveræniteten over Åland er Finlands. Dette var jo »godkendt af Sverige«.

Hvor helt anderledes forekom ikke Sveriges svar i 1945 ålændingene i sammenligning med Brantings sidste ord i Ålandsspørgsmålet 1921: »Sverige vil ikke ophøre at håbe«, sagde han, »at den dag kommer, da retstanken har gennemtrængt folkenes bevidsthed tilstrækkeligt til at føre de krav til sejr, som er båret frem af så ædle bevæggrunde og af så dybe nationale følelser som ålændingenes, og at de skal få held til at gøre sig hørt og endelig blive tilfredsstillet«.

Åland måtte nøjes med kravet om delvis revision af hjemmestyret. Hvis man kan sige, at ålændingene smedede, mens jernet var varmt, så forstod den finlandske regering den kunst at afkøle det: seks år lå de ålandske dokumenter begravet i et udvalg.

I januar 1952 trådte den ny selvstyrelov for Åland i kraft. Fordelene ved den er tydelige. I virkeligheden har man søgt at klarlægge alle punkter, hvor der tidligere rådede forskellig opfattelse. Således har man nøje forsøgt at trække grænsen op imellem landstinget og de finlandske beføjelser og at udrede, hvornår præsidenten kan nedlægge forbud mod love, vedtaget af Ålands landsting. Et af de første selvstyre-år skete det nemlig, at præsidenten ikke mindre end 32 gange brugte veto mod ålandske landskabslove.

Det er naturligt at sammenligne Ålands nuværende forfatning med hjemme-

styret i det andet nordiske ø-rige, Færøerne, hvis vej til selvstyre viser mange tilsvarende træk. Både Færøernes lagting og Ålands landsting har lovgivende og udøvende magt på de områder, der ifølge de pågældende selvstyrelove hører til ø-boernes egen forvaltning. Een forskel er der, at ingen lov, vedtaget af den finlandske rigsdag, træder i kraft på Åland, førend den er godkendt af landstinget.

Med hensyn til forholdet med udlandet ligger Ålands selvstyre langt mere fast. Mens de færøske myndigheders rettigheder er begrænset af de traktatlige forpligtelser, som Danmark har påtaget sig over for fremmede magter, og mens de danske myndigheder uindskrænket bestemmer over Danmarks og Færøernes forhold til udlandet, har det ålandske landsting ret til at forkaste internationale overenskomster, traktater med fremmede lande, som i praksis kan ophæve eller ændre, eller som afviger fra bestemmelserne i selvstyre-loven.

Den færøske hjemstavsret har ingen præcise bestemmelser. Færing er enhver som er hjemmehørende på øerne. Den ålandske hjemstavsret er derimod vanskelig at opnå. Indfødsret på Åland får man ikke som før uden videre efter fem års forløb, blot man er finlandsk statsborger og flytter til øerne. Hjemstavsret må der ansøges om hos landskabsbestyrelsen, der ejer bevillingsretten. Retten til at erhverve jord er desuden knyttet til hjemstavsretten. Vil en sammenlutning købe ålandsk jord, må alle bestyrelsesmedlemmerne have ålandsk hjemstavsret. Det ser ud til, at ålændingene virkningsfuldt har beskyttet sig mod forfinskningen.

Færingerne er sikrede 2 pladser i det danske folketing. Ålændingene var ikke før repræsenteret i den finlandske rigsdag. Den nye lov giver Åland een fast plads, hvilket uden tvivl fører til et nærmere samarbejde mellem ålændinge og finlandssvenskere.

Både færingerne og ålændingene er fri for værnepligt, dog med den forskel, at færingen mister sin »våbenløse immunitet«, hvis han flytter til Danmark.

Noget, som yderligere understreger Ålands uafhængige stilling, er, at landskabet nu med fuld ejendomsret og uden vederlag overtager statens jordejendomme på Åland. Det samme skete på Island 1918, da Island blev så godt som selvstændig.

Flaget — dette ikke uvigtige symbol på selvstyret — er som sagt nu blevet til virkelighed også for Åland efter to års kamp med de finlandske myndigheder om flagets farver!

På trods af den nye lovs iøjnefaldende fordele, stemte mere end $\frac{1}{3}$ af landstingets medlemmer imod den. Hvorfor? Den ovenfor omtalte § 6 i garantiloven, der står som selve udtrykket for Ålands internationalt garanterede rettigheder, var blevet slettet efter sovjetrussisk pres. Under indflydelse af de sovjetrussiske skridt hævdede folkedemokraterne (Finlands kommunistparti og det socialistiske enhedsparti) under rigsdagsforhandlingerne, at § 6 var i modstrid med fredstraktaten. Det finske højreparti mente, at paragraffen var værdiløs både af form og indhold, eftersom Folkeforbundet ikke mere eksisterede. Agrarerne, det finske bondeparti, hævdede, at paragraffen var en plet på landets suverænitet og folkets nationale selvfølelse, et uværdigt formynderi. Det svenske folkeparti (finlandssvenskerne) delte sig på spørgsmålet. Principielt ville man egentlig bibeholde § 6 i dens oprindelige udformning, men det sovjetrussiske tryk fik flertallet til at tiltræde regeringens ændrede forslag om sletning af paragraffen.

Imod Sovjets og folkedemokraternes anskuelse, at § 6 stred mod fredstraktaten,

kan man anføre det ganske overbevisende argument, at Finlands regering ikke i en fredstraktat kunne give afkald på rettigheder, som den ikke sad inde med. Ålands selvstyre-rettigheder kunne lige så lidt falbydes på sovjetrussiske som på finlandske markedspladser. Hvis man, da freden skulle slutes, havde den opfattelse, at § 6 stred mod fredstraktatens artikel II, burde denne artikel ifølge grundloven være overgivet den ålandske rigsdag til godkendelse, hvilket ikke skete.

Ålændingenes internationalt og finlandsk garanterede ret kan ikke med rimelighed siges at være i modstrid med fredstraktaten. Man kan ikke lade være med at undre sig over, at Sovjet af pludselig opstået hensyntagen til den finlandske suverænitet i suverænitets navn øvede pres på Finlands suveræne rigsdag og fik den til at slutte § 6, som efter begge parters opfattelse jo var helt uden betydning.

Slettelsen af paragraffen medfører, at de ålandske anliggender nu er en sag, som udelukkende angår Åland og Finland. Hvis Finland igen af egen eller andres vilje skulle betragte Folkeforbunds-beslutninger som forældede, da indebærer dette, at Sveriges krav om medbestemmelsesret i ålandske forhold ikke vil kunne hævdes over for den finlandske, paragraf-seksløse suverænitet. Med § 6 mistede De Forenede Nationer den sidste formelle mulighed for at gribe ind og øve indflydelse på Ålands folkeretslige stilling.

Da Ålændingene sløjfede dette deres frihedsbrev, frasagde de sig samtidig muligheden for i fremtiden eventuelt at få De Forenede Nationer til at aksele Folkeforbundets ålandske kappe. Ifølge De Forenede Nationers vedtægt er Åland nu kun »et indre finlandsk anliggende«.

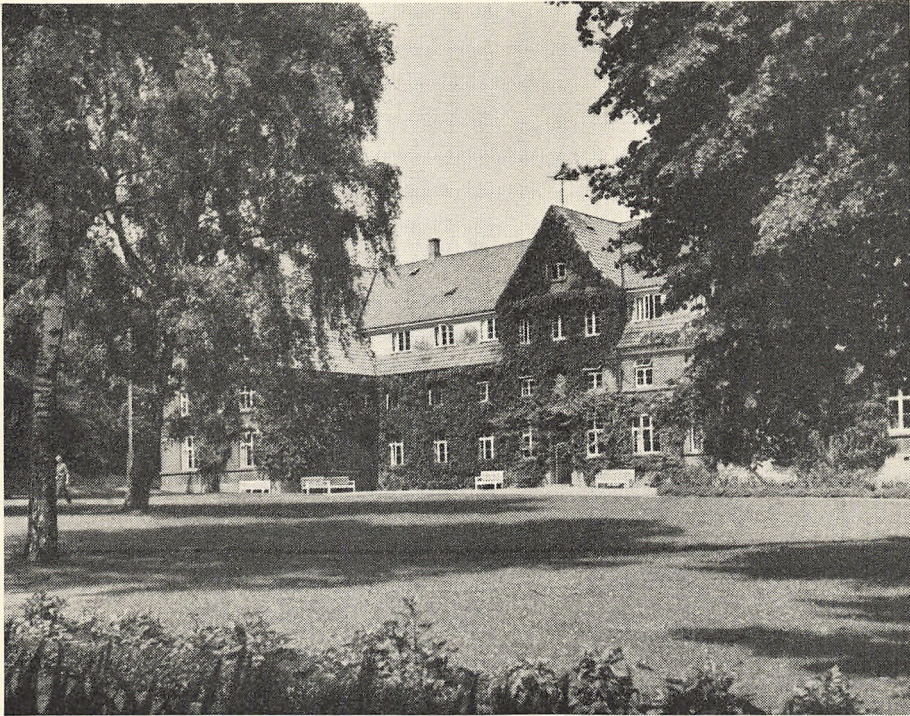
Hvis landstinget havde forkastet den nye selvstyre-lov, ville det have ført med sig, at Åland havde bevaret moralsk ret til i en mere rolig fremtid igen at få forelagt det fra et rent selvstyre-synspunkt udmærkede lovforslag. At det foreliggende lovforslag var blevet forkastet af grunde, som udelukkende hang sammen med § 6, havde jo været indlysende.

Den svenske regerings gentagne henvendelser om opretholdelse af paragraffen tydede også på, at Sverige mindst af alt ønskede, at Åland frivilligt skulle give afkald på denne. Hvad Åland betyder for Sveriges sikkerhed er kun alt for tydeligt. Og man kommer ikke bort fra, at et frivilligt afkald på en international garanti, selv om denne kun er en levning fra Folkeforbunds-tiden, kan få uoverskuelige følger ikke bare for Åland, men også for Sverige og for De Forenede Nationers muligheder for at bevare freden i Østersøen.

I 1920 kunne Slesvigs danske befolkning drive sit krav igennem om genforening med Danmark, bl. a. ved at henvise til en folkeretslig set død paragraf 5, til et ikke indfriet løfte fra Bismarck om folkeafstemning.

Mindretallene skaber altid ømfindtlige problemer. De er svære at løse. Man spørger, om ikke mindretallenes kamp for selvstyre er i modstrid med vor tids stræben efter at skabe store statslige enheder, et forenet Norden, et forenet Europa, et De forenede Nationer, en Een Verden. For at skabe grundlag for god forståelse og samvirke mellem f. eks. de nordiske lande kræves ingen international ensretning. Gennem små befolkningsgruppers ret til fri samfundsmæssig, kulturel og sproglig udvikling tjenes helheden bedst.

Lars Ø. Liljeström.

OLE JENSEN

En Folkets Mand

Vilde man skildre Frederiksborg Højskoles Historie i Billeder af de Mænd og Kvinder, der har skabt den, saa maatte Holger og Johanne Begtrups Billeder naturligvis faa den centrale Plads; men ved deres Side maatte vi sætte Thomas Bredsdorffs og Margrethes, Ole Jensens og Sørines.

Holger Begtrup var Grundlæggeren. Fra sin Askovtid var han kendt Landet over som den usædvanligt begavede Højskolemand.

Ved Siden af ham stod hans to Elever fra Askov. Den universitetsuddannede ildfulde unge Theolog, Thomas Bredsdorff, og den frit uddannede, bondefødte Friskolelærer Ole Jensen. Meget forskellige var disse tre Mænd, baade med Hensyn til Oprindelse, Uddannelse og aandelig Modenhed; men de udfyldte hinanden, holdt af hinanden og voksede gennem Aarene inderligt sammen.

Om Begtrup og Bredsdorff er der fortalt, men om Ole Jensen er der ikke skrevet meget.

Nu vil jeg gerne, som gammel Frederiksborg-Elev og Ven fortælle lidt her i Aarsskriftet om denne beskedne, men ægte danske Folkets Mand; een af den danske Folkehøjskoles ydmyge og mest trofaste Tjenere. Et Menneske af høj Karat, en Israelit i hvem der ikke var Svig. Synede han ikke saa meget udad,

saa virkede han ved sit solide Arbejde i det daglige Liv meget stærkt indad og fyldte sin Plads saa godt som nogen. Vi holdt af ham, var dus med ham og kunne trygt gaa til ham med vore Sorger og Vanskeligheder. Der er ført mange gode Samtaler i Ole Jensens lille Stue! Og ikke mindst de lidt forsagte og tilbageholdne, de ensomme og modløse søgte ofte til Ole Jensen. Han forstod dem, kunne høre taalmodigt paa dem, og derefter give gode Raad, som en Far for sine Børn.

Hvordan var Ole Jensen blevet den, han var? Ja, det var vel her som altid Livet, der havde formet og givet hans Sind Indhold. Og saa havde han fra sit Barndomshjem faaet en god Arv. Selv havde han ogsaa arbejdet med paa at blive den, han blev.

Lad mig fortælle hans Livshistorie ganske kort.

Ole Peter Jensen blev født i Asnæs, Ods Herred, Holbæk Amt, den 5. Februar 1861, som Søn af Parcellist Poul Jensen og Ane Marie, f. Andersdatter.

Det var et lille Husmandshjem med kun $4\frac{1}{2}$ Td. Ld. Jord, saa Faderen gik ud paa Arbejde hver Dag Aaret igennem. Men det var kun en lille Dagløn, der tjentes paa Gaarden den Gang, 1 Mark (33 Øre) og Kosten var den almindelige Dagløn.

Tidligt blev Ole Jensen vænnet til, at Livet har Pligter; men det er en sund Opdragelse at blive betroet et Arbejde i Stald og paa Mark. Og den Arbejdssomhed og Sparsommelighed, Drengen lærte i sit Barndomshjem, blev ham en Hjælp Livet igennem. Ligeftrem Fattigdom i Hjemmet var der ikke, det daglige Brød havde de, men Paalæg paa Maden kendtes ikke. Et Stykke Fedtebrød med Salt paa smager ogsaa godt, naar man er sulten. Sigtebrød, Franskbrød eller Kager var der ikke Tale om uden til Højtiderne, og naar der var Fødselsdag.

Værre var det med Skolen. Den var i de første Aar utilladelig slet, brutal og simpel. Paa militær Vis bandede og skældte Lærerne de arme Unger ud, lærte dem at staa ret! Og gav dem Klø som daglig Kost. Heldigvis fik de snart en ny og yngre Lærer, og saa blev Tonen en anden, Skolen ogsaa.

Som 8—9 Aarsdreng maatte Ole hjemmefra for at tjene Brødet som Hyrde-dreng. Og det kunde nok knibe lidt med at holde Humøret, naar Regn og Rusk ved Efteraarstide varede Dagen lang, og Køerne ogsaa gerne vilde løbe hjem. Da var der et Lyspunkt i Drengens Tilværelse. Hver Tirsdag Aften maatte han gaa hjem og sove hjemme. Først om Onsdagen skulde han i Skole. Det var den Gang almindeligt med kun 3 Skoledage i Ugen, men Hyrdedrengene slap med een. Det var vigtigere at faa Køerne passet end at gaa i Skole! Denne ene Dag i Skolen, med Besøget hjemme, var hele Ugens Glæde.

Efter Konfirmationen kom han naturligvis ud at tjene paa Gaardene, først som stor Dreng, senere som Karl. Men der laa bestandig en Drøm i hans Sind om at komme paa Højskole for at faa lært noget mere.

Nu er der ikke langt fra Asnæs til Vallekilde. Og jeg tænker, at Ole Jensen ofte har truffet unge Kammerater, der havde været paa Højskole der. Og i Vinteren 1880—81 blev Ole Jensen Elev paa Vallekilde Højskole.

Det blev en mægtig og betydningsfuld Oplevelse for ham den Vinter. Hver Dag var ham en ny Glæde, en Berigelse. Det var naturligvis Forstanderen, Ernst Triier, der kom til at betyde mest for denne opmærksomme Elev. Med aabent Sind og lyttende Ører blev han grebet af Triers bibelhistoriske og verdenshistoriske Foredrag. Og før Vinteren var til Ende, havde Ole Jensen efter Samtaler med Trier fattet den Beslutning, at han vilde være Lærer. I det stille drømte denne 20 Aars Yngling fra Husmands- og Arbejderhjemmet om at blive

Højskolelærer. En ny Verden var lukket op for ham, og han følte sig draget imod den. Saadan er det gaaet mange Højskoleelever!

Da Foraaret kom, blev Ole Jensen paa Højskolen som Medhjælper og Elev i en lille Friskole og praktisk Medhjælper i Haven.

Det var Begyndelsen!

Men allerede samme Sommer 1881 kom han til Ellerup Friskole, hvor han blev til Oktober 1884. Derefter tog han paa Askov Højskole i tre Vintre: 1884—85, 1885—86 og 1890—91. Ind imellem virkede Ole Jensen forskellige Steder som Friskolelærer.

Men den 1. Juli 1892 blev han gift med Sørine Pedersen, en fynsk Bondedatter, i hvis Hjem der var holdt Friskole. Og nu opretter disse to unge en Friskole i Rosilde paa Fyn. Takket være en lille Arv paa 4000 Kr. som Fru Sørine havde faaet, var de i Stand til at købe en Jordlod paa ca. 3 Tdr. Ld., hvorpaa de opførte et efter Forholdene ret stort Hus med to Skolestuer og Beboelse, Stald og Lade. Og nu kunde de begynde paa deres egen Skole, samtidig med at Ole Jensen passede det lille Landbrug, som han var kendt med fra sin Barndom og Ungdom.

Det blev tre lykkelige Aar i den fynske Landsby. En stor Børneflokk i Skolen,

Ungdomsmøder hver Lørdag Aften med Foredrag, Sang og Oplæsning, livligt Samkvem med Forældrekredsen. Alt groede og blomstrede omkring dem. Da kom i 1895 en Opfordring fra Holger Begtrup til Ole Jensen om at komme over til Frederiksborg Højskole og blive Lærer der.

Det var svært for de unge Friskolefolk at flytte, nu da de var godt i Gang; men sige Nej til at blive Højskolelærer og til et Samarbejde med sin gamle Askovlærer, det kunde Ole Jensen ikke.

Som den Sjællænder han var, følte han, at baade Højskolen og Fødeøen trak. Det blev et Ja, og han sagde selv senere: Det har jeg aldrig fortrudt!

Saa er vi paa Frederiksborg Højskole 1895. Skolen blev indviet den 16. Oktober og aabenbart med fuldt Hus, 55 Elever 3. Novbr. Her mødte vi nu Ole Jensen som Højskolelærer i den kommende Menneskealder. I 1905—06 var jeg Elev; men jeg ved fra de gamle Elever forud, at ogsaa de 10 første Aar var Ole Jensens Lærergerning meget paaskønnet.

Han havde selv haft sine Tvivl forud, om han nu magtede Opgaven. »Jeg var sikker paa, at Ungdommen nok skulde flokkes paa Begtrups Højskole; men helt saa sikker paa mig selv, om jeg nu ogsaa var Pladsen voksen, var jeg ikke. Men jeg følte, at skulde jeg naa, hvad jeg i min tidligste Ungdom havde drømt om, at blive Højskolelærer, maatte jeg tage mod Begtrups Tilbud«. Saadan skriver Ole Jensen 50 Aar senere, og føjer saa til: »Jeg er inderlig taknemlig for, at Holger Begtrup tog mig med ind i denne Gerning«.

Ole Jensen fyldte sin Plads. De over 10,000 Elever, som Ole Jensen gennem Aarene har været Lærer for, glemmer ham ikke. Hans Undervisning i Dansk og Regning var grundig og solid. Det var sjældent de letteste Hold, han havde at arbejde med; men han havde et godt Greb paa at undervise og et taalmodigt og overbærende Sind, saa han til sidst fik selv de tungeste Elever interesseret, og naaede derfor altid gode Resultater i disse Fag.

Hans Foredrag ud fra bibelhistoriske eller litterære Emner bar Vidnesbyrd om en dyb Indlevelse og personlig Tilegnelse af Stoffet, men hans stilfærdige og jævne Fremstilling kunde nu og da synes kedelig af uinteresserede Elever.

Ole Jensen havde jo ikke Begtrups Veltalenhed eller Bredsdorffs Ildfuldhed, og derfor kom en Sammenligning med disse to Medarbejdere ham ofte til Skade! men hans Foredrag var virkelig værdifulde, og vi var mange, der var glade for dem. Endnu mindes jeg hans Kaalund-Foredrag med Taknemlighed.

Men det var ikke blot i Timerne paa Skolen, han øvede sin Gerning og Indflydelse, men hele hans Hjem stod os aabent, og mange af os blev flittige Gæster dér. Ogsaa det fik stor Betydning. Jeg har ofte hørt Begtrup fremhæve den store Værdi, det har for en Højskole, at der er et Vennelag, der slaar Kreds om Skolen og lever med i dens daglige Liv og Arbejde. Saadan var det paa Frederiksborg Højskole i min Tid. Lærershjemmaene var fælles med Forstanderhjemmet i Hverdagens Liv og Gerning saavel som paa de store Festdage. Og der var et stærkt baade menneskeligt, folkeligt og kristeligt Fællesskab indenfor Højskolens Kreds, der gav Sammenhold og Styrke — indad og udad. Og her maa det siges, at i dette Fællesskab stod Ole Jensens Hjem i Centrum.

Jeg glemmer ikke den smukke Guldbryllupsfest, der blev fejret paa Højskolen den 1. Juli 1942. Efter en Altergangsgudstjeneste i Frimenighedskirken samledes Menigheden og en Vennekreds paa Højskolen; og ved den Lejlighed fornam vi ret, hvad Guldbrudeparret Ole Jensen havde betydet for baade unge og ældre.

Det var saa betegnende, hvad Ole Jensen skrev forud til mig: »Vi har egentlig kun eet eneste Ønske til vort Guldbryllup, og det er, om du vil komme og holde Altergang for os og vore Børn.« — Det Ønske maatte jeg opfylde, selv om det ikke var nemt at rejse i Besættelsestiden fra Højer til Hillerød.

Højskolen, Frimenigheden og dens skønne Kirke, det var det centrale i Ole Jensens Liv og Virke. Han var helt med i alt, hvad der rørte sig her. I 1909 da Frimenigheden fik sin egen Kirke som Nabo til Højskolen, blev Ole Jensen dens Formand. Og det vedblev han at være, saa længe de boede i deres gamle Hjem. Mon ikke alle følte, at han var selvskreven til den Opgave? Han var Skolens, men ogsaa Kirkens Mand. Og hvad han var, det var han helt. Han havde et rummeligt Frisind, omend han selv havde et klart Standpunkt og et fast Staasted baade i folkelige og kirkelige Spørgsmaal. Derfor fattede saa mange Tillid til ham, og han formaade at skabe Kontakt med Mennesker, der stod Højskolen og dens Idé fjernt.

Det kom frem paa forskellig Maade. Da han slog til Lyd for Oprettelsen af en Brugsforening, vandt denne Tanke straks Tilslutning. For naar Ole Jensen stod i Spidsen for dette Foretagende, saa var man sikker paa, at det var ikke private Interesser, men Fællesinteresser, der skulde varetages. Brugsforeningen blev oprettet og Ole Jensen blev dens Regnskabsfører i mange Aar, i de første uden Løn. Senere blev han ogsaa Formand i en lang Aarrække. Det var Andelstanken, som Ole Jensen havde været en begejstret Tilhænger af fra sin Ungdom, der her blev realiseret med en lykkelig Haand.

Paa 25 Aarsdagen for Brugsforeningens Oprettelse blev der holdt en stor Fest paa Højskolen med Foredrag af Holger og Frederik Begtrup, med Fællesspisning og Friluftskomedie og tilsidst et Fakkeltog med Hyldesttale for Ole Jensen. Ja, der var Sammenhæng mellem hans Gerning som Højskolemand og Andelsmand.

Det samme kan siges om Ole Jensens kommunale Arbejde som Sogneraadsformand. Og derigennem førte han Højskolen ind i Sognets Liv. Man kom til at se med andre Øjne indenfor de brede Lag i Befolkningen paa Højskolen end tidligere. Ikke alle, men dog en Del. Ogsaa Ole Jensens Deltagelse og tagen Standpunkt i det politiske Liv fik sikkert sin Betydning i denne Henseende, selv om det vel nok overraskede nogle, at Ole Jensen sluttede sig til det radikale Venstre. Han var saavist ingen revolutionær! Men han var en Frihedens Talsmand, baade naar det gjaldt Kirke og Skole; ja, og saa var han ingen Tilhænger af Militarismen, men af en udpræget social-liberal Politik, der havde Syn for Smaakaarsfolkenes berettigede Krav. Derfor følte han sig bedst hjemme indenfor det radikale Venstre — uden derfor at være Partimand.

Da han blev gammel og maatte nedlægge Vandringsstaven, vedblev han med Glæde at følge Frederiksborg Højskoles Arbejde. Han skriver i en Jubilæumsartikel i 1946, da Højskolen fejrede sit 50. Aars Jubilæum: »Ja, mange Aar er rundne, og nu sidder vi gamle, der var med fra Begyndelsen, og glæder os over, at vor gamle Skole med det nye Navn, Grundtvigs Højskole, blomstrer som i gamle Dage, og vi ønsker Lykke og Velsignelse til at fortsætte Gerningen under lyse Kaar i de kommende Dage til Gavn og Glæde for dansk Ungdom.«

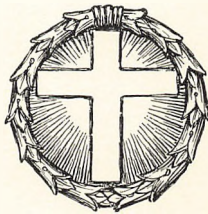
Det Ønske og den Bøn vedblev at leve i Ole Jensens Sind lige til han lukkede sine Øjne. Og hans Velsignelse har fulgt Skolen indtil denne Dag og vil følge den i Fremtiden, naar vi, der lever nu, er tro mod Opgaven og øver den med noget af det samme ydmyge Tjenersind som den gamle Hædersmand Ole Jensen!

I 1948, henimod Jul, maatte Ole Jensen og Sørine forlade den Boplads og Virkeplads, som de havde haft i 53 Aar. Det har næppe været let for dem at flytte. Men deres Kræfter slog ikke til længere. Og lykkeligvis var det deres Datter, Helga og hendes Mand, Kantor og Overlærer Th. Lund, Aabenraa, der gæstfrit aabnede deres Hjem for dem. Og i Sønderjylland, det Land, der havde staaet Ole Jensens Hjerter saa nær, fik de nu Lov til at leve nogle stille og fredelige Aar. Hans legemlige Kræfter var svage, men Aandsevnerne var friske til det sidste. Naturligvis levede Ole Jensen stærkt i Mindernes Verden, men han fulgte dog stadig med i, hvad der skete fra Dag til Dag. Taknemlig var han for det rige Liv, Gud havde givet ham og for det Arbejde, der havde været hans Livs Glæde. Taknemlig for al den Godhed og Kærlighed, han havde mødt paa sin Livsvej.

Og saa i Februar 1954 fik Ole Jensen Hjemlov — mæt og træt af Dage — 93 Aar gammel.

Gud velsigne hans Minde iblandt os! Nu hviler hans Støv nær ved Kirken og Højskolen, som han holdt saa meget af.

N. P. Nielsen.

SKOLEÅRET 1953 – 54

Vinterskolen

Den 3. november rykkede 130 nye elever ind på Frederiksborg og indrettede sig på værelserne. Som sædvanlig var det karlene, der domerede, selv om pigetallet på vinterskolen er vokset med en halv snes stykker. Det var unge fra vidt forskellige steder, der mødte hinanden, ja, fra hele landet var de kommet. 55 fra Nørrejylland, 17 sønderjyder, 1 sydslesviger, 16 fra Fyn og 25 sjællændere, 6 fra Lolland, Bornholm, Femø og Samsø. Fra vore nordiske nabolande var Norge, Sverige og Færøerne repræsenteret med henholdsvis 2, 3 og 1. Der var også et par unge tyske, en schweizer og to fra Æthiopien i Afrika. 47 havde været på efter- eller ungdomsskoler, 8 på højskoler eller landbrugsskoler og 23 på mellem- og realskoler og gymnasier.

I lærerkollegiet skete nogle ændringer. Emil Petersen vendte tilbage. Fra 1941—48 var E. P. lærer hos Pip og C. P. O. Derefter fik han ansættelse ved skolevæsenet i Hillerød. Nu trådte han »uden for nummer« i sin stilling for igen at prøve højskolearbejdet. Og prøveåret er til glæde for os og for Frederiksborgelever fra før og nu sluttet med, at han har opsagt sin overlærerstilling og er kommet tilbage til højskolen. Anton Mariegård fik igen nogle timer; det var i samfundsspørgsmål og i geopolitik (d. v. s. geografi med henblik paa international økonomi og politik). Olav Akerlie holdt delvis vintersæde i studerekammeret for at forberede sig til en eksamen i historie

ved Oslo universitet; men han ledede »Nordisk studiehold«. Som hans delvise afløser kom Fritz Andrew Andersen fra Brønnøysund i Nordnorge. Svensk lærer var fil. kand. Theodor Helleberg fra Härnösand. Cecilie Tøpholm blev fast knyttet til skolen, også om vinteren. — I selve undervisningen skete ikke store forskydninger. Samfundslæren gjorde vi til et samarbejde mellem Mariegård, Stryhn, Emil Petersen, Bent Jakobsen og undertegnede med Bjerre som »direktør«. Hver tog sit særlige felt. Kristendoms-kundskab blev forsøgsvis taget ud af timeplanen. I stedet for indbød jeg til en række frie timer for de interesserede. Tilslutningen varierede, men en fast kerne fulgte alle timerne, hvor vi bl. a. gennemgik og talte sammen om afsnit i trosbekendelsen og fadervor. Cecilie Tøpholm havde 12 kvindelige delingsførere; det lod sig let passe ind ved siden af det mandlige delingsførerhold, og der fortsættes dermed i de kommende vintre.

Foredrag, diskussioner og foreningsaftener

Igen i år blev de fem månedsmøder et godt indslag i skolens liv. Ved det første i november fortalte professor Poul Nybøe Andersen om et møde mellem Østasien og den danske andelsbevægelse på et kursus, som han havde ledet for 25 højtstående embedsmænd fra Ceylon, Pakistan, Indonesien o. s. v. Kursuset var ordnet gennem FN, men bekostet af staten som et dansk bidrag til de underudviklede lande. Hvad der i Danmark har udfoldet sig langsomt i henved 200 år gennem bondefrigørelse, folkeoplysning og andelsbevægelse, står alle disse lande nu overfor. De skal tage skridtet fra primitive forhold og redskaber til traktor og mejetærsker. Spørgsmålet er, om de har tid til at følge »den danske linie«, at lade det vokse frem, eller de som i Rusland må gøre springet gennem tvang og statsindgreb. Det kan komme til at ramme Vestens demokratier hårdt, om det bliver »den russiske vej«. Derfor må vi, også for vor egen skyld, hjælpe dem derude. — Decemberrmødet blev et stort adventsmøde med Pip Christiansen, der talte om »autoritet«, bl. a. på baggrund af den debat, som gik over landet efter nogle forvirrende kirkeminister-udtalelser om, at al autoritet i skolen burde nedbrydes. Der var megen kritik, sagde fru Christiansen, af alt ydre autoritetsvæsen, som var berettiget; men uundværlig var den indre, personlige autoritet, som kunne møde os gennem eksemplets magt i hjem, skole og menighed. Hun belyste det ved at fortælle om Kristin Lavransdatter og hendes far. Om Kristins far hedder det, at »han kunne føre hende tilbage til de hellige magter, fordi dér hørte han selv til«. Ham så alle op til, men han havde kun sin milde myndighed, fordi han følte sig som en Guds tjenestemand på jorden. Han var ikke selv en autoritet, men han blev det for sine omgivelser, fordi han gennem sit eksempel viste hen til de højere magter, han tjente — sådan som alle rigtige forældre bliver det for deres børn, og som en god skole og menigheden kan blive det for os siden hen i livet. — Den gode dag sluttede med oplæsning af skuespillerinde, fru Asta Hagen. — 10. januar talte sekretær i Socialt Boligbyggeri, cand. jur. Jørgen Andersen livligt om byungdommens særlige problemer og navnlig om arbejdet i ungdomsklubberne på Østerbro. Vi fik et såre tiltalende indtryk af hans eget arbejde, som de unge i kvarteret slutter op om i stort tal. — Samme søndag blev Agnetes og Bjerres lille dreng født, og flaget gik til tops. — I februar holdtes mødet på afstemningsdagen i samarbejde med »Sønderjysk forening for Hillerød og omegn«. Det slesvigske flag med de blå løver på den gule dug

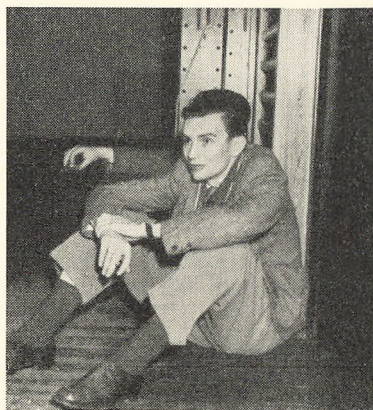
Kunstforståelse.

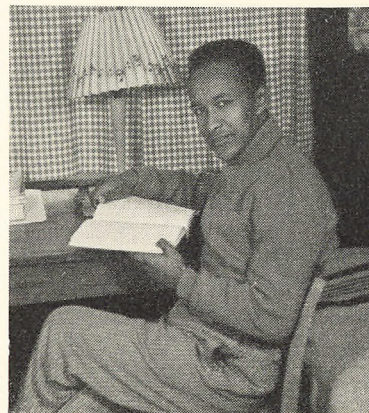
Fødselsdagsgilde.

Svenske folkeviser.

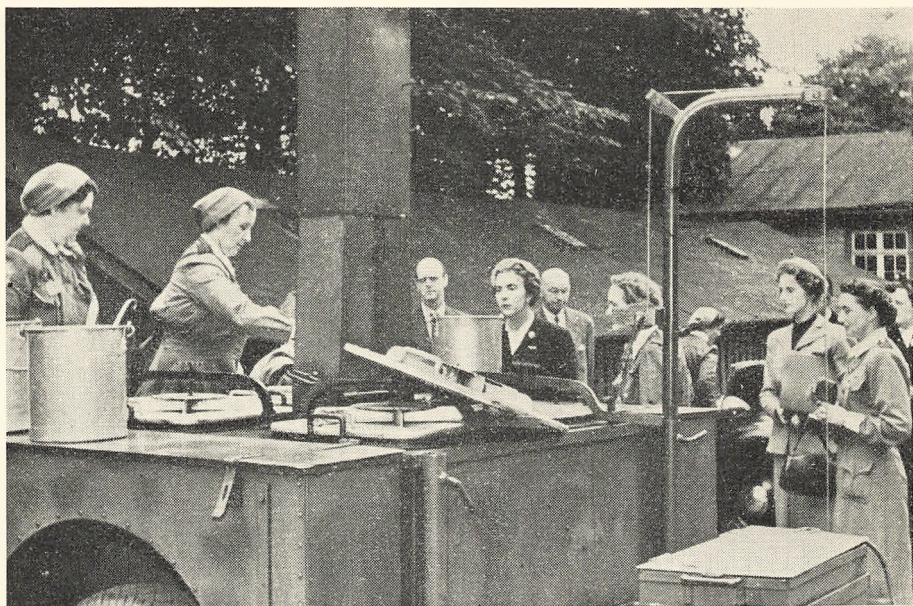

Instruktør O. A.

Nadeau fra Addis Abeba.

lyste for første gang op bag talerstolen. Det var Egon Witt, som efter juleferien forærede skolen flaget. Bibliotekar F. M o m m s e n, Flensborg, fortalte om kårene syd for grænsen under tyskernes hårdhændede grænsepolitik. Sangkoret underholdt, og ved kaffebordet læste Emil Petersen sønderjyske stykker af Johs. Jørgensen og Kaj Munk. Mødet var godt, men vejret slet, glat føre og hård kulde, så der var for få udefra. — Vinterens sidste månedsmøde havde derimod samlet så mange, at gymnastiksalen var helt fyldt. Før mødet var lille Anders Bjerre blevet døbt ved gudstjenesten i frimenighedskirken. Det var den nye grønlandske folketingsmand A u g o L y n g e, der fortalte om Grønland. Han nævnede det som noget enestående i nutiden, at en koloni ønsker indlemmelse i »moderlandet« og vil, at dens børn skal lære kolonistatens sprog for derved at få kontakt med en større verden. Navnlig udtrykte Lynges taknemlighed over den grundlovsændring, som i 1953 gjorde grønlænderne til ligeberettigede borgere i det samme rige som danske og færing. Lovsangen til dansk kultur og sprog blev så stærk i Lynges foredrag, at det til afslutning var rimeligt med henblik på Grønland at udtrykke det håb, at farten i den kulturelle udvikling ikke bliver større, end at kærligheden kan bevares til det eskimoiske sprog og til det bedste i Grønlands gamle folkekultur, som især Knud Rasmussen har skildret for os danske. Den tanke er jo gyldig, at de mennesker, som skal få et godt udbytte af at møde et andet sprog og en anden kultur, må være bundet til deres eget folk. — Af andre møder, vi fik lejlighed til at deltage i, var der et delingsføreremøde i november, arrangeret af Frederiksborg amts gymnastikforeninger. Forstander Oluf Jensen, tidligere Slingerup landbrugsskole, talte om andelsbevægelsen, fru læge Harriet Daugård om forskellige seksualsepørgsmål og forfatteren Bjarni Gislason om Island. — Diskussionsaftenerne i forbindelse med samfundslæretimerne holdtes hveranden torsdag vinteren igennem. Gårdejer Jacob Nielsen, Kæderup, der er gammel Frederiksborgelev og nu er i skolens bestyrelse, indledede om uddannelsesspørgsmålene for landbrugets unge; aftenen forløb livligt med forstandige indlæg. Næste gang varmede fabriksinspektør Grethe Jensen, København, alle op til en kraftig debat om arbejdsforholdene i industri og landbrug. En aften fortalte Vilhelm Nielsen om sit arbejde som forstander for civilundervisningen ved Holbæk garnison, men der kunne ikke blive megen drøftelse, fordi kun få havde erfaringer. I det hele taget havde meget få været soldater. Til vinter bliver det omvendte vistnok tilfældet; men begge dele er udtryk for, hvor svingende den lange militærtid nu har gjort den mandlige elevtilgang. Efter jul blev diskussionerne politiske. I stedet for folketingsmænd var indlederne i år for de flestes vedkommende fra de politiske ungdomsforeninger. For socialdemokratiet talte cand. polit. Bent Andersen, for venstre sagfører Henry Christensen, for de konservative stud. med. Poul Schlüter og for de radikale og retsforbundet lærer Asger Baunsbak Jensen og cand. jur. Axel Egekvist. Det så ud til, at der som helhed var mere lyst til diskussion med disse unge indledere end med de egentlige fagpolitikere, vi plejer at have, fordi aldersforskel og partibundethed ikke på forhånd skabte hindringer. Det må siges, at der hos alle indlederne var vilje til at gå løs på selve sagerne. Flere elever var overraskede over den selvstændighed over for officielle partilinier og den åbenhed mod andre, der kom til orde. Er der anden udvej for at vække politisk interesse hos unge nu end at kalde på deres opmærksomhed i forbindelse med en udredning af selve problemerne — sag for sag? Når jeg tænker på de højskolediskussioner om politik, jeg har overværet i 17 år, fore-

Dronning Ingrid hos DKB på Grundtvigs højskole.

kommer det mig stadig mere ugørligt at få ungdommen til at flokkes om faner og doktriner. Deres tid er nok omme; men er der grund til at begræde det, når blot selve spørgsmålene kan interessere de unge? — Vore egne »foreningsaftener« var som før en blanding af underholdning og undervisning i foreningsarbejde. Vi samlede os om at gennemføre en række aftener, som om de foregik hjemme i ungdoms- eller gymnastikforeningen. Der var en alt for broget »Nordisk Aften«, men vi glædede os over de norske pigers fine recitation, over Peturs færøske sang, de svenske pigers digte m. m. Dialektaftenen lykkedes bedre. Sønderjysk løb igen af med lagkagen, men skarpt forfulgt af molbosproget, fynsk og Salling-målet. Der var i det hele taget mange sjældent ægte mundarter. En aften stod Mariegård bag ved en solid fremførelse af Blichers »Æ Bindstouw« med strikketøj og tophuer, sange og fortællinger. Fra en foreningsaften husker vi også abessinernes, Assrats og Nadeaus sang og dans og de to tyske elever, Dieters og Horst Peters fortælling og Markus Dills lysbilleder fra Schweiz. Bjerres iscenesættelse af vor »FN-aften« blev af virkelig høj karat. Vi overværede hvordan FNs formynderskabsråd behandlede en klage fra Tanganyika over de hvides jordpolitik i denne afrikanske koloni. Det måtte umiddelbart optage enhver. Vinterens sidste foreningsaften var i øvede hænder hos Emil Petersens »Dramatisk hold«. — I vinterens løb så vi en række film, en dårlig film om Tunis, en tynd andelsfilm »Arven«, dog med fine billeder fra landbrugsarbejdet, en alt for udspekuleret film om Norden af Arne Suckdorff og en kedelig Finlandsfilm, øjensynlig lavet for at tiltrække dollar-turister. Bedst var Gislasons store Islandsfilm, en lille Færøfilm, »Gården hedder Vikagardur«, en film om københavnsk ungdomsklub-arbejde og endelig den store, lødige Kina-film »Den gode jord«. Hele dette afsnit af skolearbejdet, der vedrører film, er endnu for planløst; men vi glæder os til at få det gjort bedre på den begrænsede tid, der nok kan tilmåles det.

Skuespil, udveksling, udflugter m. v.

Vinteren igennem forløb skolearbejdet roligt og harmonisk, men blev naturligvis afbrudt af mange traditioner. Der var traveturen gennem Gribskov og langs Esrum sø til Fredensborg, musæumsbesøgene på »vort eget« slot, dagen i Helsingør, visitten på Sophienborg, Københavnsturen, hvor vi på Det ny Teater så Kaj Munks »Cant«, et kraftigt spil om hykleren, der ikke ved, at han hykler, men alligevel lyver sig til rette med tilværelsen, bygget op over den engelske kong Henrik den Ottendes liv. Kort efter var det allerede blevet den 13. december. »Staffan, Staffan, stallardräng« klang igen, Barbro reciterede så smukt »Glans över sjö og strand«, og Helleberg fortalte den gamle legende. Senere på dagen prædikede pastor Rørskou i kirken. I vinterens løb var der også gudstjenester ved Asger Due, Erik Aalbæk Jensen og Th. Balslev. — Men nu nærmede vi os jul. Et tykt snelag faldt stille og lå længe og kaldte stemningen frem. Det er mange år, siden ind-under-jul-sangene har tonet som i fjor. Ferien forløb meget stille for os, men sluttede i storm og kulde. Den værste stormnat brændte Sophienborg ned i et bål, så vi aldrig havde set mage. Nu er genopbygningen derovre snart fuldført. — Det var en ualmindelig oplagt flok, der vendte tilbage efter ferien. Nu stødte schweizeren Markus Dill til flokken. Pigerne tog det ny vaskerum i østfløjen i brug. Få dage efter var der nytårsbal med mange gæster, især mange gamle elever. Festligt var det. Emil, Bjerre og Karen læste ved kaffebordet Helge Rodes enakter »Alt er godt«, ikke just et feststykke, men et betagende lille spil om drengen, der bliver voksen, fordi han pludselig gennemskuer sin far. — Sidst i januar kom tiden for *Wendelsberg-rejsen*, et betydeligt bedre tidspunkt for os end som tidligere år i marts. Bjerre var anfører for de 70 Sverigesfarere. Wendelsbergerne kom i samme tal med lærerinde Edith Elgeskog og højskolelærer Tennärus i spidsen. Udvekslingen var vellykket; fra første færd med virkelig vilje til samvær og samarbejde. Alle timer blev fulgt med flid, trods mange sprogvanskeligheder for svenskerne. I København var vi i Grundtvigskirken, Ryvangen, Glyptoteket og på Det kongelige så vi Holbergs »De usynlige«; wendelsbergerne var godt forberedt af Fritz Andersen. Bagefter »Graduation Ball«, en ballet; men det sprog er jo internationalt og let at fatte. Af andre oplevelser i ugens løb kan nævnes Kramers, Niels Heies og Inger Hansens sang- og musikaften, folkeeventyrene, Kaj Munk-oplæsningen, folkedansen, sanglegene — og husker I endnu den svenske Elisabeths guitar-spil og sang? Afslutningen gav os en varm følelse af kontakt og fællesskab, og vi var endnu engang blevet bestyret i, hvor værdifuldt et indslag i skolens liv C. P. O. Christiansen og Justus Elgeskog i sin tid skabte med disse udvekslinger mellem Wendelsborg og Frederiksborg. — Så kom alle vore hjem, og der var gensynsglæde og snakken som ved det store elevmøde, og vi måtte igen høre om Friman og Smedjer, om Slottsviken og Göteborg, om elevernes smukke værelser på Wendels' og om den store fine dagligstue deroppe. Det var vist ved den lejlighed, jeg fortalte om vore byggeplaner, der netop bl. a. omfatter tomands-værelser til alle og Begtrups gamle foredragssal genoprettet og omdannet til en stor, hyggelig, fælles dagligstue. Vi havde håbet at få vinterbyggeri i gang nu i 54—55, men myndighederne har sagt nej til materialer på grund af de velkendte vanskeligheder. — Vi kom straks alle i fuldt arbejde efter udvekslingen. Var det svenskernes rolige skoleflid, der havde inspireret? Kort efter begyndte Emil Petersen med bistand

af Olav Akerlie at indstudere vinterens elevskuespil. Vi havde valgt »Midsommerdrøm i fattighuset«, et kun 12 år gammelt stykke af den svenske digter Pär Lagerkvist. Det er sådan med mange skuespil, at når tæppet bliver trukket til side, viser dette sig kun at have været som en væg, den fjerde væg i en rigtig stue. Den bliver nu fjernet, og vi ser ind til andre mennesker og følger deres konflikter og kampe. Men sådan er det ikke i »Midsommerdrøm i fattighuset«.

Cecilie og Blinde-Jonas.

Det er ikke Pär Lagerkvists mening, at vi skal se en rigtig stue og overvære andre menneskers triste, spændende eller glade oplevelser. Den stue, vi stirrede ind i, var i et fattighus, men ikke en rigtig stue i et rigtigt hus, for det var den stue, vi alle er i. Og menneskene i fattighuset var os selv og alle andre. Fattighuset er digterens symbol på den verden, enhver må leve i. Virkelighedens verden er et fattighus, hvor mennesker skændes og gør hinanden ondt. Med eller uden vor vilje krænker vi hinanden, fordi vi er egoister og kun søger vort eget. Og allerværst: nogle af os, og de er måske de stærkeste, er helt hjerteløse. Sådan er virkeligheden, siger Lagerkvist i det

skuespil. Men midt i verdens fattige virkelighed er der nogle, som drømmer om, at livet skulle og kunne være anderledes. Det var her en af de gamle i fattighuset, Blinde-Jonas, og hans femtenårige datterdatter, Cecilie. Jonas er eventyrfortæller og poet, og hele anden akt er et eventyrspil, som han oplever i drømme. For Jonas er virkeligheden en hindring for menneskers lykke. Det var meget bedre, om den ikke var til, siger han. Men det forstår Cecilie ikke. Hun drømmer kun om al den lykke, virkeligheden har til hende. Hun synes, at virkeligheden er meget finere end drømmene. Men hun lytter endnu til Jonas' eventyr, og hun giver ham noget af sin glæde over livet. Skuespillet svarer ikke tydeligt på problemet, det rejser. Men de to, Blinde-Jonas og Cecilie, har i hvert fald ikke hjerter af sten, og derfor kan de midt i verdens fattigdom mødes »i glædens og kærlighedens store midsommerrige«, i den godhedens verden, som ikke er til, men alligevel hører til livets egen, reelle virkelighed. —

Det var en svær opgave, men det lykkedes for alle, da det blev opført ved vinterfesten. — Dagen efter — fastelavnsmandag — var der karneval og kappestrid om alle de fine titler. Jeg kan ikke mere huske, hvem der blev katte-, kartoffel- osv.- konge og -dronning, men derimod at Holger som dummeperter overgik alle forventninger. — Efter fastelavn blev der slaphed over linien med influenza og røde hunde; men på godt en uge var det overstået, og få måtte holde sengen mere end et par dage. Det er sjældent, en vinterskole er gået med så lidt sygdom. — Midt i marts kom forældredagen med halvfjerds gæster, helt fra Nord- og Sønderjylland var de kommet. Vi fik en god dag, jeg talte, sangkoret kulminerede, gymnaster og delingsførere viste, hvad de

havde nået, der var udstillinger, og om aftenen spilledes »Midsommerdrømmen« for sidste gang. — Så gik vinteren til ende. Endnu et par skuespil blev læst af lærerne, bl. a. Bjørnsons »En fallit« og Olaf Hansens spil om digteren Johannes Ewald, »I Rungsted kro«. Endnu flere ting kunne med lethed drages frem af det, vi husker med glæde: Pouls fine klarinet spil, lørdagsaftenerne, fætter- og kusineballet, sognerådsvalget, hvor pigerne mødte med bedre stemmeprocent end karlene, krybbespillet ved juletid, de store koncerter i byskolens festsal, og endelig afslutningsdagen. Der var blevet lyttet og arbejdet godt for de allerflestes vedkommende lige til den sidste skoledag. Det hang nok også sammen med, at der var så få forårstoner i luften. Først de allersidste dage fik plænerne en smule grønt skær. Den sidste frost tødte og regnede bort, og jorden var våd ligesom manges øjne ved busserne den 30. marts. Farvel! Vi ses igen! Måske allerede ved elevmødet!

April var på begge sider af påsken præget af foredragsrejser, Frederiksborgmøder, forårsrengøring på skolen og travlhed i haven. Midt i måneden fyldte elevforeningens formand, forstander Ernst J. Borup, 60 år og blev af mange venner fejret på sit virkested, Vartov. Skolen og elevforeningen viste ham også taknemlig opmærksomhed i dagens anledning. Først i april var her besøg af Ingesunds folkhögskola, og der var andre gæster fra USA, Siam og Norge. Af Gretes pigeflok i køkkenet havde vi taget afsked med Helga Søndergård, nu Helga Lund, Gesinge på Tåsinge. Desuden rejste Helleberg hjem til Härnösand. Til dem begge: Tak for god og venlig hjælp!

Sommerskolen

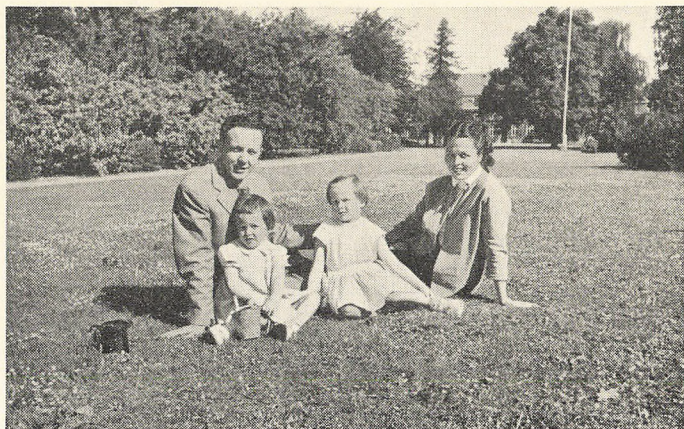
Koldt var det, og ikke et træ var grønt, da sommerholdet mødte. Dagen før var her besøg af samernes højskole fra Jokkmokk i Lapland med rektor Wallmark. Vi kunne have undt dem at mødes med pigerne, men de skulle hjem til rensdyrene. Igen måtte vi være taknemlige for en godt fyldt skole. Vi blev 125, deraf 2 færingere, 3 fra Norge, 5 fra Sverige, 1 finlænder, 68 nørrejyder, 16 sønderjyder, 15 fra Sjælland, 12 fra Fyn og 4 fra Lolland, Falster og Samsø. 43 havde været på ungdoms- eller efterskoler, 8 på andre højskoler og 17 på mellem- og realskoler og gymnasier. Det var i det hele en stilfærdig (mere end ellers), arbejdsivrig (vi diskuterede ofte at lægge en bremse på) og dygtig pigeflok, og vi fik tre gode måneder sammen — Jytte Schacht kom fra Kungälv og sluttede sig igen til lærerkredsen. Paa vævestuen hjalp Marie Christensen, der var uddannet i Kerteminde. Som svensk lærer kom finlandssvenskeren, pol. mag. Lars Liljeström med familie fra Kungälv, hvor de er knyttet til den nordiske højskole. Vi var taknemlige for at få denne direkte kontakt med vor svenske søsterskole og i det hele taget for at have familien Liljeström på Grundtvigs højskole. — Fra og med sommerskolen har vi igen taget Frederiksborgprotokollen i brug, som eleverne fra Pips og C.P.O.s tid kender så godt. Det var en af de ting, som ikke straks kunne videreføres ved forstanderskiftet i 1951, fordi det forudsatte en fastere plan for skolearbejdet, end vi straks kunne lægge. Men nu har det kunnet gøres, og vigtigt er det, at Emil Petersen kan og gerne vil tage sig af protokollen. Det betyder ikke, at vi har været utilfreds

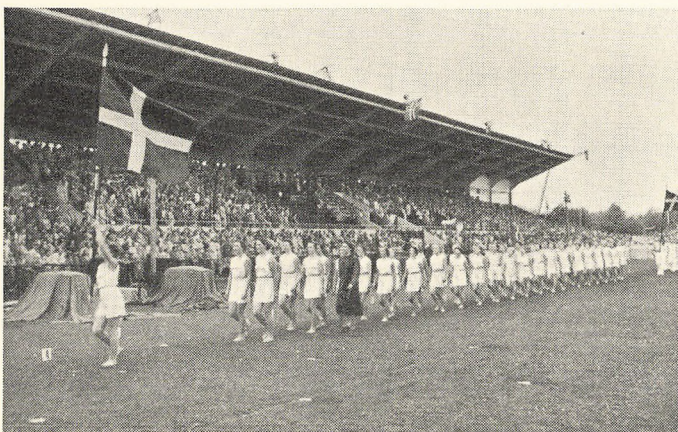
med Frederiksborgmappen, den store samlemappe, vi har brugt et par år, men den svulmede tit lidt mere op, end vi ønskede. Protokollens indhold lægges nu fast på lærermøder og indeholder, hvad vi i fællesskab bliver enige om er det vigtigste af det, som er egnet til den form for selvarbejde. Der bliver naturligvis plads til noget om skolen og udflugterne og til lidt dagbog eller andet af mere privat interesse, men hovedindholdet bliver oversigter og tegninger fra verdenshistorien, Nordens historie og Danmarks historie samt vigtige samfundsspørgsmål. Vi var spændt på, hvordan pigerne ville reagere, om vi havde grebet det rigtigt an; men vi mærkede, at de blev stadig gladere ved deres store bog, og selv bliver vi nok dygtigere til at vejlede, så arbejdet begrænses til et rimeligt omfang. Jens Nørregård, som grundlagde Testrup højskole, sagde engang, at »vel er kundskaber ikke det samme som oplysning, men uden bestemte kundskaber kan oplysning ikke meddeles og ikke fastholdes«. Og han føjede til, at »det er en urokkelig lov, at uden selvarbejde fås ingen kundskaber, altså heller ingen ordentlig oplysning«. Det er med tanker af lignende art, at vi har genoptaget elevernes selvarbejde med Frederiksborgprotokollen. — Så gik da sommerskolen i gang. Allerede den 4. maj havde vi foruden de sædvanlige småprøver en sangtime med 4. maj-sange og om aftenen mindegudstjeneste, hvor pastor Rørskou talte. Gartner Hansen havde været langt ude i Gribskov og kom virkelig hjem med nogle halvtudsprungne bøgegrene til kirken. Nu meldte forårsmildheden sig iøvrigt; der var regndis i luften, som fik de mange lys i vinduerne til at stråle endnu mere, da vi gik hjem fra kirken. Og i løbet af en uge var foråret over os, ja, sommeren med. Og den gik frem med stormskridt, nu sprang træerne ud, nu grønnedes plænerne, nu åbnede tulipanerne sig, nu sprang syrenerne ud. Før sommerskolen var fjorten dage gammel, var der højsommer i landet. Og de sædvanlige forårsforkølelser, der kan lægge en halv højskole i sengen, fik ikke tid til at indfinde sig. Udflugterne til Frederiksborg, Kronborg, Fredensborg og den første Københavnstur foregik under blå himmel i gylden sol og de grønneste farver. Ved månedsmødet i maj prædikede Asger Due, Marmorkirken, magister Rosenkjær talte og fru Henneke, Karen Lykke og Myrup Andersen fra Stevns musicerede og sang. Rosenkjærs foredrag gav os meget at tænke på. Han sagde, at det nytter ikke noget at kritisere videnskaben, der har skabt teknikken. Hver dag drager alle fordel af den tekniske udvikling. Læger og hospitaler og mange andre har den givet hjælpemidler, som ingen for alvor kan ønske, de skulle undvære. I vort eget århundrede er der desuden sket en stor social udvikling, der for det meste har været god og har udjævnet forskelle. Alligevel er der visse bemærkninger at gøre. Det er, som om de unge betragter både den tekniske og sociale udvikling som noget selvfølgeligt. De unge glemmer, at her ikke er tale om selvfølgeligheder; alt for mange savner samfundsinteresse og tænker ikke på hvad det har kostet af indsats og arbejde, at samfundets bord i dag er langt bedre dækket for alle end før. — Alting koster — også teknikkens verden. Den kræver en specialiseret faglig uddannelse, så vi i virkeligheden bliver mere afhængige af hinanden end forhen. En fransk videnskabsmand mente i Rosenkjærs studentertid, at afhængigheden ville fremme fællesfølelsen. Men det slog ikke til. Fællesskabet mangler. Ingen kan føle sig ensom som den, der bor i en stor, moderne kaserne. Vi må glæde os over, at højskolen kan samle så mange unge i en tid, hvor specialisering og faglig dygtiggørelse er en nødvendighed. For 50 år siden drømte man om, at maskinerne skulle blive menneskenes slaver, så kampen for tilværelsen kunne afløses af

Ved Rosenborg slot.

Familien Liljeström.

Fra landsstævnet.

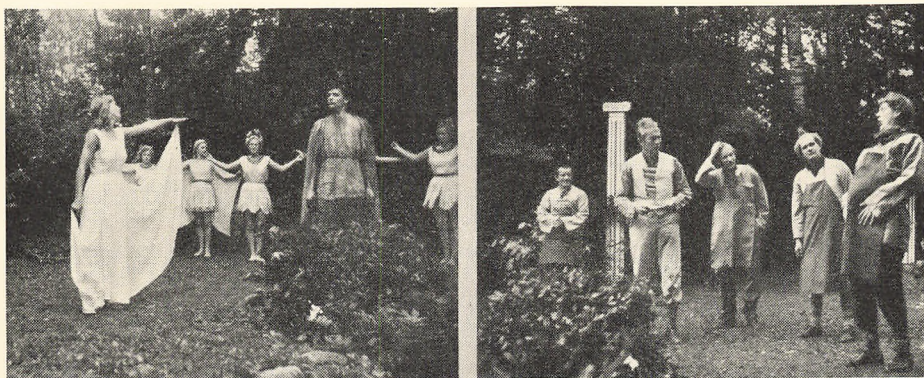

21. musiktejr.

mere fællesfølelse mellem mennesker. Men trods alle maskinslaver må vi erkende, at kampen er blevet sværere. — Teknikken har omformet hjemmene — vi har telefon, bil, radio, og i køkkenet skal der helst være en opstilling af maskiner, der gør alt nemmere, men også gør det dyrere at forvalte et hjemms økonomi. Det gamle hjem var billigere, og hjemlivet stod dengang stærkere, fordi færre kvinder måtte ud i erhvervslivet for at holde hjemmets økonomi og tekniske standard oppe. De kvinder, der har særlig lyst og evne hertil, skal naturligvis have ret til dette. Men det er en meget stor pris at skulle forlade hjemmet blot for at holde dets økonomi oppe. Ofte fører det også til skilsmisse; det giver problembørn og belaster hospitalerne. — I denne fortumlede verden er den vigtigste sag spørgsmålet om opdragelsen, for mennesket lever ikke af brød alene. Hvor meget formår vore hjem her? Det er afgørende, for man kan ikke læsse alting over på skolen. Her er det, det kniber. Og skulle den vestlige verden lide nederlag over for den østlige, bliver det næppe på spørgsmålet om magten, men fordi vi mangler livsholdning. Derfor spørges der stadig om folkehøjskolen. Den skal hjælpe os ind i en livsholdning. Den skal styrke troen på, at der er mening i tilværelsen. — Allerede dagen efter fejrede vi Norges 17. maj ved en fest, hvor vore fem nordmænd viste os, hvordan man i Norge fejrer grundlovsdag. Lige før pinse fik vi fornemt besøg af sundhedsministeren i Nehrus regering, den indiske prinsesse Amrit Kaur, ledsaget af medicinaldirektør Frandsen og Indiens ambassadør i Stockholm. Det blev en oplevelse at høre hende fortælle om indiske forhold i Bjerres oversættelse. Efter ferien var 30 finlandske husmødre her en formiddag. Og nu kom den svenske aften, Pip var her, Liljeström talte godt, Inga-Britt læste digte og Gunvor, Ruth og Marianne glædede os — som flere gange i sommerens løb — med svenske folkeviser. — Ved sommermødet på Valdemarsdagen talte historikeren, magister John Danstrup om forholdet mellem den vestlige verden og de tilbagestående lande. Om aftenen reciterede skuespillerinde Louise Jørgensen med kraft »Marie Grubbe« af J. P. Jacobsen.

Sidst i juni kom *musiklejren*, den 21. i rækken på Grundtvigs højskole, med flid og gå-på-lyst både hos sangerne og de tyve instrumentalister fra konservatoriet. Lørdagskoncerten — for os selv — var veltilrettelagt. Og hvor spillede de dejligt! Vi oplevede noget, som hverken radio eller pladespiller eller båndoptager kan erstatte. Det ene stykke ædel musik efter det andet kom os smilende i møde. Sangere og ikke-sangere — vi er alle i gæld til de tre ledere, organist Jørgen Berg, seminarielærer Åge Nielsen og Sigurd Kramer. Den offentlige koncert søndag havde samlet ikke så få tilhørere. Orkestret spillede Bachs suite i H-moll for fløjte og orkester, en fantasi af Carl Nielsen over en bøhmisk-dansk folkeviser, to stykker af Grieg og Mozarts »Serenata notturna«. Af korsangene husker vi vel navnlig Poul la Cours »Nu blomstrer marken« med Otto Mortensens melodi, Rings lille korværk »Kirsten Piil« med Dorrit Hammers solosang og endelig Händels festlige kor af oratoriet »Jeptha«. — Først i juli kom der mange besøgt, indiske skolefolk og parlamentsmedlemmer, tyske højskolefolk fra egnen ved Hannover, tre svenske højskoler og en flok norske unge fra landbrugsskolen i Alvdal på Østlandet; de var her en fin sommeraften, og der blev sang og leg i haven.

På den tid stod allerede en del af aftenerne i forberedelsernes tegn til *elevmødet*. Til det kom der mellem 7 og 800 deltagere. Der var gamle elever helt fra Island, Schweiz, Færøerne og fra Haparanda i Nordsverige. Salene var så

»En Skærsommernatsdrøm«.

fyldt, som de plejer, trængslen var god i den grønne gang foran gymnastiksalen og i kirken under mødet. Og der var hilsener fra England, Schweiz, Australien, Sverige, Norge og mange breve og kort herhjemmefra. Og der var brev med hilsen fra Pip, som i år desværre ikke kunne deltage, men måtte være i udlandet. Alle sendte hende telegram med tak og genhilsen.

Lørdag eftermiddag talte Emil Petersen; foredraget var en nøgle til Martin A. Hansens vanskelige bog »Orm og Tyr«. Ved samværet om aftenen ledede Bent Jakobsen korsangen, og Karen Nielsen og Emil Petersen gav alle de »gamle« et gensyn med Frederiksborg og Nordsjælland gennem deres oplæsning. Midt i aftenkaffen kom pludselig et af sommerens mange lunefulde tordenvejr over os, et lyn slog ned, men vi slap for ulykker. Søndag morgen holdt Vilhelm Nielsen andagt. Bagefter var Cecilie Tøpholms mange gymnaster på grønsværen. Elevmødet skabte igen kontakt med de forgangne generationer; der var kommet henved tredive 50-, 40- og 25-års jubilarer og en hel flok 10-års. Ernst Borup talte til dem ved middagsbordet og mindedes desuden højskolelærer Ole Jensen, den mand, som af alle har virket længst på Frederiksborg. Skolens formand, fhv. ligningsdirektør Henningsen, talte om mulighederne for, at højskolen får betydning nu som før. Elevforeningens generalforsamling er refereret andetsteds. Ved eftermiddagsmødet i kirken talte jeg om »Folket og staten«. Søndag aften gik Shakespeares »En skærsommernatsdrøm« over friluftsscenen, Puk tryllede og skogrede, de elskende sværmede og rasede, håndværkerne agerede for hertugen og hans følge, mens Oberon og Titania og alle deres alfer og elver smuttede ud og ind, og — vejret holdt! Mandag formiddag holdt Bjerre foredrag om sider af amerikansk »kultur«, som vi må afvise, og Mariegård indledede en forhandling om betydningen af vor tids store internationale militærpakter i Europa og Asien og også om de farer, de medfører. Ind mellem de to møder var der gymnastik for »de gamle«. Helt til mandag middag måtte vi benytte gymnastiksalen til måltiderne; så mange var der, at det blev et drønende håndklap, som til sidst overrumplede Grete Søndergård med tak for hele hendes store praktiske arbejde, som hvert år bidrager til, at elevmødet bliver vellykket. — Midt i juli kom forældremødet med mange meget velkomne gæster. Biskop Schiøler, Roskilde, som er i skolens bestyrelse, prædikede, der var foredrag og gymnastik, og Inger, Agnethe, Jytte, Kirsten og

Karen havde udstillinger af mange forskellige slags fint håndens arbejde. Friluftsspillet måtte aflyses, det regnede og regnede, men vi gik i foredragssalen, hvor sangkoret og alle sommerens fire solosangere underholdt. — Allersidst på sommerskolen deltog de 40 delingsførere i landsgymnastikstævnet i Odense; efter sigende var der en hel tribunefuld gl. Frederiksborgelever til at applaudere dem. Vi andre benyttede lejligheden til en solskinstur til Hålsingborg og Kullen.

Men alting skal have en ende, også denne sommerdagbog, skønt jeg slet ikke har skrevet noget om det, både I og vi holder allermost af: morgensangen, det daglige arbejde i sale og stuer, kammeratlivet, solskinstimerne og aftenspadsere-turene i haven, hjemmeaftenerne, lærerkredsens fælleslæsninger, vore egne aftener i »ungdomsforeningen« og om lørdagen, de stille søndage, aftensamværet ved kaffen og om sangbogen, klavermusikken, aftensangen til sidst, ordene deri og melodien, hele hverdagen, det, som varer længere end alle fester. Fra Karen skal jeg til alle 1954-pigerne sige en særlig tak for »syge«-besøgene i den sidste uge; der meldes nu: alt vel! — Og så blev det afslutningsdag med sol og blomster og taler og tårer og morgenen efter en mere eller mindre smertelig afsked — som altid! Tak for i sommer!

Fra august til november

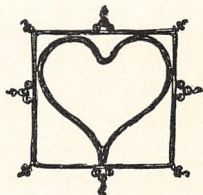
Straks efter sommerskolen modtog vi nogle store soldaterbesøg, arrangeret af civilundervisningen. Fra Høvelte kom 130 mand en dag på højskole. Og Vilhelm Nielsen sendte to gange halvandet hundrede fra Holbæk. Derefter holdt Det danske Hedeselskabs funktionærer i et antal af 80 deres årlige kursus her. Så blev skolen international, så det forslog. De Forenede Nationers verdensorganisation for oplysning, videnskab og kultur, UNESCO, holdt skolemøde på Grundtvigs højskole i godt tre uger med op mod 90 deltagere fra 32 lande. Mødet havde kun eet emne, voksenopdragelse i landdistrikter, men alligevel havde lederen, professor Aksel Milthers, besvær nok, fordi deltagerne mødte med så helt forskellige forudsætninger, nogle var fra lande, hvor problemet er så elementært som kampen mod analfabetismen, andre repræsentanter kunne berette om så udviklet et skolevæsen, at det for Asiens og Afrikas repræsentanter måtte lyde som fjern fremtidsmusik, nogle måtte i deres land kæmpe med fantastiske standsforskelle, middelalderlige samfundssystemer og kastevæsen, andre kunne nøjes med at sukke lidt over mangelfulde bevillinger til et i forvejen højtstående oplysningsarbejde. Landene havde i de fleste tilfælde valgt udmærkede repræsentanter fra universiteter, folkehøjskoler, arbejderorganisationer, ministerier og mellem lærerne og konsulenterne. Hvad de enkelte deltagere direkte opnåede af ny tilskyndelser til det daglige arbejde i hjemlandet er svært at sige noget om. For os at se lå mødets værdi i første række i det fællesskab, den lyst til samvær og debat, som hele mødet i løbet af få dage fik præg af. Fem tolke og oversættere arbejdede på skift for at holde vekselvirkningen i gang. — Et enkelt morsomt træk: Nogle af Afrikas mørkhudede repræsentanter spurgte en dag med bekymring, hvordan skolen dog turde have de store espalier-træer groende op ad murene. Da Bjerre, som fik spørgsmålet, ikke rigtig kunne forstå, hvad der var i vejen, fortsatte afrikaneren, at det jo var den sikreste måde at få en masse slanger ind i huset på. Det var første gang, flere af disse mænd var uden for deres verdensdel, så de kunne naturligvis ikke straks indstille sig på vore livsforhold under de nordlige breddegrader. —

I begyndelsen af september havde DKB's landskursus til huse her, og der var dronningebesøg en af dagene. — 18.—20. september fulgte vort eget efterårs-møde. Udefra medvirkede forfatteren Arne Sørensen, professor Hal Koch, Mette Fog Pedersen, undervisningsminister Bomholt, skuespillerinde Ellen Malberg, pastor Th. Balslev, formanden for Sydslesvigsk forening, forstander N. Bøgh Andersen, Jaruplund, og organist Aage Lund og frue. Der var næsten 400 tilhørere hver dag. Lørdagen, som ofte har været svagt besøgt, havde i år mange deltagere, fordi Frederiksborg Amts Husholdningsforeninger havde flyttet deres årlige efterårsstævne til denne dag. — Først i oktober afholdt en snes præster fra Københavns stift et to dages møde på skolen, hvor den ydre missions spørgsmål blev drøftet. — Efter sommerskolen er af køkkenstaben foruden Jarbjørg og Annfrid også Else og Signe rejst, de to er i vinter på Fana i Norge. Vi siger dem alle fire tak! Der er grund til at nævne, at *Grete Søndergaard* ved november-tide passerer et rundt tal, idet hun i 10 år har været knyttet til skolen, og at skolens bestyrelse i den anledning har ønsket at hylde og takke hende med en pengegave på 500 kroner. Den tak ved vi, at ingen Frederiksborger ikke gerne tilslutter sig.

Måske hører det ikke hjemme i årsberetningen, men jeg må fortælle, at næsten alle lærerne i august og september på forskellig måde fik lejlighed til rejser i udlandet. Stryhn var i Belgien, Kramer i Tyskland, Cecilie Tøpholm og Mariegård på en meget lang rejse til Italien og Sicilien, Agnethe og Bjerre var i England og Skotland, Inger Hansen og Bent Jakobsen på Norgestur sammen med 28 Frederiksborg-elever og Emil Petersen i Østrig, hvor han var indbudt til at tale om den danske højskole ved et skolemøde i Linz. Efteråret er den tid, hvor der sankes i lader. Jeg tænker ikke kun på korn og kartofler og æbler, alt det, som det i år har været så drøjt for mange at få bjerget godt, men på alt det, som kan blive fælles for alle på en skole, at de, som arbejder der, får nye indtryk, oplever ny natur, møder andre mennesker, knytter nye forbindelser og måske tænker nye tanker. — For mit vedkommende er efterårsmøderne forbi for i år, og der er kun få dage, til vinterskolen åbner. Vi skriver endnu oktober, men tykke skyer kommer slæbende lavt over skolens bygninger og kalder allerede novemberstemningen frem. Hver dag suser regnen ned. Skumringen kommer så brat nu. Man ser op fra sit arbejde. Ja, nu hænger der pludselig hele dynen af regn ned over havens træer. Om lidt storregner og stormer det igen . . . Hele året igennem har vi oplevet og glædet os over, at mange af skolens gamle elever og også lærere både fra før og nu har besøgt os. Tak for besøg, for breve og hilsener i årets løb, for hver en venlig tanke, der er gået til Frederiksborg . . . Og så arbejder vi videre! Og ønsker jer alle glæde i jert daglige arbejde!

Glædelig jul fra os alle!

Karen og Haugstrup.

Elevmødeglimt.

ELEVFORENINGENS GENERALFORSAMLING

Elevmødet havde atter i Aar saa stor Tilslutning, at Gymnastiksalen var tæt fyldt ved Middagen. Her bød Forstander Haugstrup Jensen velkommen og bragte en Hilsen fra Fru Christiansen, som var i Udlandet, gav nogle Meddelelser om de forestaaende Udvidelser af Skolen, som ikke tilsigter at gøre den større, men bedre — og oplæste en Række indløbne Hilsener.

Ernst J. Borup bød velkommen paa Elevforeningens Vegne, mindedes Højskolelærer Ole Jensen, som døde i Februar 1954 i en Alder af 93 Aar, og hans Virke ved og Betydningen for Frederiksborg Højskole og Egnen deromkring.

Borup hylkede de mange tilstedeværende Jubilarerer. En enkelt af disse var Elev paa Skolen for 56 Aar siden, og der var 7 50- Aars-, en halv Sned 25 Aars- og en hel Flok 10 Aars-Jubilarerer til Stede. De hilstes med stærke Klapsalver.

Bestyrelsens Formand, fhv. Ligningsdirektør H. C. Henningsen, udtrykte sin Glæde over gamle Elevers Trofasthed og omtalte Skolens Stilling, efter at den var blevet selvejende Institution efter Højskolelovens Definition af dette Begreb. Det betyder bl. a., at den nu drives for Bestyrelsens Regning og ikke længere er bortforpagtet til Forstanderen, og det vil muliggøre en Modernisering med Nybygninger. Men den gamle Skole vil ikke derved miste sit Præg, som Eleverne kender og holder af, og Aanden og Tonen i Arbejdet vil være det samme som før. Vi glæder os over at have faaet et Forstanderpar, som evner at føre Skolen videre og sætte deres Præg paa Arbejdet her, og vi ønsker dem fortsat Lykke til deres Gerning.

Efter Middagen holdt Elevforeningen Generalforsamling, men desværre kun med ringe Tilslutning. Til Dirigent valgtes Bent Jakobsen.

Formanden, Ernst J. Borup, aflagde Beretning, omtalte Elevforeningens almindelige Virksomhed og Landselevforeningens Arbejde og meddelte, at C. P. O. Christiansens Mindefond for Tiden er paa ca. 2600 Kr. Billedhuggeren Axel Poulsen har lovet at udføre en Mindeplade med et Relief af »Begejstringens Ørn«.

Men man vil gerne afvente Skolens Ombygning for at finde den bedst mulige Plads at anbringe den paa. — Der vil derfor gaa nogen Tid endnu, før dette Minde kan opsættes, og maaske bliver det nødvendigt at skaffe nogle flere Penge.

Sekretæren, Frk. G u l d b o r g W. N i e l s e n, fremlagde Regnskabet. Saavel Beretning som Regnskab godkendtes. Ernst J. Borup genvalgtes enstemmigt som Formand, og Gaardejer Jacob Nielsen og Landmand Albert C. Svendsen genvalgtes til Bestyrelsen. (Sommerholdet 1954 har valgt Else Marie Andreasen, Boeslundvej 29, Brønshøj, som dets Repræsentant i Bestyrelsen.)

Som Revisor genvalgtes Højskolelærer Emil Petersen og nyvalgtes Konsulent H. O. Stryhn, Hillerød.

Under Elevmødet henstillede Regnskabsfører Chr. Petersen, at gamle Elever, som var 50 Aars-Jubilarer eller endnu ældre, fik gratis Adgang til Elevmødet.

Bestyrelsen lovede at overveje denne Henstilling.

E. J. B.

Fra Landselevforeningen

De lokaleforhold, som Landselevforeningen og Højskolernes Sekretariat har haft at arbejde under de sidste år, har været meget trange og primitive. Dette bliver der nu rådet bod på, idet der i løbet af vinteren indrettes nye lokaler i Vartov opgang 6. Her bliver der både kontor og mødelokaler, som vil kunne anvendes af elevkredsene i København og til den aftenhøjskole, som vi nu i fire år med stadig stigende tilslutning har afholdt hver vinter, og igennem hvilken vi er kommet i forbindelse med mange mennesker i København.

Det er glædeligt at se, at det bliver muligt gennem sekretariatet at skaffe flere elever til de ordinære skoleterminer. Der er således i år gennem sekretariatet formidlet 130 elever til sommer- og vinterskolen. De tilsvarende tal for de to sidste år er 109 (1953) og 63 (1952).

Af hensyn til Københavns Højskoleforening afholdt vi i år ingen 8-dages kurser, men iværksatte en større kampagne for at skabe interesse for de korte kurser på skolerne. — 2 gange sporvognsreklame, udsendelse af 15.000 pjecer, 2 radioudsendelser, 1500 plakater ophængt i forretninger. — En del af de interesserede overgik naturligt til 8-dages kurserne, men alligevel blev 791 indmeldt til diverse kurser gennem sekretariatet, og vi har senere fået oplyst, at 153 har meldt sig direkte til skolerne. Der afholdtes i år fire familiekurser, som alle blev så vellykkede, at der er grund til at tro, at vi skal søge at udvide disse kursers antal i sommertiden.

Ved hjemsendelsen af værnepligtige efteråret 1954 er der fra sekretariatet med velvilje fra civilundervisningen udsendt 9.000 højskolepjecer med en redegørelse for de nye understøttelsesregler for soldater, der har aftjent 18 mdr.s tjenestetid. Endvidere er der udsendt til: Sogneråd og kommunalbestyrelser 1.400 pjecer, præster 1.400, lærere over hele landet 5.000, erhvervsudlejningskontorer 300, ungdomsklubber 1.000 og udsendt på direkte forespørgsel 1.000 pjecer.

Alle disse pjecer er udsendt til e n k e l t p e r s o n e r, og der er samtidig med pjeceudsendelsen rettet en henvendelse til modtagerne om at tilskynde unge til højskoleophold.

Vi forsøger i efteråret at skabe kontakt med elevkredse i landdistrikterne i lighed med den, som er foretaget med elevkredsene i København, og som har givet sig frugtbare udslag i et samarbejde mellem de forskellige skolers kredse til gavn for højskolesagen.

T h y r a o g E r i k H a l v o r s e n.

UNESCO-møde på Grundtvigs højskole.

FREDERIKSBORGKREDSENE

Københavnskredsen

har i 1953—54 holdt seks møder og week-end på skolen i forbindelse med efterårsområdet. Ved generalforsamlingen nyvalgtes Sally Svensson og Niels Sevelsted. Ellen Kjær, Vagn Aage Nielsen og Anna Østergård blev genvalgt. Møderne fortsætter i Vartov den 9. december (julemøde), 15. januar, 12. februar, 12. marts og 9. april klokken 20. Vi håber på god tilslutning. Gæster er velkomne! Indmeldelse o. a. henvendelser til Anna Østergård, Ulrikkenborgallé 33, 1., Lyngby. Tlf. Lyngby 365.

A. Ø.

Østjydsk Frederiksborgkreds

I marts havde vi forårsmøde med Pip og Bjerre; der var 40 deltagere, og vi havde en hyggelig dag sammen. Efterårsområdet var i september med 70 deltagere. Haugstrup, Agnethe Bjerre og Cecilie Tøpholm talte. Det blev en god dag. P. g. a. en forventet glædelig begivenhed trådte vores formand, Ella Ballegård, Bjerlev, ud allerede i foråret. Bestyrelsen er nu: Kirstine Madsen, Lindbjerg pr. Randers, som er kasserer, Peder Svendsen, Thyge Vestergård, Gudrun Søgård (formand) og nyvalgt Anna Margrethe Jensen, Lindved pr. Hornsyld. Møderne er i alm. på Østergades Hotel i Århus. Gennem dem kan kontakten bevares med vor gamle skole, gode minder og gammelt venskab opfriskes. Opholder I jer i Østjylland, så opgiv navn og adresse til kassereren. I får da en indbydelse til det næste møde.

G. S.

Vestjydsk Frederiksborgkreds

Vi holdt vort årlige efterårsmøde på Højskolehjemmet i Varde den 10. oktober under stor deltagelse, ca. 100 frederiksborgere var mødt. Fra skolen var Haugstrup og Emil Petersen kommet til stede. Som ny bestyrelse blev valgt Karen Margrethe Jessen, Lykkesvej 4, Varde (formand), Folmer Hansen, Adum (kasserer), og Gustav Thøgersen, Næsbjerg.

Else Nederby Pedersen.

Sydjydsk Frederiksborgkreds

Vi havde forårsmøde 25. april på Rødding højskole med Haugstrup og Vilhelm Nielsen som talere. Ca. 100 deltagere, deriblandt også Karen Haugstrup, Jytte Schacht og Bjerre. Ved efterårsmødet på idrætshøjskolen i Sønderborg deltog ca. 50, bl. a. Rigmor Hansen, som viste os skolen, Boye Andersen og Vilhelm Nielsen. Bjerre og Emil Petersen talte. Jørgen Anker-Møller, Skelde, blev nyvalgt til bestyrelsen.

Hans Christian Jørgensen.

Fynskredsen

har holdt to møder, det ene med Pip og Emil, det andet med Bjerre og Vilhelm Nielsen som talere. Cecilie Tøpholm deltog. Begge møder var i højskoleforeningens lokaler, Slotsvænget i Odense. Ved generalforsamlingen afgik Arne Kjær Larsen, og Inge Mikkelsen, Sødinge pr. Ringe, nyvalgte til kasserer. Hun modtager indmeldelser og adresseforandringer. Edith Gormsen blev valgt som revisor.

Eskild Gormsen.

Nordjydsk Frederiksborgkreds

I år havde vi forårsmødet i Ålborg. Det var et godt møde, selv om der ikke kom så mange deltagere, som vi havde håbet. Fra skolen deltog Inger Hansen, Thorvald Henningsen, Olav Akerlie og Bent Jakobsen. De to sidstnævnte holdt foredrag; Bent viste også lysbilleder. Ved generalforsamlingen blev Axel Olesen, Rakkeby pr. Hæstrup, og Ruth Dissing Pedersen, »Lundegård«, Hæstrup, nyvalgt. Bestyrelsen består desuden af Kirsten Simonsen, Jerslev, Anna Grethe Østergård, Grønnegade II, Nykøbing M., der er kasserer, og formanden Per Pinstrup, Egsbjerggård, Gravlev, Skørping. Næste møde søndag den 24. april kl. 14 på Afholdshotellet i Nykøbing. Tag venner og bekendte med; de er alle velkomne.

P. P.

MEDDELELSER

DØDSFALD. Når man ser tilbage på det svundne år, mindes man også Ib Nissen, som den 12. juni døde, kun 29 år gl. Han havde i flere år lidt af en alvorlig sygdom, som havde tvunget ham til langvarige hospitalsophold.

På gården i Ferslev i Hornsherred maa nu hans unge kone, Birgitte, f. Damgaard Hansen, som var elev her i sommeren 1950, og deres lille dreng savne ham.

Der var over hele hans person, hans arbejde og hans indstilling til andre noget fint og kritisk, som måske i begyndelsen kunne tilsløre, at den glæde og kåthed, der var så charmerende hos ham, da han var ganske ung elev her, kom fra et meget stærkt og trofast sind. Han kom ofte på skolen, både til elevmøder og ved andre lejligheder, og vi, der kendte ham, vil savne de friske gensyn, som varmede så meget.

I. P.

GRUNDTVIGS HØJSKOLE har af Frederiksborg amt købt og i maj overtaget den grønne strimmel jord mellem landevejen og skolens grund. — Et nyt udhus til afløsning af de to gamle er blevet bygget i haven ovre ved frugtplantagen og taget i brug i september. — I løbet af efteråret indrettes et lyst og rummeligt vaske- og toiletrum på vestfløjens elevgang 1. sal svarende til det, der i fjor blev bygget i østfløjen. — På grund af spareforanstaltningerne har skolen for indeværende finansår fået afslag på materialebevilling, så det planlagte vinterbyggeri må vente.

NYT OM NUVÆRENDE OG TIDLIGERE FREDERIKSBORGLÆRERE: Den 3. juli holdt *Sigrid Moberg* bryllup i sit hjem i Jönköping. Hun er stadig skolens svenske tillidsmand, og adressen er nu: fru *Sigrid Eklund*, Manhemsvägen 5 F, Falun. *Fritz Andersen* og *Else Thim* fra Vejle giftede sig efter skoleårets afslutning. Adresse: Skjalm Hvidesgade 20, IV th., København V. Efter sommerskolen er *Jytte Schacht* begyndt på at videreuddanne sig; hun bor på elevhjemmet »Hvidebo«, Seminariet, Vordingborg, og stiler mod lærereksamen. *Rita* og *Lars Liljeström* fik i august en søn, *Ulrik*. Deres adresse er Västra gatan 29, Kungälv. *Olav Akerlies* bopæl er i denne vinter Ungdomshospitset, Pilestredet 38 i Oslo. Der bliver han efterhånden cand. mag. i historie, mens *Inger* fortsætter på Frederiksborg. *Karen* og *Vilhelm Nielsens* lille dreng hedder *Lars Tyge*. *Redfors*, *Elisabeth* og *Staffan*, bor nu Folkparksvägen 5 i Lund. Ofte er vi blevet spurgt om *Laura Halkjær Kristensens* adresse; den er Bogholderallé 39, Vanløse. *Anna* og *Hans Bruun* bor i Vildbjerg ved Herning. *Th. Helleberg* er blevet fil. mag., adr. Holmgatan, Härnösand. På vinterskolen 1954—55 forestår *Karen Nielsens* søster *Nina Larsen* vævestuen. Cand. jur. *Frithiof Roslund* er svensk lærer og cand. mag. *Thom Askildsen*, Stabekk, norsk lærer.

ADRESSEFORANDRINGER. Gift jer aldrig, hvis I stadig vil have elevskriftet til jul, uden at melde adresseforandringer og for pigernes vedkommende også navneforandringer til *Guldborg W. Nielsen*, Skolegade, Helsingø. I sparer

Guldborg for en del arbejde og får selv elevbladene og årsskriftet sikkert på den måde. Vil I af en eller anden underlig grund ikke have forbindelse med Frederiksborg mere, så meddel også det. Derved spares en del unødvendige portoudgifter.

Foreløbig plan for møder og fester

ELEVMOEDET bliver, som det plejer, den anden lørdag og søndag i juli måned; det er i 1955 den 9. og 10. Juli. Alle tidligere elever og deres pårørende er meget velkomne. I 1955 bliver det årgangene fra sommeren 1930 og vinteren 1930—31, der har 25 års jubilæum. Derimod er der ingen 10 års, fordi skolen var taget i brug til andet formål (tyske flygtninge) i 1945—46. Så må de 10 års jubilærer, der var forhindret, da det var deres år, komme i stedet for. Velkommen alle til Frederiksborg!

FASTELAVNSSØNDAG den 20. februar vinterfest for tidligere elever. Kl. 10 prædiker Vilhelm Nielsen. Kl. 16 foredrag ved Haugstrup. Elevkomedien begynder kl. 18,45 præc. Tag tæpper med, hvis I vil overnatte hos os. Velkommen!

MANEDSMØDERNE: *Søndag 21. november:* kl. 14 gudstjeneste, pastor H. Rørskou. Kl. 16 foredrag, højskolelærer Richard Andersen, Askov. Kl. 19½ musikaften, Else og Jørgen Berg og violinisten Niels Heie. *Søndag 19. december adventsmøde:* kl. 14 gudstjeneste, cand. theol. Olav Akerlie, Oslo. Kl. 16 Pip Christiansen. Kl. 19 sceneinstruktør Miskow Makvarth læser og spiller. *Søndag den 9. januar:* kl. 14 pastor Asger Due, Marmorkirken. Kl. 16 cand. polit. H. Engberg Pedersen, Krogerup. *Torsdag 10. februar:* kl. 19½ afstemningsfest, lærer Peter Marcussen. Sangkor, kaffebord, oplæsning. *Søndag 20. marts:* kl. 14 Asger Due. Kl. 16 højskolelærer, cand. polit. Johs. Rosendahl. Kl. 19 oplæsningsaften, fru Karen Nielsen, Holbæk.

EFTERÅRSMØDET 1955 bliver den 16., 17. og 18. september. Nærmere i elevbladet.

Fra en ferosk landsby.

BREVE OG BRUDSTYKKER

»Som en rislende kilde —«.

Ordene kan bli så mange, setningene så lange og tanken så tung . . . Og så — før man vet ordet av det, har visen »laga seg sjøl«, som trønderne sier, »Dein komm flytan' på ei fjøl!« Og slik er visens vesen. Lett og liketil, men underfundig og ofte mystisk. »Dein s k a' komm flytan' på ei fjøl!«

Min første kontakt med visen var min mors aldri uttømmende veld av skillingsviser, riddervisier og viser med opphav som fortonet seg i den grå almue. Jeg gråt mine salte tårer over ridderens tap av sin elskede jomfru Helen, og fjellmannen og eneboeren, som hadde bygget sitt bo på »vilden fjæld« i kamp mot vind og vær, åpnet mine øyne for det harde liv, og min fantasi fikk rikelig næring i folkevisens merkelige omkved. Hva sier man til: »Oppsinglung sing lung lung — sing lung lei!«

Siden har jeg dyrket visen som en »pin up« dyrker sine filmhelter. Jeg har i skillingsvisenes enfoldighet funnet store menneskebarns naive hjertesukk. I folkevisenes dyp har jeg ant tidens mektige gang. Overalt hvor enkle mennesker har satt ord til ord og rim til rim, har de lagt litt igjen av seg selv. Og dette personlighetens preg, om enn visen er teknisk ufullkommen, er det som betar. Og man kommer livet nærmere.

Som et tidens barn, er jeg mest opptatt av våre viser. Vi mangler bare så sørgelig disse visedikterne. Av og til dukker det dog opp en og annen som

forteller, at »ennå er ikke alle jomsvikinger døde!« Nå! Visen skal nok igjen få sin tid. Kommer vi oss bare tørrskodd gjennom denne modernismen . . .

»Som en rislende kilde nynner visen,
og vi lytter med smil til dens spil,
ja, vi hører en latter gjennom brisen,
og vi føler en fryd blive til.«

Det var strengeinstrumentene, og først og fremst gitaren, som visesangerne holdt seg til. Gitaren oppnådde hurtig å bli et folkets instrument. Den hang i husmannsgård og fjellhytte og ble tatt fram når det skulle underholdes. I gamle dager var den så meget »folkelig«, at finere folk ikke engang kunne nevne den i sin munn. Men på den tiden spilte krovertene i Mellomeuropa og sang til. Dristige, pikante og humørfylte viser, som kunne få en ung pike til å rødme, eller en gammel bonde til å smile gjenkjennende . . .

Men i dag er vi igjen blitt så fine at vi har glemt visene. Vi glemmer de fine, stemningsfulle viser for en dikterkanon, som absolutt skal fortelle oss pessimistiske sannheter. Og gitaren kaller man, nedsettende ment, proletarinstrument. Nei, hvor vi er kloke, vi kulturens fanebærere! Vi graver oss ned i de tykke bind, og de flagrende lette sommerfugle, visene, drukner i de litt-rære støvskyer.

»Medan vårens blåstar glada dirra
uti takets telefontrådsträng . . .«

Og gitaren blir liggende på loftet med nedrustede strenger, begravet for vår tids sterile og følelsesløse »hot« og »swing«, og hva de nå heter, disse tegn på vår tids almenkultur. Og vår smak for det spindelvevsfine, har mistet sin grobunn i oss. Skuffet blir vi vel også, når vi ikke finner sangerens viser spennende. Og så betyr den lille havreklokke som ringer ved kveldstider så uendelig lite. Hva er en Aakjærs havreklokke, mot »Oh! Mein Papa!«? Hva er en gitarakkord mot hundrede saxofoners hyl? Akk, ja . . .

Det var en gang for lenge siden at en gutt kom gående på en liten gate i en liten by. Det var før krigen og elendigheten. Midt på sommeren skjen sola som ved ekvator. Sjøfuglene sang i den ene grøften, for gaten fulgte sjøkanten helt fram hvor byen sluttet . . . Utenfor hos den eneste baker i byen, stoppet han og lente seg mot den kritthvite trevegg med ansiktet mot den bakende sol. Snart ble hans sanser vekket av en brumlelyd inne fra bakeriet. Han strakte seg på tærne, tok tak i vinduskarmen, og stirret inn i et hav av hvitt mel. Men på bordet satt en mektig stor baker i hvit kittel og oppbrettede armer, med en gitar i favnen, og sang!

»Just som mitt hjärtas slag
domnat, förnimmer jag
friskhets och lyckas bölja,
skölja i rodnande dag . . .«

Siden forsøkte gutten mange ganger å synge sangen, men tonen var borte! Og lenge lette han . . . Krig kom og krig gikk. Men plutselig en dag, i det sol-bevegede Danmark, sang Aksel Schiøtz på grammofon:

»Då ljöd en sång från himmelen
 så skön som ingen flera;
 det var den lilla lärkan grå,
 så svår att observera . . .«

Og da var tonen, bakerbutikken og sjøfuglene der igjen. Og sinnet, som hadde dovnet mer og mer, fornam en rislende glede ved å møte en god, gammel venn. Det var som dikteren sier: »Så såre lidet, skal der til, for lykkelig at være . . .«

Man finner også de som skriver viser om de store ting i livet. En slik vise-dikter var Dan Andersson. Han kom som en »främling« til Stockholm, fra Dalarnes dype skoger med dens syngende mystikk. Direkte utgått av slitets folk som han var, diktet han om dem, til dem og for dem. Tidligere hadde han svinget den tunge øksen i en tømmerkog, og fra tidlig av lærte han skogens folk å kjenne. For disse tause menn, tømmerhuggerne fra Dalarne, har han reist sitt tonefulle minnesmerke »Helgdagskväll i timmerkojan«. Det er en vise full av poesi både i toner og ord. Fra egne erfaringer kjente han disse deres lengsler. Mennesker — andre mennesker — en eneste dag bort fra slitet . . . Og når en av dem strakte seg fra granrisbrisen etter gitaren og sang lengselen ut, ble det stille i kojene. De store, klossede arbeidshender gled kjærlige over gitarstrengene, og en ny virkelighet tonet ut i den rått tilhuggede tømmerkoje. Ofte sang de med, disse forvokste barn, når brennevinet gjorde dem melankolske. I Dan Andersson fant de sin talsmann. Det var ingen himmelvid forskjell på toner og ord i hans sanger. Men best av alt forstod de naturens egen sang, og selv om de ønsket seg vekk fra slitet, visste de at lengselen tilbake til den syngende skog ville bli dem for sterk.

Dan Andersson døde 32 år gammel i Stockholm, men hans viser holder seg levende i skjulte kojor i milevide skoger.

Og nå bruser det i strengene igjen! Tonene strømmet ut og hopper bukk over ordene. Kanskje er det en sørgelig vise i moll? Da kommer tonene og spiller koraler i sinnet. Eller er det en munter vise? Da sprudler det som en fjellbekk, hoppende og lystig, klukkende og lengselsfullt: »Hvor er hun — kjæresten min?« Og langt nede i dalbunnen svarer det når den ville bekk når det store hav — vidt og mektig har det åpnet sin favn for bekken: »Vil du ha meg — så har du meg her!«

Det var Pan som spilte på fløyte i den store skog. Og alle små blomster danset til. Og de jordbundne, store trær laget sirkler i universet av fryd. Og alle grashoppene spilte annenfiolin. Og så var det sol. Hele naturen brummet til. Og der ble den første vise skrevet. Dessverre har grashoppene glemt ordene. Og nå har det store, susende tre mistet sin krone. Og Pan — Pan stakkar, døde fordi en annen gjorde ham stillingen stridig. Men fløyten var det en liten nattergal som fløy bort med i sitt nebb. Og den kan man ennå høre — hvis man lytter . . .

MENINGEN? Mennesker får nevrosor av stadig å lete etter meninger. Om vi bare kunne få klemt litt atmosfære inn i tyngdeloven! Skal det ikke være mening nok: en god vise? Hva er det Evert Taube sier: »*Flyg ut, mina ballader — och gör nogon god människa glad!*«

Fritz Andersen.

Breve fra Australien

29. 11. 53.

Den 18. september begyndte rejsen med skibet »Fairsea« fra Bremerhaven. Langsomt sejlede vi ud af havnen. Jeg så længe tilbage paa mit fædreland, og tankerne gik til alle mine kære. Hvornår skulle jeg se Europa igen? Ved afrejsen var det allerede rigtigt efterårsvejr, men i Middelhavet fik vi det dejligste solskin. Blåt skinnede vandet, og delfinerne tumlede i det. I Piræus, Athens havneby, kom 300 grækere om bord. Nu var vi ialt 2,000 mennesker på skibet. Rejsen varede i 4 uger og var meget interessant, Jeg synes, jeg kunne skrive en hel bog om alle mine oplevelser undervejs. — — —

Jeg var i land i Port Said og i Adén. Der er begge steder meget at se for en europæer. Hvad der især falder i øjnene, er den store forskel mellem de hvide og de indfødte. Den største fattigdom hos de indfødte, mens de hvide lever i stor rigdom. Hvilket had herskede der ikke mod de hvide, især mod englænderne. — — — Jeg har aldrig troet, at det stod så dårligt til i disse lande, men nu ved jeg noget om, hvordan der ser ud i et underudviklet land. Vi vil aldrig få ro i verden, hvis ikke de forhold bliver ændret. Om det er sorte, gule eller hvide mennesker, vi må hjælpe dem. Men det er desværre ikke så let. Mange steder vil religionen være en hindring for modtagelsen af hjælp eller velmente råd. En anden hindring er den store mistro, som befolkningen med rette nærer til de hvide. Jeg kan slet ikke glemme, hvad jeg så i disse lande. — — —

Efter turen over Det Indiske Ocean, som varede to uger, så vi endelig land igen den 18. oktober, den 5. verdensdel. Jeg gik i land i Fremantle sammen med 250 tyske udvandrere, mens de andre sejlede videre til Melbourne. Alting var godt planlagt fra udvandringskommissionens side, allerede efter fire dages forløb fik jeg plads på en farm ca. 35 km øst for Northam i det såkaldte vest-australske hvedebælte. Farmen er på 3500 acres — 1417 ha. 900 acres bruges til hvededyrkning, resten er græsgange for gårdens 1300 får. Arbejdet på farmen klares af tre mand, farmeren, hans søn og jeg, så I kan se, det er ikke intensivt landbrug. Vi er nu midt i høsten, og jeg sidder hver dag på en traktor og kører med den store høstmaskine. Den klipper kun aksene af og tærsker med det samme. Halmen bliver straks valset ned i jorden. Vi har altid en sprøjte og vand med på høstmaskinen for at kunne slukke, hvis marken begynder at brænde. I øststaterne har der været buskbrand i to uger, og store arealer er blevet ødelagt. I radioen hører vi, at de slet ikke kan se solen for røg derovre.

Det er sandelig en helt anden verden her, og i begyndelsen havde jeg vanskeligt ved at tilpasse mig. Her er meget ensomt, og boligen er ikke spor hyggelig, dette gælder både i farmerens hus og hos mig. Husene har fladt bliktag. I haven er der orangebuske, citronbuske, figen- og abrikosbuske og desuden en mængde andre, som jeg ikke kender. Men for tiden ser haven ikke særlig indbydende ud på grund af tørken,

Jeg opdager hver dag nye ukendte dyr. Det er meget vigtigt at vide, om de er farlige eller ikke. Her er kænguruer, forskellige slags slanger, store giftige edderkopper, især i buskene, og de mærkeligste fugle.

Desværre dyrkes her kun få kartofler. Det er en sjældenhed at få enkelte til et måltid. Vi begynder allerede til morgenmad med steg — får eller svin — og fortsætter med det til middags- og aftensmad. Jeg har aldrig spist så meget kød og hvedebrød som her.

Menneskene er præget af ensomheden. De holder sig gerne for sig selv. I week-enden er de sjældent hjemme. De kører til den nærmeste tennisplads eller går ud at fiske. — Piger er en raritet her, de er meget ansete og har store chancer. — 21. 3. 54.

»Tyskerne marcherer igen« lyder overskriften til en artikel i det australske billedblad »Pix«. Man ser Vesttysklands efterkrigsungdom marchere gennem Coburg i Bayern. Medlemmerne af den såkaldte politistyrke bærer soldateruniformer og får uddannelse i brug af tanks og andre krigsvåben. De højere officerer skal være »non political«, men de øvrige kommer fra den gamle hær. Den prøjsiske militarisme er forbudt, men styrken skal være disciplineret. Det lyder alt sammen meget godt, og foreløbig drejer det sig jo også kun om 10,000 mand. Men Tyskland vil muligvis få en styrke på 500,000 mand. — Og så kommer det store spørgsmålstegn. Jeg er stadigvæk bange for at et oprustet Tyskland bliver en trusel for verdensfreden. På det punkt er jeg helt enig med Frankrig. Det lyder så beroligende, når der tales om, at styrkerne skal kontrolleres gennem indlemmelse i atlantpagthæren. Men historien har altid vist, at man må regne med de underligste og mest uforudsete ting, netop når det gælder Tyskland.

Jeg kan godt se, at det af hensyn til atlantforsvaret er nødvendigt at få Vesttyskland med. Adenauer og hans regering har fast greb om tingene, og der vil næppe ske noget foruroligende, så længe han danner regering. Men vil en anden statsmand magte det? Det er det, der gør mig bange. Vi kan kun håbe det bedste.

Det er mærkeligt, at en prøjsker kan tænke sådan, vil mange måske sige. Her vil jeg forklare lidt om det.

Som alle unge i Tyskland var jeg stærkt inficeret af nazismen. Sammenbruddet kom, og jeg oplevede det på nært hold, idet jeg ved kapitulationen opholdt mig i ingenmandsland. Det var noget af det frygteligste, jeg har været med til. Så kom efterkrigsårene, de såkaldte hungerår, med alle de ulykker, som en krig efterlader i et besejret land, især på det moralske område. Disse efterkrigsår fik stor betydning for mig. Jeg var jo dengang simpelthen et barn og opvokset i det af Gud benådede folk under den af Gud udvalgte fører, som Hitler plejede at sige i sine taler, og derfor mest tilbøjelig til at skyld for Tysklands ulykkelige stilling over på de tidligere fjender, på deres mord- og undertrykkeslyst, som vi tidligere havde fået det indpodet fra alle sider. Opdragelsen af den tyske ungdom i nazitiden er et godt eksempel på, hvorledes man gennem propaganda kan påvirke og forgifte en hel opvoksende generation. Derfor nærer jeg også stor ængstelse for Østtysklands ungdom.

Det tog lang tid, ja år, før jeg var blevet overbevist om det modsatte, nemlig at skylden for den frygtelige katastrofe tilkommer Hitlertyskland, eller rettere sagt: den vilde demagog fra Østrig, Hitler. Det var en rystende erkendelse, at jeg havde været redskab for en morder og derved var blevet medskyldig. Det har været af stor betydning for mig, at jeg har været i udlandet. Her stiftede jeg for første gang i mit liv bekendtskab med frihed og demokrati.

Jeg vil gerne anbefale alle unge at drage bort fra deres land for en tid, men ikke blot som turist i en kort ferie, nej, de må se at komme i kontakt med andre mennesker i det daglige liv, det er det afgørende. For mig var ikke mindst højskoleopholdet afgørende værdifuldt i så henseende.

21. 3. 54.

— — Så fik jeg endelig i slutningen af februar det længe ventede elevskrift.

Der gik nogen tid, 2½ måned, men så var glæden også så meget større. Tusind tak, Haugstrup. Jeg var så glad den dag, at det ikke er til at skildre. Det var vanskeligt at falde i søvn den nat, for mine tanker gik tilbage til Frederiksborg og til alle de dejlige dage der. Ofte når jeg kommer til at tænke på højskolen, synger jeg de dejlige danske sange, som jeg ikke kan glemme. Det var noget af det bedste, synes jeg, når vi om aftenen efter kaffen sad og sang de mange smukke sange. . . .

Jeg vil ikke forsømme at skrive noget om de sorte indfødte, australnegrene. De er meget tilbageholdende, og jeg tror ikke, jeg tager fejl, når jeg siger, at de lider under følelsen af mindreværd. Det er trist, men en urokelig sandhed. Måske har de dog selv en del af skylden. Her i Australien skal de indfødtes børn gå i skole sammen med de hvide børn, men skolegangen forsømmes, og det skader jo kun dem selv. Til at behandle spørgsmål angående de indfødte har man et departement for deres anliggender, men der er ingen indfødte repræsentanter i det. Nu er man begyndt at holde møder, kun for indfødte, hvor de så selv kan pynte forsamlingshuset og stå for hele arrangementet. Ofte er det oplysende foredrag, f. eks. om hygiejne. Bagefter er der en diskussion, hvor de kan frembære deres ønsker. — — — Det ligger i dag i de indfødtes hænder, om de vil udnytte de givne muligheder.

På grund af de indfødtes primitivitet betragter de hvide dem ofte som mennesker af anden klasse. Men alligevel er forholdet mellem hvide og indfødte nogenlunde. Måske kommer det af, at de hvide er i så stort overtal og slet ikke behøver at frygte de indfødte.

Inde i Centralaustralien lever de indfødte endnu på stenaldertrinet, helt ubørt af europæisk civilisation. Kun få ekspeditioner har søgt nærmere kontakt med dem for at udforske deres færd.

Jeg synes, de indfødte er flinke, blot skal man omgås dem som ligemænd, ikke betragte dem som anden rangs mennesker.

— — — — Dronning Elisabeth II.s besøg må betegnes som en af de største begivenheder i Australiens historie. Hun er den første regerende engelske monark, som har besøgt Australien. Den 3. marts gik hun i land i Sydney, på samme sted som kaptajn Arthur Philip, da han for 166 år siden plantede Union Jack i Australiens jord og erklærede Australien for en engelsk koloni. Selvfølgelig sad vi ved radioen og lyttede, for sådan noget kan den nationalbegeistrede australier ikke undvære at høre. Åh, hvor farmerens øjne lyste af glæde og stolthed, da dronningen holdt sin første korte tale til det australske folk. Da hun var færdig, brød han ud i bravoråb og klappede i hænderne. Jo, australierne er meget stolte af deres land og af deres dronning.

14 dage efter nytår var vi færdige med høsten. Vi har høstet ialt 2250 dz hvede = 255,000 kg, altså 6 dz = 600 kg pr. ha., det er ikke så dårligt. Man kan selvfølgelig ikke sammenligne tallene med de nordeuropæiske, af to grunde: jorden her er meget ung, og klimaet er helt anderledes. Nu har jeg været i Australien i 5½ måned, og i den tid har vi ikke haft regn, men derimod solskin til overflod. For tiden er jorden helt udtørret, og intet gror. Græsmarkerne er helt afsvedne, hvert år vokser der nyt græs frem af sidste års frø. Tit pisker sandet gennem luften, så at hele marker vandrer. Den største del af tiden har vi blæst, og den skifter meget hurtigt. I Danmark kunne jeg ikke lide vinden, men her er det noget helt andet. Kommer vinden fra øst eller nordøst, altså fra Centralaustralien, er den så hed, at den brænder i øjnene og svider blomster og

planter af i haven. Det er forklaringen på, at haverne her ser så trøstesløse ud det meste af tiden. Jeg er nu spændt på, hvordan landskabet vil komme til at se ud, når alt grønnes til vinter, regnperioden.

Men i New South Wales har de netop haft store oversvømmelser p. gr. af en cyklon. Jo, Australien er et stort land, omtrent på størrelse med hele Europa, men har kun en befolkning på $8\frac{1}{2}$ mill. — — — —

En ting vil den europæer, som kommer til Australien, savne, den dejlige fuglesang, som vi i sommertiden er vant til at høre i mark og skov. Fuglene her er stumme, de sidder ikke på en gren og fylder naturen med deres sang, de kvidrer kun. Jeg kan ikke lade være med at tænke på den smukke tyske forårssang »Alle Vögel sind schon da . . .«. Dette er en verden for sig, men den har utvivlsomt også sin ynde.

Fra midten af februar måned er det tilladt at brænde buske af for at indvinde ny agerjord. To eller tre år før har man med store tanks kørt buskene ned. De brænder godt, især når træerne er døde og tørre. Det lyder temmelig simpelt, når jeg siger, at vi brænder buske, men det kan også blive uhyggeligt, hvis vinden pludselig skifter og fører ilden i en forkert retning. Store hvirvelvinde bærer ilden og suser henover markerne. For nogen tid siden var vi kommet i en fortvivlet situation, vi magtede ikke at kontrollere ilden med vore motorsprøjter. Ilden ilede i retning af farmbygningerne og fik megen næring i al den nedvalsede hvedehalm og det tørre græs. En udtørret flod, som løb på tværs af vindretningen, standsede ildbølgen, og vi fik da også hjælp.

Mangen gang skifter temperaturen uventet hurtigt. Det kan ske, at temperaturen fra den ene dag til den anden falder fra over 40° C til $15\text{--}20^{\circ}$ C. Det er ikke så sjovt, og man fryser. Når temperaturen skifter, kommer der en mængde røg ned og lægger sig som en tåge over landskabet, så man ikke kan se solen. — — 22. 6. 54.

I anledning af elevmødet hilser til alle fra vort vinterhold . . . Skønt det er vinter her, har vi snart hver dag det dejligste vejr. Det er slet ingen vinter, som jeg er vant til. Det fryser ikke. Derimod regner det mange gange. Vi har meget travlt med at så hvede, for den skal gro nu i regntiden. 8. 8. 54.

Nu skriver vi august, og her ser vi foråret i møde. Jeg synes slet ikke, vi har haft vinter, for vejret var meget bedre end den sommer, jeg opholdt mig i Danmark. Nu har det også været et unormalt år, først den tørre sommer med meget stærk hede, og derefter en vinter, hvor vi har savnet regn. Vi fik dog så megen regn, at vi nu har ferskvand igen, og at det var muligt at få hveden i jorden.

Endelig i slutningen af maj måned fik vi den første regn efter en tørkeperiode, der havde varet i 7 måneder, og hvor vi absolut ikke fik een dråbe regn, hvor det ikke var muligt at skaffe vand til fårene, og farmerne måtte se på, at deres dyr døde af tørst. I store dele af Vestaustralien er vand af større værdi end guld.

Men når det endelig en gang regner, så øser det fra himlen, og stormen pisker vandet henad jorden. På nogle minutter forandres landskabets udseende, der dannes små søer og floder. I løbet af få timer begynder floderne, der er udtørrede størstedelen af året, at strømme. Jeg var engang så uheldig at blive siddende fast med en bil, så vandet begyndte at komme ind ad dørene. Broer er sjældne her, og jeg måtte først vænne mig til at køre gennem floderne. Her i Vestaustralien er der også floder, som kun fører vand en gang hvert år, ofte kun hvert-

andet. Efter stærk nedbør løber vandet langsomt frem gennem flodlejet og synker lidt efter lidt i jorden. I den tørre sommertid pumper farmerne vandet op til deres appelsin- og bananplantager.

Efter den første regn kom en meget travl tid. Dag efter dag og uge efter uge var vi i marken med store tallerkenplove og en «kombiner», d. v. s. en såmaskine, kunstgødningsspreder og kultivator i eet. Vi har ofte arbejdet på skift, så traktoren gik hele døgnet. Om natten kunne man se lyset fra de mange traktorer.

Jeg vil her opføre tallene for super og hvede, for de er meget forskellige fra tallene i Nordeuropa. Pr. ha har vi brugt omtrent 72 kg hvede og 144 kg superfosfat. Den australske jord mangler super, og ved at bruge den forøges høsten mægtigt. Andre former for kunstgødning kender man ikke, eller man er ikke interesseret i at bruge dem.

Omtrent 13 mill. acres landbrugsland i Australien får super fra luften, d. v. s. spredt med flyver. Også kampen mod insekter varetages af flyvere. Dette er bl. a. årsag til, at Australien nu producerer mere hvede end før krigen. — — —

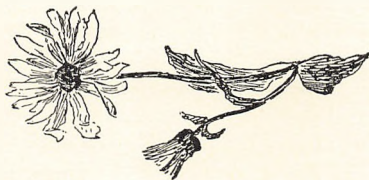
Fåreavl er Australiens vigtigste næringsvej. Af uldeksporten afhænger landets velstand. Fåreavlerne og fåreklipperne er rige mænd. Fåreklipping er et arbejde specielt for de sorte indfødte, som kan holde ud at arbejde hele dagen med bøjet ryg. — Ja, så havde vi den triste eftersommer, hvor jeg selv oplevede, hvor værdifuldt vand kan være. Vi var så heldige, at vi kunne få vand fra den nærmeste by, som får vand gennem store rørledninger helt ude fra kysten. Vi måtte fodre fårene hver dag, og vi var således godt optaget. Når vi kom ud med lastbilen, kom fårene løbende fra alle verdenshjørner og forkyndte med deres »bæh«, at de var sultne. Snart sprang de efter bilen, medens vi rystede havre ud på marken. Det varede ikke længe, før de havde ordnet sig. Vi kunne se det fineste mønster på en bakke, som vi lige var kørt over. I april og maj fik de fleste får deres lam. I den tid kom de største tab. Hver dag måtte vi se efter, om der var får, som ikke kunne rejse sig, og vi har kørt mange døde og halvdøde får hjem til farmen. Rævene har også taget mange lam. Vi regner med, at 10—20 % af lammene gik tabt.

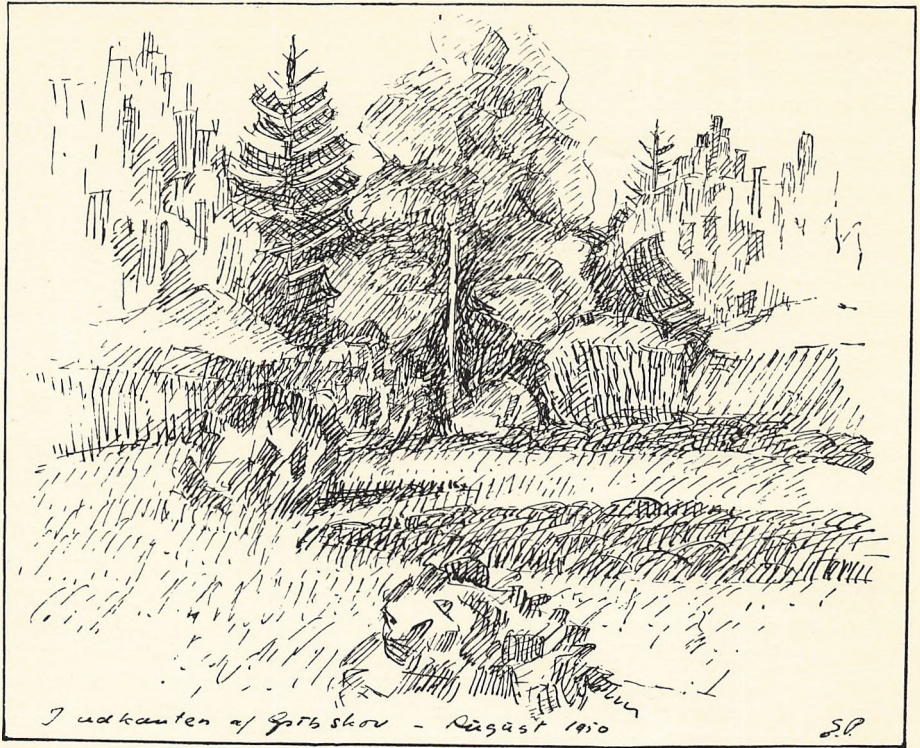
Nu har jeg snart været i Australien i et år. Det er et dejligt land, og jeg er godt tilfreds med tilværelsen her. Jeg elsker det åbne land med dets store arealer af buske og landbrugsjord.

Nu holder foråret snart sit indtog igen, medens I ser vinteren i møde; forhåbentlig finder en stor elevflok vej til Frederiksborg nu til vinter. Det var alligevel dejligt at sidde i de varme skolestuer, mens der var is og sne udendørs, og vinden hylede om skolen. Her skinner appelsinerne på buskene, og mandeltræerne blomstrer. . . .

De venligste hilsener! *Aribert Graubner*, (1952—53)

c/o Kelly, box 18, Meckering, W. Australia.

ELEVLISTEN

SOMMERSKOLEN 1954

Almfjord, Marie-Anne, Igelsta,
Östertälje, Sverige. S.	Bjerring, Else, Lisbjerg, Aarhus. Ar. a.
Andersen, Elsebeth Møller, Flødstrup
Søgård, Ullerslev. Sv. a.	Brudal, Jarbjørg, Segalstad Bru,
Norge. N.
— Gudrun, Espe Skovgård,
Espe. Sv. a.	Bundgård, Herdis, Borgergade, Vrå.
Hj. a.
— Karen, »Søndergård«, Lyby.
Vi. a.	Bærentsen, Poula, Landavegur 17,
Tórshavn, Føroyar. F.
— Mette, Kongsbjerg, Tønder. Tø. a.	Christensen, Ellen Margrethe, Rakkeby
Tæbring, Nykøbing M. Th. a.
Andreasen, Else Marie, Boeslunde-
vej 92, Brønshøj. Kø. a.	— Rigmor, Rønbjerg brugs-
forening, Rønbjerg. Rgk. a.
Andresen, Nikoline, Felsted,
Åbenrå. Åb. a.	— Grete, Sørup, Støvring. Ål. a.
Balling, Else, Tapdrup, Viborg. Vi. a.	— Inga, »Truegård«, Brabrand.
Ar. a.
Bertelsen, Kirsten, Nr. Starup,
Tofterup. Ri. a.	— Jenny, Lejrskov, Korsvang. Ri. a.
Bjerre, Else, »Skovly«, Neder
Randlev, Odder. År. a.	— Marie, V. Vase, Sejlflod. Ål. a.
	— Ruth, Bjerup, Flakkebjerg. So. a.
	Dahl, Marie, Holm, Nordborg, Als.
Sbg. a.

- Danielsen, Grethe, »Toftegård«, Refsvindinge. Sv. a.
 Daugård, Ingrid, Andrup, Esbjerg. Ri. a.
 Dixen, Ingrid, »Tangelund«, Gørding. Ri. a.
 Eg, Karen, Lyhne pr. Ølgod. Rgk. a.
 Enevoldsen, Anni, Lystrup, Vivild. Ra. a.
 Erichsen, Mary, »Krygersminde«, Hyrup II, Agerskov. Ha. a.
 Flarup, Bente, Hvidding, Hammershøj. Vi. a.
 Frandsen, Kirsten, Landsgrav, Slagelse. So. a.
 Fröberg, Ruth, Vaikijaur, Jokkmokk, Sverige. S.
 Gauffin, Monica, Östregårdsgatan 10, Växjö, Sverige. S.
 Gotfredsen, Inger, Ringsbjerg, Herfølge. Pr. a.
 Graversgård, Laurine, Skalstrup, Vemb. Rgk. a.
 Grimstrup, Ane Kathrine, »Volstrupgård«, Toustrup, Skb. a.
 Hansen, Agnes »Vestervang«, Tryggevælde mark, Karise. Pr. a.
 — Anna Marie, »Birkely«, Revningevej, Kerteminde. Od. a.
 — Annelise, »Bønnekærgaård«, Haldagerlille, Fuglebjerg. So. a.
 — Birgit Hvidbjerg, Houborg, Holsted. Ri. a.
 — Birthe Karlshøj, Frøhandelen, Herfølge. Pr. a.
 — Edith, Trappendal, Hejls. Ve. a.
 — Gerda, Rårup pr. Rårup. Ve. a.
 — Synnøve, Nr. Søby friskole, Allested. Od. a.
 Haubjerg, Blanche, Houer, Muldbjerg. Rgk. a.
 Hjort, Gudrun, Tallerupvej 9, Tommerup. Od. a.
 Holen, Annfrid, Segalstad Bru, Norge. N.
 Hussmann, Inga, Frøslev, Padborg. Åb. a.
 Hvolbøll, Signe, Viuf. Ve. a.
 Jacobsen, Bodil, »Karlsminde«, Tvingstrup. Skb. a.
 Jakobsen, Anne Marie, Gullerup, Sundby, Nykøbing M. Thi. a.
 Jensen, Elin, Bjergby, Erslev, Mors. Thi. a.
 — Gerda, »Storgård«, Fillerup, Odder. År. a.
 — Inga, Skonager, Næsbjerg. Ri. a.
 — Inger Bang, Stokbæk, Sig. Ri. a.
 — Ingrid, Ladegårdskov, Gråsten. Åb. a.
 — Jenny Dalgård, Bøgvad mark, Egtved. Ve. a.
 Jensen, Kamma, Grønhøjgård, Østrup. Ål. a.
 — Karen Spedtsberg, Bølling v. Kolding. Ve. a.
 — Rigmor, Grønhøjgård, Østrup. Ål. a.
 — Birthe, »Kjærgård«, Vroue, Skive. Vi. a.
 Jessen, Ingrid, Neder-Lysabild, Skovby, Als. Sbg. a.
 Jønsson, Ruth, Valby, Helsing. Frb. a.
 Jørgensen, Aase, Egå, Hjortshøj. Ra. a.
 Knudsen, Jenny, Opsneum, Tjæreborg. Ri. a.
 — Kirsten, »Mølbygård«, Mølby. Ri. a.
 Kristensen, Krista, Hetoft, Tistrup. Ri. a.
 Kristiansen, Grete, Ravnshøj, Kvissel. Hj. a.
 Kristoffersen, Tove, Skovvej 117, Århus. Ar. a.
 Krog, Christine, Koldby, Ballum. Tø. a.
 Larsen, Karla, »Løvendal«, Vejringe, Stubbekøbing. Ma. a.
 — Tove, Pilebo, Udstolpe, Saks København. Ma. a.
 Laursen, Ydun, Høgild, Karup. Vi. a.
 Lind, Birgitte, »Vestervang«, Dybe, Bonnet. Rgk. a.
 List, Ellen Margrethe, Bov, Padborg. Åb. a.
 Lorentzen, Inger, »Stavnsbjerg«, Vejen. Ri. a.
 Madsen, Aase, Torpet kær, Hvorupgård. Ål. a.
 — Else, Faurbo, Snertinge. Ho. a.
 Mandrup, Edith, Vejlemosegård, Tybjerglille, Herlufmagle. Pr. a.
 Matthiesen, Ellen Margrethe, Tråsbøl, Bovrup. Åb. a.
 Marcussen, Ragnhild, Strands, Knebel. Ra. a.
 Mogensen, Grete, Mejrup Kirkeby, Holstebro. Rgk. a.
 Munk, Birthe, Nr. Vissing, Skanderborg. Skb. a.
 — Karen, Hjørnegården, Kauslunde. As. a.
 Møller, Anna-Lise, Søndergade 18, Tørring. Skb. a.
 — Elna, Breum, Jebjerg, Salling. Vi. a.
 Nielsen, Birthe, »Sølyst«, Klejtrup, Hobro. Ra. a.
 — Martha Krog, Malle, Horne, Tistrup. Ri. a.
 Norlin, Inga-Britt, St. Lundby, Stallarholmen, Sverige. S.
 Nyysönen, Sara, »Mejlebæksgård«, Bildsø, Slagelse. So. a.

- Nørgård, Gerda, Marienborg allé 59,
Søborg. Kø. a.
- Olesen, Stinne, »Karensminde«,
Heltborg, Hurup. Thi. a.
- Olsen, Alvilda, Høsvik, Føroyar. F.
- Pagh, Inge, Østergård«, Dalby,
Krogstrup. Frb. a.
- Poulsen, Edith, Søndergade 73,
Vejen. Ri. a.
- Pedersen, Birthe, Mausing Mølle,
Kjellerup. Vi. a.
- Erna, Bjergskov-Kastrup,
Holbæk. Ho. a.
- Ester, Balslev Enggård, Ejby.
Od. a.
- Lis, »Smedegård«, Skads,
Esbjerg. Ri. a.
- Margit Frølund, Lind,
Herning. Rgk. a.
- Petersen, Karen Marie, Vesterlund,
Nordborg Als. Sbg. a.
- Poulsen, Inger, »Lynghøjgård«,
Sørup, Støvring. Ål. a.
- Ranner, Gunvor, box 322,
Vittangi, Sverige. S.
- Rasmussen, Erna, »Skovbogård«,
Frejlev st. Ma. a.
- Karen, »Sortemosegård«,
Sortebro, Vejstrup. Sv. a.
- Ravn, Annegrete, Ørsted,
Sommersted. Ha. a.
- Refsgård, Mary, Barslund, Mejrup,
Holstebro. Rgk. a.
- Ringgård, Erna, Torp, Karby,
Mors. Thi. a.
- Sand, Karen Møller, Andrup,
Fjerritslev. Thi. a.
- Schmidt, Inger, Holm, Nordborg,
Als. Sbg. a.
- Serritslev, Ingrid, Sødover,
Bredsten. Ve. a.
- Skøtt, Mary, Skøjsholdt,
Christiansfeld. Ha. a.
- Sørensen, Eva, »Solvang«, Vig. Ho. a.
- Grethe Hjortshøj, Ølsted,
Århus. År. a.
- Kirstine, Vådager, Ryslinge.
Sv. a.
- Thomasen, Grethe, Hornum,
Bråskov. Ve. a.
- Thunbo, Gertrud, Rønnebjerggård,
Besser, Samsø. Ho. a.
- Thøgersen, Ninna, »Brunballegård«,
Låsby. Skb. a.
- Ruth, »Brunballegård«,
Låsby. Skb. a.
- Toft, Marie, Harreby, Fole. Ha. a.
- Tornbjerg, Margit, »Tornbjerggård«,
Helgenæs, Knebel. Ra. a.
- Vågan, Ragnhild, Hellandsjøen,
Trondheim, Norge. N.
- Øbro, Anne Marie, »Høedgård«,
Høed, Flemløse. Od. a.
- Wind, Else, Hjerting Nørregård,
Rødning. Ha. a.

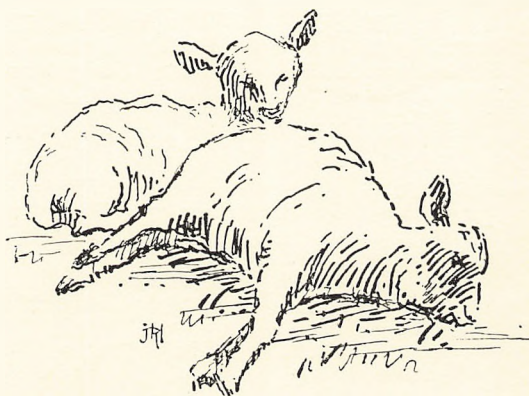
VINTERSKOLEN

1954 - 55

- Aadland, Ivar Bård, Årland,
Samnanger, Norge. N.
- Albertsen, Christen, St. Rise,
Dunkær, Ærø. Sv. a.
- Albertsen, Erik, Skovballe, Landet B,
Svendborg. Sv. a.
- Andersen, Holger Klindt,
Vangbygård, Asperup. Od. a.
- Knud, »Toftegård«, Lundby,
Løgstør. Aal. a.
- Mads, Arup, Vesløs. Thi. a.
- Antonsen, Henry, Tørring. Skb. a.
- Bendtsen, Helge, Kalby, Holme-
Olstrup. Pr. a.
- Bjerre, Hans Kyhl, Krog Østergård,
Østbirk. Skb. a.
- Bojsen, Frede, »Ellegård«, Stursbøl,
Sommersted. Ha. a.
- Brøns, Svend, Hørve. Ho. a.
- Brøns-Poulsen, Ingvar, »Spanager«,
Lille Skensved. Pr. a.
- Busk, Esben, Jagtvej 179,
København Ø. Kø. a.
- Caspersen, Christian, »Gammelmark«,
Broager. Sbg. a.
- Christensen, Peter Henrik,
»Lindegård«, Kliplev. Åb. a.
- Viggo, Hestehave,
Sønderborg. Sbg. a.
- Damborg, Jens Pedersen, Oplev,
Støvring. Ål. a.
- Hansen, Erik P., »Kirkehavgård«,
Almstofte, Sneselev. So. a.
- Jakob Egebjerg, »Mariebjerg«,
Ladby. Od. a.
- Johannes Søberg, »Ejbygård«,
Lamdrup. Sv. a.
- Lorens Peter, Vemmingbund,
Broager. Sbg. a.
- Henriksen, Åge, Sportsvej 3, Ikast.
Rgk. a.
- Holst, Niels, Hanstholm,
Sejerslev, Nykøbing. Thi. a.

- Højland, Markus, Søst, Røde-Kro. Åb. a.
 Ilsøe, Kristian Hougård, Sønderbæk. Vi. a.
- Jensen, Ejnar, Haltrup, Nordenskov. Ri. a.
 — Jens Vagn, »Nyyvang«, Balle, Hadsten. Ra. a.
 — Ole Vig, Allerslev skole, Lejre. Ro. a.
 — Ove Højvang, Lyhne, Ølgod. Rgk. a.
 — Tage Iver, Tved, Øster Lindet. Had. a.
- Jepsen, Niels Grønnegård, Gultved, Kværndrup. Sv. a.
- Jessen, Jens Eli, Østerby, Vamdrup. Ri. a.
 — Orla, Vrøgum. Ri. a.
- Jørgensen, Arne, Margaard, Nr. Åby. Od. a.
 — Knud Erik, Kregme. Frb. a.
- Kjeldsen, Bent Smedegård, Smedegården, Lindeballe, Gadbjerg. Ve. a.
- Kjeldsen, Niels, »Korshøjgård«, Kollemorten. Ve. a.
- Kloppenborg, Leif, Skovgård, Lindknud, Brørup. Ri. a.
- Knudsen, Niels Erik, Jerslev S. Hj. a.
- Koefoed, Per, Heslehøj allé 8, Hellerup. Kø. a.
- Kofoed, Ejvin, Sejersgård, Poulsker. Bo. a.
- Kristensen, Knud, »Lille Bonnet«, Bonnet. Rgk. a.
 — Mogens Skov, Ellekærgård, Stege. Pr. a.
- Madsen, Erik, Hersnap, Dalby. Od. a.
 — David, Elmegård, Fastrup, Hammerum. Rgk. a.
- Mengesha, Nadeau, Addis Abeba, Æthiopen.
- Michelsen, Knud, Kongedybet 21⁵, København S. Kbh.
- Moos, Holberg, »Korup«, Kollund Østerskov, Kollund. Åb. a.
- Moss, Bent, »Chrestensmind«, Engom, Daugård. Ve. a.
- Mouritsen, Gudmund, Stavn, Skårup. Sv. a.
- Mølledal, Ebbe, »Møllebjerregård«, Skafterup, Sandved, So. a.
- Neupart, Anker, Alminde v. Kolding. Ve. a.
- Nielsen, Erik Verner T., Skafterup, Sandved. So. a.
 — Hans Erik, Øde-Førslev, Haslev. Pr. a.
 — John Kjær, Vejerslev, Vils, Mors. Thi. a.
 — Niels Gert, Høgstrupgård, Bjerregrav. Vi. a.
- Nissen, Jens Viggo, Sandagergård, Lintrup pr. Holsted. Ri. a.
- Olesen, Karl Kristian, Pederstrup, Assedrup. År. a.
- Pedersen, Erik Ravn, Karlby, Hornslet. Ra. a.
 — Jørgen, »Pedersgård«, Bukkerup, Glamsbjerg. Od. a.
 — Kaj Meldgård, Vridsted sparekasse, Skive. Vi. a.
 — Karl L. K., Tingbækgård, Birkerød. Frb. a.
 — Nikolaj, Sennels, Thisted. Thi. a.
- Pilegård, Jørgen, Benløse, Ringsted. So. a.
- Pinstrup, Erik, Sørup, Støvring. Åb. a.
- Poulsen, Ingvar B., »Spanager«, Ll. Skensved. Ro. a.
- Rask, Søren, »Buddegård«, Hodde, Tistrup. Ri. a.
- Rolskov, Aage Skouenborg, Nr. Vissing, Skanderborg. Skb. a.
- Simonsen, Aage, Røddeledevej 75, Svendborg. Sv. a.
- Strauss, Jens Peter, Binderup, Nibe. Al. a.
- Sværke, Helmer, »Almlygård«, Skerne, Nr. Alslev. Ma. a.
- Thomsen, Hans, Hostrup skole, Daugård. Ve. a.
 — Jørgen, »Dybæk«, Skodsbøl, Broager. Sbg. a.
- Thybo, Holger Ernst, Østerbølle, Alestrup. Vi. a.
- Troelsen, Aksel, »Højgård«, Tandrup, Ars. Al. a.
- Tvergård, Per, Tømmerup, Dyssekilde. Frb. a.
- Uldbjerg, Poul Bak, Østerbølle, Alestrup. Al. a.
- Wester-Andersen, Henrek, Hellerupgårdsvej 27, Hellerup. Kø. a.
- Vogdrup, Poul, »Rugholm«, Tårs. Hj. a.
- Østergård, Jørgen Heide, »Julsgård«, Nykøbing M. Thi. a.
- Andersen, Aase Aamand, Lilballe, Bramdrupdam. Ve. a.
 — Anna Marie, »Dalgård«, V. Smidstrup, Gadbjerg. Ve. a.
 — Kirsten Rostgård, »Lysholt«, Jordrup. Ri. a.
- Berger, Marie, Schweiz
- Bjerregård, Anne Marie, Hjortshøj. Ra. a.
- Bukholt, Grethe, »Ny Bjerg«, Lem st. Rgk. a.
- Christensen, Else Marie, Assendrup, Daugård. Ve. a.
- Esbensen, Vera, Skanderup, Lunderskov. Ri. a.
- Eskholm, Margit, »Møllegården«, Haldrup. Skb. a.

- Fagerström, Birgitta, Vinbärstigen 9, Skönsmon, Sundsvall, Sverige. S. Al. a.
Frandsen, Hanne Skov, »Bredeskilde«, Tørsbøl. Ab. a.
Landsgrav, Slagelse. So. a.
Fredenslund, Ruth, St. Lundgaard, Mortensen, Inger, Fastrup Over- gård, Århus. Ar. a.
Jebjerg, Langå. Ra. a.
Munk, Ebba, Sdr. Boulevard 110², Graabæk, Rosa, »Amldegård«, København V. Kbh.
Ammelhede, Uggelhuse. Ra. a.
Møller, Anna Marie, Harre, Roslev. Vi. a.
Gregersen, Ruth Langkjær, Møller, Birthe, »Brydebjerggård«, Langkær, Brande. Ve. a.
Faurbo, Snertinge. Ho. a.
Guld, Else Marie, Troldkær skole, Nielsen, Anna-Lise, Østerhæsinge, Jels. Ha. a.
Højrup. Sv. a.
Hansen, Rigmor, Tved. Sv. a.
Hedegård, Anne Marie, Hedegård, Pagh-Hansen, Carla, Amagerbro- Borgebjerg, Holstebro. Rgk. a.
gade 168¹, København S. Kbh.
Helland, Marie, Valen i Sunnhord- Poulsen, Birthe Odde, »Hansesodde«, land, Norge. N. Katterød. Sv. a.
Henriksen, Ingrid, Nyby, Brørup. Ri. a.
Holstebro. Rgk. a.
Jacobsen, Elsig, Hjedding, Ølgod. Ri. a.
Thomsen, Birgit, Overgaden o. Vandet 48 b², København K. Kbh.
Jensen, Annie, Lindknud, Brørup. Ri. a.
Thougaard, Inga, Vinkel, Viborg. Vi. a.
— Edith, Ulse-Olstrup, Rønnede. Pr. a.
Rasmussen, Birthe, Flødstруп, Ullerslev. Sv. a.
— Gerda, Rådved, Egebjerg, Horsens. Skb. a.
— Herdis Friis, Vitved Nørre- Blanke st. Od. a.
gård, Skanderborg, Skb. a.
Schwedt, Jytta, Weinsberg b. Stuttgart, Tyskland. T.
Jeppesen, Ketty, »Hedebo«, Kvong, Tistrup. Ri. a.
Sejerø-Olsen, Kirsten, »Bjergum«, Brørup. Ri. a.
Jessen, Hanne, Lykkevej 4, Varde. Ri. a.
Sørensen, Ingrid, Visbygård, Ullerslev. Sv. a.
Johansen, Anna, Spanager, L1. Skensved. Ro. a.
— Inge, »Carlsminde«, Haderslev- Tranberg, Ida, Lemming, Hasselager. Ar. a.
vej 44, Åbenrå. Ab. a.
Vestbøstad, Tora, Fitjar, Norge. N.
Jørgensen, Elisabeth Øster, Hårmark, Pillemark, Samsø. Ho. a.
Villadsen, Ingeborg, »Skovlykke«, Øster-Lindet. Ha. a.
Kolding, Nanna, Duruplund, Durup. Vi. a.

INDHOLD

NORDEN OG VERDEN	3
KALEJDOSKOPET	11
OM KUNST OG SMAG	15
NATIONALE MINDRETAL OG EUROPÆISK SAMARBEJDE	21
LAD EN NY SLÆGT VOKSE OP	28
NORGE OG DET NORDISKE SAMARBEID	33
ØRIGET ÅLANDS VEJ TIL SELVSTYRE	37
OLE JENSEN, EN FOLKETS MAND	43
SKOLEÅRET 1953—54	48
ELEVFORENINGENS GENERALFORSAMLING	62
FRA LANDSELEVFORENINGEN	63
FREDERIKSBORGKREDSENE	64
MEDDELELSER	66
PLAN FOR MØDER OG FESTER	67
BREVE OG BRUDSTYKKER	68
ELEVLISTEN	76

BILLEDFORTEGNELSE

Side 4: Færøsk fiskekutter på vej hjem fra Grønland, fotograferet af Leo Hansen, og side 68: Færøsk landsby, høet er bjerget og sat i stakke og ulden hængt til tørre, fot. af U. M. P.; begge klichéer udlånt af Turistforeningen for Danmark. — Vignetterne af Øresund ved Kronborg s. 10, Nakkehoved fyr ved Gilleleje s. 14 og regnvejrsvignetten s. 20 er af maleren Johannes Larsen; klichéerne er fra »Digternes Danmark« og udlånt af Schultz' forlag. — To tegninger er af Emil Petersen: side 27 Nordtyrolsk landskab (Kuchl i Østrig) og side 76 Udkanten af Gribskov. — S. 15 Niels Bjerre: Efterår. Drivende skyer. — S. 21 grev Danne-skiold-Samsøe: Sydslesvig og Danmark mødes. — Diagrammet side 28 over befolkningstilvæksten i Danmark er udlånt fra Hellner: Geografi f. d. sprogl. gymnasium, Gyldendals forlag. — Tegningerne s. 36, 61, 65 og 75 er af Jens Hede-gaard. — Skolefotografier m. v. er af fotograferne Poul Bostrøm, Torluf Bruun og Ernst Løcke samt arkitekt Mar. Andersen.

